T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

DIŞ TİCARETTE ÖDEME ŞEKİLLERİ

AYLİN MUSTAFA

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. İSMAİL SADİ UZUNOĞLU

EDİRNE 2010

ÖNSÖZ

Ülkelerin farklı ekonomik sistemlere sahip olmaları piyasa yapılarının farklılık göstermesi, mesafelerin uzak olması ve farklı para birimlerinin kullanımları gibi özellikler, uluslararası ticareti iç ticarete göre daha riskli hale getirmektedir. Bu riskler, ödeme yöntemlerine göre alıcı ve satıcı açısından farklılık göstermektedir.

Günümüzde hızla gelişen dünya ticaretinde ülkeler pazar paylarını arttırmayı hedeflemektedir. Dış ticaretin gelişmesiyle birlikte ithalatçı ve ihracatçıların maruz kaldığı riskler de artış göstermektedir. Bu risklerin önlenmesi veya mümkün oldukça minimize edilmesi için İhracatçı ve İthalatçıların daha bilinçli olmaları gerekmektedir. Ülke mevzuatı ve uluslararası mevzuatta düzenlenen yasalar ve yeni güncellemeler hakkında bilgi sahibi olmaları gerekmektedir.

Çalışmamızda dış ticarette kullanılan ödeme şekilleri, ithalat ve ihracatta kullanılan belgeler ve ülke mevzuatınca sağlanan devlet teşvikleri, türleri açıklanmaya çalışılmıştır.

Tezin Adı: Dış Ticarette Ödeme Şekilleri

Yazar: Aylin Mustafa

ÖZET

Uluslararası ticaret işlemleri, tüm ülkelerde olduğu gibi Türkiye ekonomisinde de büyük önem teşkil etmektedir. Yirmi birinci yy. gündeminde de uluslararası ticaretin önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Dünyada gerek ihracat, gerekse ithalat açısından işlem hacmi her geçen gün artış göstermektedir. Bununla birlikte, uluslararası ticaret işlemleri yapan tarafların farklı ülkelerde bulunmaları, farklı para birimlerini kullanmaları ve farklı dili konuşmaları, iç ticaret işlemlerine göre daha karmaşık bir durum yaratmaktadır.

Bilindiği üzere diğer ticaretlerde olduğu gibi uluslararası ticaret de alıcı ve satıcı arasında yapılan bir sözleşme ile başlar. Alıcı ve satıcı arasında yapılan sözleşmenin konusu mal alım/satımı veya hizmet alım/satımıdır. Yapılacak sözleşmede, anlaşma konusu, işlemin ne şekilde yapılacağı ve karşılığında ödemenin nasıl gerçekleşeceği açıkça belirtilir.

Alıcı ve satıcı arasında bu sözleşme sürecinde tercih edilen ödeme şekli üzerinde önemle durulması gereken bir konudur. İşlemin eksiksiz ve hatasız sonuçlanması için sözleşme aşamasında tarafların hangi ödeme şeklini tercih edeceğini bilmesi ve sonuçlarını değerlendirebilmesi çok önemli bir husustur.

Bu çalışmada, dış ticareti oluşturan taraflar, kullanılması gereken belgeler, ithalat ve ihracatta kullanılan uluslar arası belgeler ve Türkiye mevzuatı açısından belirlenen teşvik ve devlet yardımlarının amaç ve türlerine değinilmiştir. Ayrıca dış ticarette kullanılan ödeme şekillerinin uygulanması, "Milletlerarası Ticaret Odası" (MTO) tarafından düzenlenen genel kabul görmüş kurallar (1 Temmuz 2007 tarihli 600 Nolu yayınla en son güncellenmiştir) çerçevesinde ele alınmıştır.

UCP 600'un getirmiş olduğu yenilikler doğrultusunda akreditif işlemlerinde kullanılan belgelere değinilmiştir. Akreditif işlemlerinde kullanılan belgeler alıcı ve satıcı tarafından UCP 600 kurallarına uygun bir şekilde düzenlenmesi ve uygulanması gerekmektedir. Bu hususta her iki tarafın gereken hassasiyeti ve özeni göstermesi gerekmektedir.

Anahtar kelimeler: Dış Ticaret, MTO, UCP 600, Ödeme Şekilleri

Name of Thesis: Forms Of Payment In Foreign Trade
Prepared by: Aylin Mustafa

ABSTRACT

As in all countries, International Trade transactions represent the importance in the economy of our country. International Trade is seen to have an important place on the agenda of twenty first century. In terms of volume, export and import are increasing every day. However, according to internal trade transactions, Trade parties situated in different countries, different currencies and different languages, has created the situation more complex.

As is known, as well as in commerce, International trade begins with a contract between buyer and seller. The subject of the buyer and seller agreement is trading goods or trading services. Agreement in the contract is clearly indicated about the process - how it will perform, how the payment will be made and what for will be done.

In this process, the method of payment appears as important issue to be emphasized. According to the stage of agreement, in terms of a successful result of the operation, preferred payment understanding and result evaluation are very important issues for the parties.

In this study are mentioned the documents need to be used by the parties, international documents used in import and export and specified incentive and state aid purposes and types, in terms of our country legislation. Payment, used in foreign trade implementation, “Rules and regulations, organized by The International Chamber of Commerce (CSR) are the most recent generally accepted regulations, dated 1 July 2007, 600.No Publication has been made”.

Key words: Foreign Trade, CSR, Payment Methods

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ……..... i

ÖZET…….. ii

ABSTRACT…….. iii

İÇİNDEKİLER……..iv

KISALTMALAR……..…x

GİRİŞ…….……1

I BÖLÜM
DIŞ TİCARETİN TANIMI VE MEVZUATINDA DÜZENLENEN ÖDEME ŞEKİLLERİ

1. DIŞ TİCARETİN TANIMI……..... 3

1.1. DIŞ TİCARET MEVZUATINDA DÜZENLENEN ÖDEME ŞEKİLLERİ…..... 4

1.1.1. Peşin Ödeme……..….. 5

1.1.1.1. Havale Şeklinde Ödeme……...…… 6

1.1.1.2. Nakit Ödeme……. 6

1.1.1.3. Prefinansman…… 7

1.1.1.4. Kırmızı Şartlı Akreditif……...…… 8

1.1.2. VESAİK MUKABİLİ ÖDEME…….8

1.1.3. MAL MUKABİLİ ÖDEME……12

1.1.4. KABUL KREDİLİ ÖDEME……...…… 13

1.1.4.1. Kabul Kredili Mal Mukabili Ödeme……..... 16

1.1.4.2. Kabul Kredili Akreditifli Ödeme…… 16

1.1.4.3. Kabul Kredili Vesaik Mukabili Ödeme…….. 16

1.1.5. AKREDİTİF……. 17

1.1.5.1. Akreditifin Tanımı…… 17

1.1.5.2. Akreditifin Kısa Tarihi……. 17

1.1.5.3. Akreditif İşlemlerinin Özellikleri…… 19

1.1.5.4. Akreditif İşleminin Tarafları…… 19

1.1.5.4.1. Amir……. 19

1.1.5.4.2. Lehtar…….. 20

1.1.5.4.3. Amir Banka……. 20

1.1.5.4.4. Görevli Banka…… 21
1.1. 5. 4. 5. Teyit Bankası……..... 23
1.1. 5. 4. 6. İhbar Bankası…...…….23
1.1. 5. 4.7. İştira Bankası……24
1.1. 5. 4. 8. Rambursman Bank……..… 25
1.1. 5. 4. 9. Devir Bankası……..… 26
1.1. 5. 5. Akreditif ile Taraflar Arasındaki İlişkiler……..……. 27
1.1. 5. 5. 1. Amir ve Lehtar……... 27
1.1. 5. 5. 2. Amir ve Akreditif……..……. 28
1.1. 5. 5. 3. Lehtar ve Akreditif……..….. 28
1.1. 5. 5. 4. Amir ve Amir Banka……..……29
1.1.5. 5. 5. Amir Banka ve Görevli Banka……32
1.1. 5. 5. 6. Amir banka ve Teyit Bankası…….....33
1.1. 5. 5. 7. Lehtar ve İhbar Bankası…….....34
1.1. 5. 5. 8. Lehtar ve Görevli Banka…….34
1.1. 5. 5. 9. Lehtar ve Teyit Bankası……..... 35
1.1. 5. 5. 10. Lehtar ve Transfer Bankası…….....35
1.1. 5. 5. 11. Lehtar ve Amir Banka……..… 37
1.1. 5. 5. 12. Rambursman Bankası ve Amir Banka……..… 37
1.1. 5. 5. 13. Rambursman Bankası ve Talep Eden Taraf…….…..… 37
1.1. 5. 6. Akreditif İşlemlerinin Aşamaları……...…..… 37
1.1. 5. 7. Akreditif Türleri……...…..… 39
1.1. 5. 7. 1. Kullanım Alanına Göre Akreditifler……..…..… 39
1.1. 5. 7. 1. 1. Ticari akreditif……39
1.1. 5. 7. 1. 2. Teminat Akreditifler……..... 40
1.1. 5. 7. 1. 3. Belgesiz Akreditifler…….…..…40
1.1. 5.7. 2. Taahhütten Dönebilme Durumuna Göre Akreditif…….…… 40
1.1. 5.7. 2. 1. Dönülebilir Akreditif…….…..…40
1.1. 5. 7.2. 2. Dönülemez Akreditif……...…… 41
1.1. 5.7. 3. Ödeme Sorumluluğuna Göre Akreditif…… 42
1.1. 5.7. 3. 1. Teyitsiz Akreditif……..……...…… 42
1.1. 5. 7.3. 2. Teyitli Akreditif……..……...…… 42
1.1. 5. 7. 4. Ödeme Şartlarına Göre Akreditifler……..……...…… 43
1.1. 5.7. 4. 1. Görüldüğünde Ödemeli akreditifler……..…… 43

1.1. 5. 7.4. 2. Vadeli Akreditifler…….…… 44
1.1. 5. 7.4. 3. İştira Edilebilir Akreditif……44
1.1. 5. 7.5. Kullanış Adedine Göre Akreditif……..…… 45
1.1. 5.7. 5. 1. Bir Defada Kullanılacak Akreditif……..…..… 45
1.1. 5. 7.5. 2. Rotatif Akreditif……..…..… 45
1.1. 5.7. 6. Kullanış Şekline Göre Akreditif……...…..…46
1.1. 5.7. 6. 1. Devredilebilir Akreditif…….…..… 46
1.1. 5.7. 6. 2. Karşılıklı Akreditif……..…..… 46
1.1. 5.7. 6. 3. Kırmızı Şartlı Akreditif……..…..… 46
1.1. 5. 7.6. 4. Yeşil Şartlı Akreditif……...…….. 47
1.1. 5. 8. Akreditifin İşlem Süreci……...…..…47
1.1. 5. 9. Akreditifin Başlıca Faydaları……...…..… 50
1.1. 5. 10. Akreditif İşlemlerinde Başlıca Görülen Sorunlar……. 51

II BÖLÜM
İHRACATTA KULLANILAN ULUSLARARASI BELGELER

2. TÜRKİYE MEVZUATI AÇISINDAN İHRACATTA ALINMASI GEREKEN BELGELER……...…… 52
2. 1. İHRACATTA KULLANILAN BELGELER VE ULUSLAR ARASI UYGULAMALAR……..…… 52
2.2. İHRACAT REJİMİ KARARINA VE İHRACAT YÖNETMELİĞİNE İLİŞKİN GENEL ESASLAR…… 53
2.3. ULUSLAR ARASI TİCARETTE KULLANILAN BELGELER…….,...… 55
2.3.1. GÜMRÜK BEYANNAMESİ…….…,,…55
2.3.2. TİCARİ FATURA……..…..… 56
2.3.2.1. Yerli Fatura…… 57
2.3. 2. 2. Proforma Fatura…….…..… 57
2.3.2.3. Onaylı Konsolosluk Faturası…….....… 58
2.3.2.4. Ticari Fatura Hazırlanırken İhracatçının Kontrol Etmesi Gereken Belgeler…….…,,,.… 58
2.3.3. KOLİ, ÇEKİ LİSTESİ…….,…,……...…… 59
2.3.4. MENŞE ŞAHADETNAMESİ……..… 60
2.3.5. SİGORTA BELGELERİ……...…..… 62

2.3.6. TAŞIMA BELGELERİ (KONŞİMENTO)……..… 64
2.3 6.1. Deniz Konşimentosu……..…..… 65
2.3.6.2. Havayolu Konşimentosu…….…..… 66
2.3.6.3. Demiryolu Hamule Senedi…….…,,,.… 66
2.3.6.4. Karayolu Taşıma Belgesi……..…… 67
2.3.6.5. Posta ve Kurye Makbuzu……...…..… 67
2.3.6.6. FCR……...…..… 68
2.3.6.7. FİATA……...…..… 68
2.3.6.8. Dolaşım Belgesi…….…..… 68
2.3.6.8.1. EUR. 1 Dolaşım Sertifikası……...……68
2.3.6.8.2. A. TR. Dolaşım Belgesi……..…..… 69
2.3.6.9. Konsolosluk Faturası…… 70
2.3.6.10. Analiz Belgesi……...…..… 70
2.3.6.11. Sağlık ve Veteriner Sertifikası……...… 70
2.3.6.12. Kambiyo Senedi……...…..… 70
2.3.6.13. CITES Belgesi……...……71
2.3.6.14. ATA Karnesi…….……72
2.3.6.15. Helal Belgesi……..…..… 72
2.3.6.16. Manifesto…….....…… 72
2.3.6.17. Akreditif Mektubu……...…… 72
2.3.6.18. Navlun Faturası…….…...…73

III BÖLÜM

İTHALAT VE GENEL ESASLARI

3. İTHALATIN TANIMI VE ESASLARI……. 74
3.1. İTHALAT REJİM KARARI…….…74
3.2. YETKİLİ KURUM VE KURULUŞLAR…….…75
3.3. İTHALAT İŞLEM AŞAMALARI……..……. 75
3.3.1. İthalatçı Sıfatının Kazanılması……..….75
3.3.2. Satıcının Bulunması……..…..….76
3.3.3. Ödeme Şeklinin Belirlenmesi……...……...76
3.3.4. İthalata Konu Olan Malların ve Evrakların Gelmesi……...……...76

3.3.5. Ödeme Şeklinin Vadeli Olarak Belirlenmesi……..…..…. 76
3.3.6. Nakliyeciden Ordinonun Alınması…….……... 76
3.3.7. Malların Gümrükten Çekilmesi……..……...77
3.3.8. Kambiyo Dosyasının Kapatılması……..……....77
3.4. İTHALATI ÖN İZNE BAĞLİ MALLAR…….……...77
3.5. POLİTİKA VE TEDBİRLER……...78
3.5.1. Gümrük Vergileri……....78
3.5.2. Toplu Konut Fonu……... 79
3.5.3. Anti- Damping ve Anti- Sübvansiyonlar……..……79
3.5.4. Damping……..…. 80
3.5.5. Normal Değer……..… 80
3.5.6. İhraç Fiyatı……...… 81
3.5.7. Benzer Mal……... 81
3.5.8. Damping Marjı……...…. 81
3.5.9. Sübvansiyon……. 81
3.5.10. Zarar……..… 81
3.5.11. Şikayet……...…. 82
3.5.11.1. Soruşturmanın Açılması ve Yürütülmesi……. 82
3.5.11.2. Gizlilik……..... 82
3.5.12. Taahhütler…….....82
3.5.13. Geçici Önlemler…….....83
3.5.14. Kesin Önlemler……...… 83
3.5.15. Geri Ödeme……...…. 83
3.5.16. Gözden Geçirme……..... 83
3.6. İTHALATLA İLGİLİ DİĞER DÜZENLEMELER……...84

IV
BÖLÜM
DIŞ TİCARETTE TEŞVİK VE DEVLET YARDIMLARI

4. GENEL TEŞVİK MEVZUATI……. 85
4.1. Dış Ticarette Teşvik Verilme Amacı……..... 85
4.2. Küçük ve Orta Ölçekli Sanayiyi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı Destekleri (KOSGEB)……..... 87
4.2.1. Danışmanlık Desteği……. 90

4.2.2. Eğitim Desteği…… 90
4.2.2.1. Genel Eğitim Programları…….. 91
4.2.2.2. Genel Girişimcilik ve Genç Girişimci Geliştirme Eğitim Programları……..... 91
4.2.2.3. Özel Eğitim Destekleri……..... 91
4.2.3. Teknoloji Geliştirme ve Yenileme Desteği…….. 91
4.2.4. Bilişim Desteği……..... 92
4.2.5. Kalite Geliştirme Destekleri……. 92
4.2.6. İhracatı Geliştirme Destekleri……..... 93
4.2.7. Bölgesel Kalkınma Desteği……..…94
4.2.8. Girişimcilik Geliştirme Desteği……..… 94
4.2.9. Yurtiçi Uluslararası Sanayi İhtisas Fuarlarına Katılım Desteği…….. 95
4.2.10. Yurtiçi Sanayi Fuarlarına Katılım Desteği……..…..... 95
4.2.11. Milli Katılım Düzeyindeki Yurtdışı Fuarlara Katılım Desteği……..... 96
4.2.12. Milli Katılım Dışındaki Yurtdışı Fuarlarına Katılım Desteği……..…97
4.2.13. Nitelikli Eleman Desteği…….....97
4.3. DEVLET YARDIMLARI…….…98
4.3.1. Devlet Yardımı Çeşitleri……..... 98
4.3.1.1. Çevre Koruma Yardımları……..…… 98
4.3.1.2. Yurtdışında Ofis, Mağaza Açma ve İşletme Faaliyetlerine İlişkin Yardımlar……...……99
4.3.1.3. Pazar Araştırmasına Yönelik Destekler……..... 99
4.3.1.4. Eğitim ve Danışmanlık Yardımları……. 100
4.3.1.5. İstihdam Yardımı……...….. 101
4.3.1.6. Ag- Ge Yardımları……101
4.3.1.7.Türk Ürünlerinin Yurtdışında Markalaşması, Türk Malı İmajının Yerleştirilmesi ve TURQUALİTY Programının Desteklenmesi……..…… 103
4.3.1.8. Tarımsal Ürünlerde İhracat İadesi……..... 103
4.3.1.9. Patent, Faydalı Model Belgesi ve Endüstriyel Tasarım Yardımları…….. 104
4.3.1.10. Yurt Dışı Fuar Katılımlarının Desteklenmesi…….…….104
4.3.1.11. Uluslararası Nitelikteki Yurtiçi İhtisas Fuarlarının Desteklenmesi……. 105
SONUÇ…… 107
KAYNAKÇA…… 109

KISALTMALAR

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

AKTÇ : Avrupa Kömür Çelik Topluluğu

Ar-Ge : Araştırma Geliştirme

BM : Birleşmiş Milletler

DFİF : Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonundan

FIATA : Uluslararası Taşıma Acenteleri Birliği Federasyonu

IATA : International Air Transport Association

ICC : Uluslararası Ticaret Odası

ISBP : Uluslararası Standart Bankacılık Uygulaması yayını

KDV : Katma Değer Vergisi

KOSGEB : Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı Destekleri

KOBİ : Küçük ve Orta Büyüklükte İşletme

KKDF : Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu

CMR : Convention Marchandises Routiers

COTIF : Milletlerarası Demiryolu Taşımalarına İlişkin Sözleşme

SDŞ : Sektörel Dış Ticaret Şirketi

SWIFT : Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication

TC : Türkiye Cumhuriyeti

TOBB : Türküye Odalar ve Borsalar Birliği

URC : Uniform Rules for Collections

UCP : Uniform Gustoms and practice for Documentary Credits

GİRİŞ

Dünya üzerinde doğal kaynak dağılımının eşit olmaması ülkeler arasında ticarete neden olmuştur. Yeni keşifler, buluşlar, ulaşım olanaklarının artması ülkelerin ekonomik büyüme hedeflerini tetikleyerek rekabete yol açmıştır.

Her ülkenin ekonomik açıdan güçlenebilmesi, refah seviyesinin yükselebilmesi için ülke içindeki üretimin artmasının yanı sıra bu üretim sonrasında elde edilen ürünlerin yurtdışı pazarlarda satılması gerekir. Bu nedenle ülkelerin gelişebilmeleri için "dış ticaret" önemli bir faktördür.

Dış Ticaret, ithalat ve ihracat olmak üzere iki şekilde gerçekleştirilir. İthalat, bir malın bedelini ödeyerek yurda getirilmesidir. İhracat ise, ülke içerisinde üretimi gerçekleştirilen bir malın başka ülkeye gönderilip, bedelinin yurda getirilmesidir..

Ülkelerin farklı ekonomik sistemlere sahip olmaları, piyasa yapılarının farklılık göstermesi, mesafelerin uzak olması, lojistik sorunları ve farklı para birimlerinin kullanımları gibi özellikler, uluslararası ticareti iç ticarete göre daha riskli hale getirmektedir. Bu riskler, ödeme yöntemlerine göre alıcı ve satıcı açısından farklılık göstermektedir.

Bu yöntemler her ülkenin genel politikası, ödeme gücü, alıcı ve satıcı arasındaki güven derecesi gibi faktörlere bağlıdır.

Alıcı ve satıcı kendilerine sağladığı çok yönlü güvenceler nedeniyle diğer ödeme yöntemlerine oranla akreditif yöntemini daha çok kullanma eğilimi göstermektedirler.

Küreselleşme süreci ile birlikte dünyada ihracat sürecinde kullanılan belgeler, tanımlar ve uygulamalar standartlaştırılmaktadır. Türkiye de Gümrük Birliği Anlaşmasıyla birlikte bu standartlaştırma sürecinin içinde yer alarak, standartlara uymak için kanun ve yönetmeliklerinde değişiklikler yapmıştır.

Bu çalışmanın amacı, ithalat ve ihracat amaçlı çalışan firmaların, dış ticaret mevzuatında yer alan ödeme, teslim şekilleri, kullanılan belgeler ve yasalarda meydana gelen değişikliklere değinerek, ithalatçı ve ihracatçıların dış ticaretin gerçekleşmesi durumunda, maruz kalacakları olumsuzlukları önlemek ve en uygun ödeme şeklinin belirlenmesini amaçlamaktadır.

Ayrıca ‘’ Milletlerarası Ticaret Odası’’ (MTO) tarafından düzenlenen genel kabul görmüş kurallarının (1 Temmuz 2007 tarihli 600 Nolu yayınla en son güncellenmiştir) yorumlanması ve sağlamış olduğu kolaylıklar incelenmiştir.

Dört bölümden oluşan çalışmamızın birinci bölümünde dış ticaret mevzuatında düzenlenen ödeme şekilleri incelenmeye alınarak, en yaygın uygulama alanına sahip akreditif ödeme şekline değinilerek ayrıntılı bir şekilde açıklanmaya çalışılmıştır. İkinci bölümde, İhracatta kullanılan belgeler ve Türkiye mevzuatı kapsamında alınan “İhracat Rejimi Kararı” yasasına ilişkin genel esaslara yer verilmiştir. Üçüncü bölümde, ithalatın tanımı, işlem aşamaları ve genel esasları açıklanmaya çalışılmıştır. Dördüncü bölümde, **Türkiye’**de uygulanan dış ticaret teşvikleri, devlet yardımları ve türleri incelenmiştir.

I BÖLÜM

DIŞ TİCARETİN TANIMI VE MEVZUATINDA DÜZENLENEN ÖDEME ŞEKİLLERİ

1. Dış Ticaretin Tanımı

Dış ticaret, ülkeler arasında gerçekleştirilen mal ve hizmet ticaretinin tamamını ifade etmektedir. Dış ticaret, ihracat, ithalat ve hizmet bir diğer ifade ile görünmeyen işlemlerin tamamıdır. Ancak genelde ihracat ve ithalat yani mal ticareti olarak anlaşılmaktadır. Günümüzde uluslararası ticaretin düzenlemelerle büyük ölçüde serbestleşmesi dış ticaretin önemini sürekli artırmaktadır. Ülke içerisinde yapılan ticaretin sonucu kazananda kaybedende ülke içerisinde olduğu için dışarıya karşı bir zarar durumu söz konusu değildir. Ancak dış ticaret işleminde kaybeden tarafın zararı aynı zamanda ülkenin zararıdır ve ülke ekonomisine doğrudan etki eder. Bu nedenle günümüzde dış ticaret dünyada kaynakların yeniden dağıtılması ve ülkelere kaynak aktarılması açısından birçok ülke açısından neredeyse iç ticaretten daha önemli hale gelmiştir.

Ülkeler dış ticaret üzerinde engeller olup olmamasına göre dışa açık veya dışa kapalı ekonomiler şeklinde olabilmektedirler. Dışa kapalı ekonomi, dış tıcaretin yani ithalat ve ihracatın özelliklede ithalatın kısıtlandığı ekonomi olarak anlaşılır. Dolayısıyla da dışa kapalı ekonomilerde fiyatlar yurtiçindeki arz ve talebe göre belirlenir. Buna karşın dışa açık ekonomilerde ithalat ve ihracat üzerindeki kısıtlamalar tamamen kaldırılmakta, fiyatlar uluslararası arz ve talep dinamikleri tarafından belirlenmektedir. Dışa açık ekonomilerde uluslararası fiyatlar geçerli iken dışa kapalı ekonomilerde iç fiyatlar egemen olmaktadır[1].

Dış ticarete yol açan en önemli faktörlerden biri, belirli malların bazı ülkelerde hiç üretilmemiş olması veya yerli üretimin ulusal ihtiyaçları karşılamak için yetersiz kalmasıdır. Böyle bir durumda ülke fazla ürettiği malları satarken, ihtiyaç duyduğu malları satın almaktadır. Ülkelerin bazı malları fazla veya bazı malları yetersiz

[1] Feridun Kaya, *Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi*, Beta Yayınevi, İstanbul 2008, s. 23.

üretmelerinin temel nedeni; doğal kaynakların yeryüzünde dengesiz dağılımı, teknik bilgi ve uzman işgücünün yetersiz olması ve ekonomik gelişme farklılıkları nedeniyle olmaktadır.

Dış ticareti zorunlu hale getiren diğer bir faktör, ülkelerin üretim maliyetlerinin birbirlerinden farklı olmasıdır. Bu durumda ülkeler pahalıya ürettikleri ürünleri dış ülkelerden satın alırken, ucuza ürettikleri ürünleri satma yoluna gidebilirler. Uluslararası ticaret sadece fiyat farklılıklarından ortaya çıkmaz, aynı zamanda üretilen mallar arasındakı farklılıklar da uluslararası ticarete yol açmaktadır.

Dış ticaret her ülkede belirli bir kambiyo rejimine göre yürütülür. Ülkeden ülkeye geniş veya dar çerçeve gösteren dış ticaret rejimi bir ülkeye mal ve hizmet girişi ile o ulkeden mal ve hizmet çıkışı karşılığında oluşan döviz girişi ve çıkışlarını kontrol eden, bu hareketlerin esaslarını düzenleyen kısıtlama ve teşviklerin toplamıdır[2].

1.1. Dış Ticaret Mevzuatında Düzenlenen Ödeme Şekilleri

Uluslararası ticarette, mal bedelinin ödenmesi şekillerinin çoğunda ortak bulunan hüküm, genellikle sevk edilen malı temsil eden vesaiklerin ancak malın bedelinin ödenmesi üzerine alıcıya teslim edilebileceğinde odaklanmış bulunmaktadır. Satıcı ve alıcıların farklı ülkelerde bulunması, birbirlerini yeterince tanımamaları, ülkelerin farklı ekonomik sistemlere sahip olması, piyasa yapılarının farklılıkları gibi etkenler uluslararası ticareti iç ticarete göre daha riskli hale getirmektedir. Bu nedenle, ihracatçı ve ithalatçı arasında yapılan satış sözleşmesinde, mal bedelinin ödenme şeklinin açıkça belirtilmesi, ayrıca bütün ticari işlemlerin mümkün olduğunca belgelere bağlanması, taraflar arasında ortaya çıkabilecek anlaşmazlıkların önlenmesine ve risklerin asgariye indirilmesine yardımcı olmaktadır.

[2] Abdurrahman Özalp*, UCP 600'ın Kullanılması ve Akreditif*, 3. Baskı, Türkmen Kitapevi Yayınları, İstanbul 2009, s. 3.

Dış ticarette, satış sözleşmesinde yer alan şartlar karşılaşılabilecek risklerin derecesini belirler. Eğer ithalatçı sevk edilen malın sözleşme esaslarına uygunluğuna ilişkin tereddüde düşerse, peşin ödeme yapmak yerine ödemenin malın teslimi ve tetkikinden sonra gerçekleştirmeyi talep edebilir. Aynı şekilde ihracatçı da alıcının ödeme gücünü bilemeyeceği için mal bedelinin peşin ödenmesini veya karşılığında bir teminat gösterilmediğinde söz konusu malı sevk edemeyeceğini beyan edebilir.

Dış ticari ilişkilerde; peşin ödeme, vesaik mukabili ödeme, kabul kredili ödeme, mal mukabili ödeme ve akreditifli ödeme şekilleri yaygın bir kullanım alanı bulmaktadır.

Ödeme şekilleri, ihracatı dolaylı olarak finanse etme araçları olduğu için de, önem arz etmektedirler.

Bu ödeme yöntemlerinin hangisinin kullanılacağı, mal ve sektör bazında yerleşik geleneklere, alıcı ve satıcı arasındaki güven derecesine, ülkelerin ekonomik ve ticari politikalarına, ödeme güçleri vb. faktörlere bağlıdır[3].

1.1.1. Peşin Ödeme

Peşin ödeme, ihracatçı mal bedelini tahsil ettikten sonra malları sevk eder. Bu ödeme şeklinde ithalatçı malları almadan önce ödeme yaptığı için risk altındadır. İhracatçının ise hiçbir riski yoktur. Peşin ödeme, ihracatçı açısından en ideal ödeme şeklidir. İhracatçıya malları hazırlamak ve sevk etmek için ihtiyaç duyduğu fonları önceden kazandırır.

Peşin ödeme dört şekilde gerçekleşmektedir:

- Havale Şeklinde Ödeme
- Nakit Ödeme
- Prefinansman
- Kırmızı Şartlı (Red Clause) Akreditif

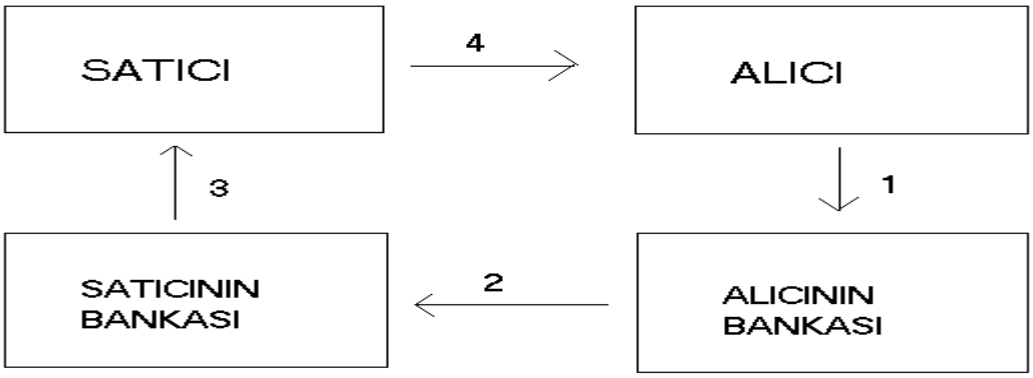
[3] M. Vefa Toroslu, *Dış Ticaret İşlemleri ve Muhasebesi*, 3. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul 1999, s. 59.

1.1.1.1. Havale Şeklinde Ödeme

Havale şeklinde ödemede, ithalatçı firma bankasına ihracatçı adına mal bedeli kadar bir tutarı transfer etmesi için talimat verir. Kendi ülkesindeki para cinsinden mal bedelini öder. İhracatçının bankasına ulaşan havale o ülkedeki para birimi cinsinden ihracatçının hesabına kaydedilir. Daha sonra ihracatçı malları ithalatçıya gönderir[4].

1.1.1.2. Nakit Ödeme

İthalatçı, ihracatçının ülkesinde ihracatçının bankasına mal bedelini öder. Ödemenin yapıldığı banka döviz alışının ne için yapıldığını kaydederek bir döviz alım bordrosu tanzim eder. İhracatçı daha sonra malları ithalatçıya gönderir.

1- Alıcı firma kendi bankasına mal bedeli ile ilgili ödemeyi yapar.
2- Alıcının bankası transferi satıcının bankasına gönderir.
3- Satıcının bankası ödemeyi satıcı firmaya yapar.
4- Satıcı firma malları alıcı firmaya sevk eder[5].

[4] Abdurrahman Özalp, a. g. e., s. 16.
[5] M. Vefa Toroslu, a. g. e., s. 60.

1.1.1.3. Prefinansman

Prefinansman bir ön ödemedir. Bu ödemede ithalatçı ihracatçının bankasından garanti alır. Eğer ihracatçı malı ithalatçıya göndermez ise ithalatçı yaptığı ön ödemeyi garanti vermiş bulunan bankadan faizi ile birlikte iade alır. Garanti veren banka bu garanti karşılığında ihracatçıdan belirli bir komisyon alır. Prefinansmanda peşin ödenen kısım için faiz söz konusudur. Banka ihracatçı adına kefil olmaktadır. Ancak bunu sağlayabilmek için ihracatçının bankanın kredi müşterisi olması gerekir. Banka sağladığı bu garanti karşılığında ihracatçıdan genellikle aylık yüzde bir oranında komisyon almakta, ihracatın gerçekleştirilememesi halinde banka ana para ve faizini satıcıdan tahsil etmektedir[6].

Prefinansman kredileri, amirin onayı alınarak, fiili ihracattan önce ve bir defada yapılmak ve kullanım suresi içinde gerçekleştirilmek kaydıyla devredilebilir ve bu devir işlemi prefinansman kredisinin özelliğini değiştirmez. Prefinansman kredilerine ilişkin işlemler T.C.Merkez Bankası tarafından belirlenen usul ve esaslara göre yürütülmektedir[7].

İhracat ile ilgili malın finansmanında kullanılmak üzere firmalarca yurt dışındaki alıcıdan sağlanarak Türkiye'deki bankalar tarafından alışı yapılan bu krediler, fiili ihracın yapılmasıyla ihracat bedeli haline gelmektedir. Prefinansman kredisine göre yapılacak ihracatta, gümrük beyannamesi üzerine ihracatın prefinansmanlı ödeme şekline göre yapıldığının belirtilmesi zorunludur. Süreler dahil diğer hususlarda ise peşin bedel hükümleri uygulanmaktadır. İhracat hesabı, peşin ve alıcı prefinansmanı ödeme şekillerinde bedelin alışını yapan bankalar nezdinde kapatılmaktadır.

---

[6] Hakan Akın, *Yeni İşimiz Dış Ticaret*, Güncellenmiş 7. basım, Elma Yayınevi, Türkiye 2008, s. 132.
[7] Mehmet Melemen*, Uluslararası Ticaret İşlemleri*, Türkmen Kitapevi Yayınları, İstanbul 2008, s. 251.

1.1.1.4. Kırmızı Şartlı Akreditif (Red Clause)

Kırmızı şartlı akreditif (Red Clause) ; ihraç olunacak malın satın alınması ile yükleme masraflarının karşılanması amacıyla akreditif lehtarına (ihracatçıya), aracı bankanın avans mahiyetinde, peşin ödemede bulunma yetkisini veren bir akreditiftir.

Bu kabil bir akreditifte belirtilen miktar dövizin Türk Lirası karşılığını, ihracatçı teminat göstermeden veya makbuz ve benzeri belgelerin karşılığında yetkili bankadan alabilmektedir[8]. Ülkemizde bazı tarımsal bedellerin ödenmesinde red clause akreditifler kullanılmaktadır. Türkiye'de bir ithalatçının red clause akreditifli bir ithalat yapabilmesi için kambiyo mevzuatı uyarınca, alıcı ülkedeki bir bankanın garantisi gereklidir[9].

1.1.2. Vesaik Mukabili Ödeme (Cash Agaınstdocumens)

Satıcının (ihracatçının) malları sevk ettikten sonra vesaiki bedeli tahsil edilmek üzere bir talimat ekinde bankasına verdiği ve tahsil vesaikini alan bankanın ödeme veya kabul karşılığı vesaiki alıcıya (ithalatçıya) teslim ettiği ödeme şeklidir. Bankalar alıcı ile satıcı arasında itibar müessesesi olarak hareket ederlerken tahsil vesaiki bedelinin tahsiline veya poliçenin kabulünün sağlanmasına aracılık ederler. [10].

Vesaik mukabili ödeme işleminin yürütülmesinde yer alan taraflar :

* Satıcı (mudi) (Drawer) : Malı sevk eden ve sevkiyata ilişkin vesaikleri yetkili bankasına ibraz eden kişidir.

* Yetkili banka (Remitting bank): Satıcının tahsil için verdiği vesaikleri alıcının ülkesindeki muhabirine gönderen bankadır.

* Muhabir banka (Collecting bank): Alıcıya vesaikleri ibraz ederek karşılığında tahsilatı gerçekleştiren ve bedeli yetkili bankaya transfer eden (tahsil veya ibraz) bankasıdır.

---

[8] M. Vefa Toroslu, a. g. e., s. 60.
[9] Hakan Akın, a. g. e., s. 132.
[10] Feridun Kaya, a. g. e., s. 91.

* Alıcı (muhatap) (Drawee): Kendisine ibraz edilen vesaikler karşılığında ödemeyi gerçekleştirerek vesaikleri alan taraftır.

Vesaik mukabili ödeme işleminin yürütülmesinin safhaları aşağıdaki şekilde gerçekleştirmektedir:

Satıcı (mudi) ve alıcı (muhatap) kendi aralarında satış sözleşmesi yaparlar, bu sözleşmeye uygun olarak satıcı malı hazırlar ve gönderir. Satıcı sevk ettiği mallara ilişkin dokümanları (fatura, konşimento, menşe şahadetnamesi vs.) bankasına ibraz eder. Banka römiz mektubu düzenler ve tahsil talimatıyla birlikte vesaiki tahsil bankasına gönderir. Poliçe veya konşimento ciro gerektiriyorsa uygun şekilde cirolar verilir. Tahsil bankası satıcının bankasından gönderilen vesaiki teslim alınca ihbar mektubu düzenler ve alıcıya gönderir. Alıcı bankaya gelen vesaiki teslim almak üzere vesaikin geldiği bankaya müracaat eder ve bedelini ödeyerek malları çeker. Tahsil bankası vesaikin alındığını bildirir ve vesaik bedelini vesaiki gönderen bankaya talimatlarına uygun olarak transfer eder.

Bankalar, teslim aldıkları belgelerin tahsil emrinde belirtildiği gibi olup olmadığını incelemek ve tamamlaması gereken eksik belgeler varsa gecikmeksizin tahsil emrini veren tarafa bildirmekle yükümlüdürler. Satıcının vesaiklerini tahsile göndermesi için belirlediği yetkili banka yine satıcının ibraz için belirlediği bankayı kullanmak zorundadır. Böyle bir belirtme yoksa, yetkili banka bu işlemin yapılacağı ülkede kendisinin belirlediği bir bankayı kullanır. Yetkili banka satıcının talimatını yerine getirmek amacıyla, diğer bankaların hizmetlerinden yararlanma durumunda bütün riskler satıcıya ait olmak üzere hareket ederler. Bankalar doğabilecek riskler için sorumluluk taşımazlar[11].

Vesaik mukabili Ödeme, basit ve ucuz bir sistem olması genellikle ödemenin, mal mukabili ödemeden, daha süratli oluşu nedeniyle uluslararası ticari ilişkilerde yaygın ve yoğun bir kullanım alanı bulmuştur.

Vesaik mukabili ödeme, satıcının, bedeli tahsil edilmeden önce malını sevk edecek kadar alıcıya yakinen tanıdığı ve güvendiği, ancak malların alıcının

[11] M. Vefa Toroslu, a. g. e., s. 62.

mülkiyetine geçmesinden önce malların bedelinin tahsil edilmesini garanti altına almak istediği bir ödeme şeklidir.

Bu tür ödeme şekli, alıcı yönünden güven vericidir. Çünkü alıcı vesaikleri inceleyip sipariş şartlarına uygunluğuna kanaat getirmeden önce ödeme yapmayacaktır. Bankalar, ödemenin yapılmasını taahhüt etmemekle birlikte, ödeme yapılmadan önce malın mülkiyetini devre yarayan vesaikleri alıcıya teslim etmemeleri ise satıcı yönünden güvence unsuru oluşturmaktadır.

Ancak, satıcı, bu tür ödeme şeklinde, alıcı kadar güvencede değildir. Zira, alıcının mal bedelini ödeyememesi veya ödemekten kaçınması, malları kabul etmemesi, alıcının iflası, veya bazı hukuki nedenlerle malların çekilemeyip gümrüklerde beklemesi ve geçecek bu süre esnasında bozulması veya fiyatlarındaki düşme malların satıcıya iadesi ayrıca ulusal veya yerel düzeydeki hukuk kurallarına öncelik tanınması, dolayısıyla Uluslararası Ticaret Odası (MTO)'nın "Vesaikli Krediler için Yeknesak Kuralların (UCP-500) vesaik mukabili ödemede uygulanamaması, bu tür ödeme şeklini, satıcı yönünden, oldukça riskli hale getirmiş bulunmaktadır[12].

Vesaik Mukabili Ödeme Şeklinde Taraflar;

Amir (The Principal): İthalatçıyla yaptığı sözleşme gereğince malı sevk ederek vesaiki bankasına getirip bedeli tahsil edilmek üzere teslimini talep eden müşteridir.

Gönderi Bankası (The Remitting Bank): Vesaik bedelinin tahsili karşılığında muhatabına teslimi ve bedelinin hesabına alacak kaydedilmesi hususunda talimat veren bankadır.

Tahsil Bankası (The Collecting Bank): Tahsil bankası ihracat bedelini tahsil etmek şartıyla vesaikin alıcıya teslimini sağlamakla yükümlüdür.

İbraz Bankası (The Presenting Bank): Tahsil eden bankanın verdiği talimat doğrultusunda hareket ederek ilgili hesabın alacak kaydını sağlar ve gönderi bankasına bilgi verir. Eğer tahsil ve ibraz işlemleri aynı banka tarafından

[12] Abdurrahman Özalp, a. g. e., s. 18.

yerine getiriliyor ise bu bankaya ‘’ The Presenting Bank’’ denir ve ibraz bankası genelde aynıdır.

Muhatap (Drawee) Tahsil talimatı uyarınca kendisine ibrazın yapılacağı kişidir.

Tahsil vesaikinin ve buna bağlı olan poliçenin bedeli ödenmek kaydıyla teslim edildiği kişi, değildir. Bu sebeple taraflar arasında yer verilmemiştir[13].

Vesaik Mukabili İşlemin Yürütülmesi;

1. Alıcı ve satıcı kendi aralarında anlaşıp satış sözleşmesi yaparlar.
2. Satıcı satış sözleşmesine uygun olarak malı hazırlar ve gönderir.
3. Satıcı sevk ettiği mallara ilişkin doküman’ları (fatura, konşimento, menşe şehadetnamesi vs.) talimat ekinde bedelli tahsil edilmek/ kabul edilmek üzere bankasına ibraz eder.
4. Satıcıdan vesaiki teslim alan banka römiz mektubu düzenler ve tahsil talimatıyla birlikte vesaiki tahsil bankasına (collecting bank) gönderir. Poliçe veya konşimento gerektiriyorsa uygun şekilde cirolar verilir.
5. Satıcının bankasından gönderilen vesaiki teslim alan tahsil bankası ihbar mektubu düzenler ve alıcıya gönderir.
6. Alıcı bankaya gelen vesaiki teslim almak üzere vesaikin geldiği bankaya müracaat eder, vesaik ödeme karşılığı teslim edilecek ise bedelini öder, kabul karşılığı teslim edilecek ise poliçeyi kaşeler ve imzalar vesaikleri teslim alır, malları çeker.
7. Tahsil bankası vesaikin alındığını bildirir. Tahsil bankası işlemi yapmak istemiyorsa gecikmeden vesaiki gönderen tarafa bilgi verir. Aval veya garanti istenmişse ve banka bunları vermeye hazır değilse mutlaka vesaiki gönderen tarafa gecikmeden bilgi vermelidir. Aval veya garanti vermişse ayrıca bunu da mutlaka açık bir şekilde bildirmelidir.

[13] Feridun Kaya, a. g. e., s. 94.

8. Tahsil bankası vesaik bedelini vesaiki gönderen bankaya talimatlarına uygun olarak transfer eder.

Vesaik mukabili ödeme konusu belgeler genel olarak ICC'nin Tahsiller (Collections) için Yeknesak Kuralları olan UCR 522 (Uniform Rules for Collections, ICC Publication Nr. 522)'ye tabi olarak işleme alınırlar. Müşteri bankasına talimatını verirken tahsil talimatında bu tahsil işleminin URC 522'ye olduğunu belirtir, bankası da tahsil belgelerini bir talimat ekinde tahsil bankasına gönderirken kendi talimatına bu tahsil işleminin URC 522'ye tabi olduğunu yazar.

Banka tarafından ve ekinde doküman'ların muhabir bankaya gönderildiği römiz mektupları üzerine '' Subject to ICC Uniform Rules for Collections (URC 522)'' ibaresi yazılmalıdır. Aynı şekilde müşteriye hitaben düzenlenen ve vesaikin geldiğini bildiren ihbar formları üzerinde '' MTO'nun 522 sayılı broşürüne tabidir'' ibaresinin yazılması gerekir[14].

1.1.3. Mal Mukabili Ödeme

Mal mukabili ödeme şeklinde, mallar ihracatçı tarafından hiçbir tahsilat yapılmadan ithalatçıya gönderilmektedir. İthalatçı tarafından mallar gümrükten çekilmekte ve ödemesi daha sonra yapılmaktadır. Bu ödeme şeklinde ihracatçı parasını tahsil etmeden malları gönderdiği için risk altındadır. İthalatçı açısından ise avantajlı bir ödeme şeklidir. İthalatçıya malları sattıktan sonra mal bedelini ödeme imkanı sağlamaktadır. . Böylece, alıcı ithal ettiği malların finansmanı konusunda kredi temin etme zorunluluğundan kurtulmakta, mal satıldıktan sonra ödeme yapacağı için finansman kolaylığı sağlamış bulunmaktadır[15].

Mal mukabili ödemede ihraç edilen malın bedeli mal ithalatçı ülkeye ulaştıktan sonra yapılır, fakat ithalatçı yüklemeden itibaren (90 gün) vadeli bir poliçe hazırlamakta, poliçenin kabulü karşılığında, ithalatçı mal bedelini ödemeden vesaiki almakta ve üç ay içinde mali satıp mal bedelini vadesi içinde ödemektedir.

---

[14] Abdurrahman Özalp, a. g. e., s. 18.

[15] Ümit Ataman, Haluk Sümer, *Dış Ticaret İşlemleri ve Muhasebesi*, Yeni Mevzuata Göre Düzenlenmiş 9. baskı, Türkmen Kitapevi, İstanbul 2006, s. 16.

Mal mukabili ödeme, uluslararası rekabet piyasasında, alıcıların hakim olduğu dönemlerde ortaya çıkmıştır. Satıcının bu ödeme şeklini seçebilmesi için, alıcıya güvenmesi ve mali yönden güçlü olduğuna inanması gerekir. Böyle bir güven ancak uzun yıllar birbirleriyle düzenli olarak ticaret yapmış kişiler arasında oluşur. Ayrıca, satıcının, alıcının ülkesindeki siyasi ve ekonomik istikrara da güvenmesi zorunludur. Zira, istikrarsız yönetimlerde, bilhassa kambiyo rejimlerinde transferi geciktirecek veya durdurabilecek değişikliklerin yapılması olasılığı satıcı için büyük bir risktir. Bu nedenle, satıcı için bu hususlar önem arz etmektedir.

Mal mukabili ödemede, ödeme, vadesi geldiğinde doğrudan veya banka aracılığı ile yapılabilir. Mal bedeli güvence altına alınması, satıcının alıcı üzerine çekeceği poliçenin muhabir banka tarafından kabul edilmesi veya alıcının kabul ettiği poliçeye muhabir bankanın aval vermesi suretiyle de mümkün bulunmaktadır[16].

1.1.4. Kabul Kredili Ödeme

Alıcının mal bedelini belli bir vadede ödemesini taahhüt eden ve bu ödemeye ilişkin bir poliçenin araç olduğu ödeme biçimidir. Bir başka ifade ile kabul kredisi ile satılan malın bedelinin poliçeye bağlandığı vadede satıcıya ödendiği bir ödeme biçimidir. Bu kredi vesaik ile birlikte ibraz edilen poliçenin ithalatçı veya buna ilaveten ithalatçının bankası tarafından kabul edilmek suretiyle kullanılır. Kabul kredili ödemede alıcı ve satıcıya bankalar aracılık ederler ve bu işlemden komisyon alırlar.

Kabul kredili ödemede; satıcı, malları sevk etmeyi müteakip alıcı firma üzerine vadeli bir poliçe düzenler ve bu poliçeye mallar ile ilgili vesaikleri (örneğin ; konşimento, fatura, sigorta poliçesi vb.) ekleyerek alıcının kabulüne sunulmak üzere kendi ülkesindeki yetkili bir bankaya teslim eder. İlgili banka, söz konusu poliçe ve vesaikleri, alıcının ülkesindeki muhabirine gönderir. Muhabir banka, poliçe ve vesaikleri alıcının kabulüne sunar, alıcı poliçeyi kabul ettiği takdirde, poliçenin arkasına "kabul edilmiştir" ibaresini yazarak imzalar ve muhabir bankaca malları

[16] A. Kerim Kalınağaç, '' *Uluslararası Ticarette Mal Mukabili Ödeme*'', http://www.huseyinust.com/Thread-Uluslararasi-Ticarette-Mal-Mukabili-Odeme?pid=37574#pid37574, (02. 24. 2009), s. 1.

temsil eden vesaikler alıcıya teslim olunur, kabul edilen poliçe ise tekrar satıcıya gönderilir. Poliçenin kabulü sonucunda "gayrı kabili rücu" tipinde bir akreditif durumu söz konusu olmaktadır. Bu ise, satıcının ödemenin yapılacağı konusunda güvencede olması demektir. Satıcı, bu poliçeyi vadesi doluncaya kadar elinde tutup, bedelini alıcıdan vade sonunda alabileceği gibi, bir bankaya da ıskonto ettirebilir.

Poliçeler vadeli ve vadesiz olmak üzere iki şekilde düzenlenmektedir. Vadesiz poliçelerde satıcı sözleşme konusu malların sevki için vadesiz bir poliçe düzenlemekte ve bu poliçeyi tahsil için kendi ülkesinde bir bankaya teslim eder. Banka alıcının ülkesindeki muhabir bankaya poliçe ve sevk vesaiklerini alıcıya iletmek üzere ulaştırır. Muhabir banka, poliçe bedeli kendisine ödendiği takdirde vesaikleri alıcıya teslim eder ve poliçe bedelini satıcıya transfer eder. Vadesiz poliçe usulü vadeli poliçeye göre daha güvenlidir[17]. Vadeli poliçe, alıcıya malları satıp bedelini ödemesi için belirli bir süre kredi açılmasıyla gerçekleşmektedir. Satıcı kredi esnasında para kaybını önlemek için belirli bir faiz oranını kapsayacak şekilde bir satış fiyatı belirlemelidir. Poliçeye ek bir madde ilave edilmesi yeterlidir. Uluslar arası ticari ilişkilerde kabul edilmiş bir poliçe hukuki delil niteliğindedir. Örneğin, alıcı borcunu vadesinde ödemediği takdirde uluslar arası piyasalarda önemli bir itibar kaybına uğrayacaktır[18].

Kabul edilmiş bir poliçe satıcıya finansman sağlama amacıyla banka aracılığı ile iskonto ettirilebilir. Vadeli bir poliçenin iskonto değeri, vadesinden önce poliçenin ne kadar iskonto ettirildiğine bağlıdır. Satıcının iskonto yoluyla sağladığı finansmana'' vesikalı iştira kredisi'' denilmektedir. Ancak, poliçe bedelinin ödenmesi ve satıcının bankasına ulaşması arasında oluşan zaman kaybının önlenebilmesi amacıyla daha çok "avans kredisi" tercih edilmektedir[19].

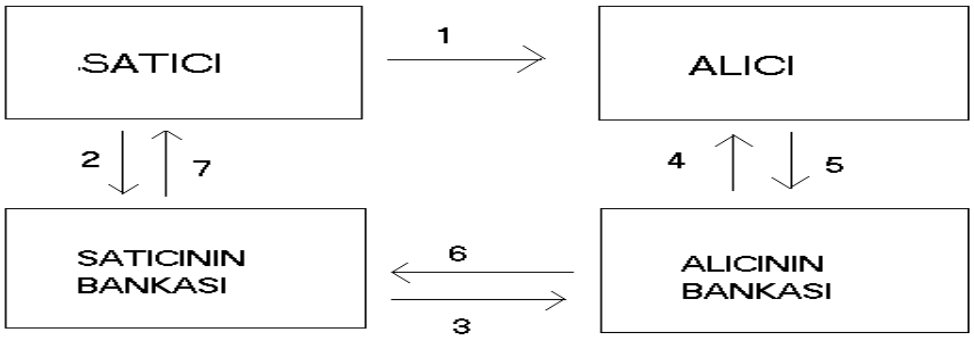
Satıcının iskonto veya avans yoluyla finanse edilmesinde banka riski çok düşük düzeydedir. Zira, banka, müşterisini ve hesabının durumunu yakinen bildiği gibi, poliçe bedelinin alıcı tarafından ödenmemesi halinde satıcıya başvurabilme hakkına da sahip bulunmaktadır. Poliçe işlemlerinde bankaların rolü, kendilerinin ve

[17] Mehmet Melemen, a. g. e., s.246.
[18] Hakan Akın, a. g. e., s.167.
[19] M. Vefa Toroslu, a. g. e., s. 62.

muhabirlerinin sistemleri içerisinde, uzmanlık servisi şartları ile sınırlandırılmıştır. Zira, bankalar bu kabil işlemlerin tüm safhalarında müşterilerinin çıkarlarını ve ticari ilişkilerini korumaya gayret etmelerine rağmen satışta tam bir ihmal durumunda sorumluluk kabul etmezler. Diğer taraftan, bu ödeme yönteminde bankaların (aval veya garanti vermemişlerse) satış işleminin aksaksız bir şekilde gerçekleşmesini garanti edecek herhangi bir yükümlülükleri söz konusu değildir. Bankalar sadece satıcının kendilerine ibraz ettiği vesaiklerin alıcının ülkesindeki muhabirlerine ulaştırılması ve tahsil emrindeki talimatlar uyarınca alıcıya teslimi sorumluluğunu taşımaktadırlar.

Kabul kredili, ödeme, uygulamada bazı riskleri de beraberinde getirmektedir. Vadeli bir poliçe kabul edilmez ise, malların iadesi veya bir başka alıcıya devredilebilmesi amacıyla yabancı ülkede depolanması ve sigortalanması satıcıya büyük maliyetler yükleyecektir. Diğer taraftan, kabul karşılığında sevk vesaiki alıcı tarafından temin edilip, mallar alıcının mülkiyetine geçmiş ve poliçe bedeli ödenmemiş ise yurtdışında yoğun bir hukuki' muameleye girilmesi gerekecektir. Meydana gelebilecek aksiliklerin peşinen önlenmesi için satıcı düzenleyeceği poliçenin alıcının ülkesindeki bir banka tarafından kabul edilmesi şartını öne sürebilir. Bazı ihmallerin ortaya çıkması halinde, yapılacak işlemler hakkında satıcı, bankasına ek talimatlar vermek durumunda kalabilir[20].

KABUL KREDİLİ ÖDEME (Documents Again Acceptance)

1) İhraç konusu malları yükleme

[20] Arif Şahin, *İhracatta Ödeme Şekilleri*, İGEME, Ankara, 2002, s. 22.

2) Orijinal ihracat belgelerinin ve poliçenin bankaya sunulması
3) İhracatçının bankası belgeleri garanti mektubu eşliğinde muhatap bankasına göndermesi
4) Muhatap bankasının borçluya imza atarak belgeleri (vesaikleri) almaya davet etmesi
5) İthalatçının poliçeyi imzalayıp belgeleri (vesaikleri) alması
6) Poliçenin ihracatçı bankasına gönderilmesi
7) Poliçenin ihracatçıya verilmesi

Kabul kredili ödemenin üç çeşidi vardır;

1.1.4.1. Kabul Kredili Mal Mukabili Ödeme: Mal mukabili işlemlerde ithalatçı önce mali sonra mevzuatta belirlenen sürede mal bedelini öder. Bu işlemde ise ödeme yapması gereken süre içerisinde poliçe kabul edilecek poliçe vadesinde ise ödeme yapılacaktır. Böylece süre açısından ithalatçıya ikinci bir finansman kolaylığı yaratılmaktadır.

1.1.4.2. Kabul Kredili Akreditifli Ödeme: İhracatçının mektubuna uygun vesaiki bankaya ibraz ettiğinde mal bedelini tahsil etmeyip banka tarafından kabul edilmiş poliçenin vadesinde ödeneceğini taahhüt altına alan bir ödeme biçimidir. Poliçe vesaik ekine ilave edilerek, teyitli akreditifte teyit bankası adına, teyitsiz akreditifte genellikle amir banka adına düzenlenir.

1.1.4.3. Kabul Kredili Vesaik Mukabili Ödeme: Bu ödeme şeklinde malların alıcıya gönderilmesinden sonra bankanın mal bedelini tahsil etmesi yerine poliçeyi alıcıya kabul ettirdikten veya bu kabule kendisinin de avalını verdikten sonra vesaiki alıcıya teslim edip daha sonra poliçe vadesinde mal bedelinin ihracatçıya ödendiği ödeme şeklidir[21].

[21] M. Vefa Toroslu, a. g. e., s. 63.

1.1.5. AKREDİTİF (Documentary Credit, Letter of Credit)

1.1.5.1. Akreditifin Tanımı

Bir müşterinin (Amir) talep ve talimatı üzerine veya bizzat kendi adına işlem yapan bir kimsenin (Akreditifi açan (issuer), veya bir bankanın (Amir Banka) Akreditif şartlarına uyulması kaydıyla ve Akreditifte şarta bağlanan vesaikin (belgelerin) ibrazı karşılığında üçüncü bir tarafa (Lehtara) veya onun emrine ödeme yapacağı, vadeli ödeme taahhüdüne gireceği, kabul eyleminde bulunacağı (poliçe kabulü) veya iştira yapacağı bir düzenleme anlamına gelir. Kısaca; Akreditif, şartlı bir taahhüttür. Akreditifler genele olarak ICC'nin Akreditifler için yeknesak kurallar olan UCP'ye (Uniform Gustoms and practice for Documentary Credits) tabi olarak açılırlar. Amir (alıcı), Akreditif Açtırma Teklif formu'na amir banka tarafından açılacak olan akreditifin UCP'ye tabi olacağını; Akreditifi açan amir banka da açtığı akreditife UCP'ye tabi olduğunu yazar[22].

1.1.5.2. Akreditifin Kısa Tarihi

Akreditif deyimi "Traveler's Letter of Credit" olarak, dışarıya giden ve yanlarında güvenlik nedeniyle para taşımak istemeyen tacir ve gezginlerin ihtiyaçlarını karşılamak üzere yapılan organizasyon için 18. Yüzyılında kullanıldığı görülür. Ancak modern bir çerçeveye geçişi 19. Yüzyılın başlarında gerçekleşmiştir. İlk olarak Londra'da 1840'larda bankalar arasında uluslar arası ticaret işlemleri ile ilgili olarak kullanılmıştır. Yaygın kullanımından dolayı ve kurallar içerisindeki boşlukları gidermek için yenilenmektedir. En son güncelleme UCP 600 olarak 1 Temmuz 2007'de gerçekleşmiştir. Akreditif talebinde bulunan kimseler talep ettikleri kadar bankalarına para veya karşılık yatırmaktadır. Buna karşılık bankaları (Akreditif bankası) bedeli muhabirleri veya acentaları nezdinde ödenmek üzere mektup formunda akreditif düzenlenmektedir. Akreditifi düzenleyen bankalar akreditifte müşterilerinin itibarlı ve değerli olduklarını ayrıca muhabir banka veya akreditif bankasının acentasının yardımına ihtiyaç duyduklarını belirtir ve akreditifin bir nüshasında bu muhabir veya acentalarına gönderilmektedir.

[22] Abdurrahman Özalp, a. g. e., s. 23.

İhtiyaç durumunda elindeki akreditif metni ile muhabir banka veya akreditif bankasının acentasına müracaat eden kimseye talep ettiği bedel ödenir, akreditif metninin arkasına işlenir ve ödenen tutar ve masraflar için akreditif bankasının üzerine poliçe keşide edilmektedir. Üzerine poliçe keşide edilen akreditif bankasının nezdinde ki karşılıktan bedeli muhabir veya acentanın talimata uygun olarak ödenmektedir.

İlk akreditif mektup formların metninde akreditifin maksimum tutarı ve vadesi belirtilmektedir. Akreditifte ödeme yapan muhabir veya acenta daha sonraki muhabir veya acentanın akreditifin bakiyesini görebilmesi için akreditif metninin üzerine veya arkasına yaptığı ödemeyi ve kalan bakiye kaydedilmekte, böylece müteakip ödemeler son bakiye esas alınarak yapılmaktadır.

Akreditifin orijinali devamlı olarak müşteride bulunmaktadır. Ödeme talep eden lehtarın mutlaka orijinal akreditifi ödeme talep ettiği muhabir banka veya acentaya ibraz etmesi gerekmektedir. Akreditif metinlerinin modern yapıya geçişleri 19. Yüzyılın başlarında gerçekleşmiştir. İlk olarak 1840'larda Londra'da bankalar arasında dış ticaret işlemleri ile ilgili olarak kullanılmıştır[23]. Belirtilen tarihten sonra tacirler arasında mal hareketleriyle ilgili olarak yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Yabancı ülkelere mal gönderen veya tanımadıkları yabancı yerlerden mal alan tacirler malı temsil eden belgeler karşılığında ödeme sağlama rahatına erişmişlerdir. Bir dükkandan mal almaya benzemeyen bu komplike yapıyı böyle bir organizasyonla aşmışlardır. Akreditif dışında başka ödeme yöntemleri de geliştirilmiş olmasına rağmen akreditif, avantajları, güvenceleri ve organizasyonu nedeniyle tercih edilen bir ödeme yöntemi olarak kalmıştır[24].

1.1.5.3. Akreditif İşleminin Özellikleri

- Uluslar arası ticarette en sık kullanılan ödeme şeklidir.
- Akreditif hem ihracatçıyı, hem de ithalatçıyı koruyan bir işlemdir.
- Akreditif, ithalatçının verdiği talimat doğrultusunda, ithalatçının çalıştığı bankanın belirli bir meblağa kadar ve belirli bir vade için istenilen

[23] Mehmet Melemen, a. g. e., s. 190.
[24] Abdurrahman Özalp, a. g. e., s. 23.

koşulların yerine getirilmesi ve ihracatçı tarafından ihraç edilen malların ihracına ilişkin belgelerin karşılığında ihracatçıya ödeme yapılacağı taahhüt etmesidir.

- İthalatçı firma, kendi bankasına verdiği emirlerle ithal edeceği malın karşılığını ihracatçı firmanın bankasına, mal ihraç edildiği takdirde ödemeyi taahhüt ettiği bir kredi mektubu ile bildirir. Bu kredi mektubu akreditiftir.
- Bu sistem, diğer kredi ödeme yöntemlerine göre daha pahalı olmasına rağmen, en güvenilir olanıdır. Hem satıcıya hem de alıcıya çeşitli faydaları vardır. Mal bedelinin banka taahhüdünde olması, transfer riskinin büyük ölçüde ortadan kalkması, satıcı ve alıcının kredi imkanı elde etmesi, gerekli koşulların yerine getirilmesinin bankaca sağlanması bu faydalar arasındadır.
- Akreditifte bankalar ve belgeler üzerinden işlem yaparlar. Çünkü akreditif işlemleri mallarla ilgili olmayıp yapılacak hizmet ve işlerle ilgilidir.
- Akreditifler dayandırıldıkları satış sözleşmelerinden veya diğer sözleşmelerden ayrı işlemlerdir[25].

1.1.5.4. Akreditif İşleminin Tarafları

1.1.5.4.1. Amir

Amir (alıcı/ithalatçı), lehtar (satıcı/ ihracatçı) ile satım sözleşmesi yaptıktan sonra aralarındaki sözleşmeye uygun olarak gerekli teminatları sağladıktan sonra banka ile veya akreditifi açacak başka bir taraf ile akreditif açılması konusunda mutabakata varan ve akreditif açtırma talimatını vererek işlemi başlatan taraftır . Satıcı firma ile yapmış olduğu sözleşmeye göre satıcından aldığı proforma faturaya göre akreditifin cinsini şartlarını ve aranacak belgelerin ayrıntılarını "Akreditif açtırma teklif formuna" (Application Form) yazar ve imzalayarak bankasına verir. Böylece akreditifin içeriğini belirler, bir akreditif işlemi boyunca amirin rolü, üstlendiği görev ve sorumluluklar aşağıdaki gibi sıralanabilir;

[25] Ferudun Kaya, a. g. e., s. 97.

- Satıcının isteklerini anlaması satıcının istediği değişiklikler varsa ve bunları uygun buluyorsa akreditife gerekli değişikliklerin (amendment) yapılması için bankasına açık ve anlaşılır talimatlar vermek,
- Kendisine, satıcının bankaya ibraz ettiği vesaik ile ilgili olarak eksiklik yada uygunsuzluk (discrepancy) bildirdiğinde zaman geçirmeden görüşünü bildirmek,
- Sigorta kendisine ait ise yükleme tarihi itibariyle sigortayı yaptırmak veya bankasına bu konuda önceden yetki vermek,
- Bankasıyla yaptığı akreditif sözleşmesine göre girdiği taahhütleri yerine getirmek.

1.1.5.4.2. Lehtar

Lehtar, amir ile arasındaki satım sözleşmesindeki uygun olarak kendi lehine açılan akreditifin şartlarını inceleyen, gerektiğinde tadil edilmesini isteyen ve akreditifin kullanabilir olduğuna kanaat getirdikten sonra söz konusu akreditife istinaden mal gönderen veya hizmeti yerine getiren, ayrıca akreditif şartlarına uygun evrakları görevli bankaya ibraz ederek vesaik bedelini tahsil eden yada vesaike ekli poliçesine bankanın kabulünü alan satıcı taraftır. Lehtarın yükümlülüğü akreditifin şartlarına uymaktır, aksi halde akreditif altında kendisine verilen güvenceden yararlanamaz[26].

1.1.5.4.3. Amir Banka

Amir banka, amir'den akreditif açılma teklifi aldıktan sonra bu teklifi değerlendiren, gerekli teminatları alan ve amirden aldığı talimat (Akreditif Açtırma Teklif Formu)'na uygun olarak akreditif metnini hazırlayan ve lehtara ihbar edilmek üzere gönderen asli olarak taahhüt altına giren taraftır. Amir banka akreditif işleminde taahhüt altına giren esas taraftır. Akreditif bir iken açıldıktan sonra amir bir başka ifadeyle amir bankanın kontrolünden çıktıktan sonra amir banka için dönülemez bir taahhüde dönüşür. Amir bankanın yükümlülükleri UCP'de ayrıntılı olarak izah edilmiştir. Buna göre akreditifin açılması ve lehtarın akreditifin şartlarına

[26] Abdurrahman Özalp, a. g. e., s. 24.

uyması kaydıyla amir bankanın kesin bir yükümlülüğü doğar. UCP'ye göre amir banka kendisine uygun belgelerin ibraz edilmesi ve akreditifin diğer şartlarının yerine getirilmesi halinde bir talebi aşağıdaki şekilde karşılamalıdır;

- Akreditif vesaik ibrazında ödeme kaydını taşıyorsa vesaik imzasında ödeme yapmak;
- Akreditif vadeli ödeme kaydını taşıyorsa akreditif şartlarına göre saptanacak vade tarihlerinde ödeme yapmak;
- Akreditif poliçe kabul kaydını taşıyorsa;

Kabulü amir bankanın yapması ön görülüyorsa lehtar tarafından amir banka üzerine çekilen poliçe(leri) kabul etmek ve vadelerinde ödeme yapmak, veya kabulü başka bir keşideli bankanın kendi üzerine çekilen poliçe(leri) kabul etmemesi halinde Lehtar tarafında Amir Banka üzerine çekilmiş poliçeleri kabul etmek ve vadelerinde ödemek veya o keşideli bankaca kabul edilmiş fakat ödenmemiş poliçeleri vadelerinde ödemektir[27].

1.1.5.4.4. Görevli Banka

Görevli banka, bir akreditif işleminde ödeme yapmaya, ertelemeli ödeme yükümlülüğü altına girmeye, poliçe kabul etmeye ve iştira işlemi yapmaya yetkili bankadır. Serbest iştira edilebilir (free negotiable, avaible with any bank) nitelikteki bir akreditifte herhangi bir banka görevli bankadır.

Bir akreditifte görevli bankanın ve yetkisinin ne olduğunun gösterilmesi gerekir. Bu yetki akreditif şartlarına uyulduğu sürece akreditif altında ödeme yapmak, vadeli ödeme taahhüdüne girmek, poliçe kabul etmek veya iştira eyleminde bulunmaktır. Görevli banka bunları amir bankadan aldığı yetki ile amir banka veya varsa teyit bankası adına yapar. Bir bankanın akreditifte görevli olması için akreditif metni içerisinde açıkça kendisine görev verildiği belirtilmelidir. Sadece ihbar görevi olan "ihbar bankası" ve sadece "ödeme" görevi olan rambursman bankaları görevli (nominated banka) banka değildirler. Genellikle görevli banka ve görevi akreditifte aşağıdaki şekilde gösterilir:

[27] E. Haydar Yılanlı, *Dış Ticaret İşlemleri*, Beta Yayınevi, İstanbul 2003, s. 249.

‘’ This credit is available with bank (görevli banka)

by payment (ibrazda ödeme)

by def payment (vadeli ödeme taahhüdü)

by acceptance (kabul)

by negotiation (iştira)

Görevli banka açıkça amir banka tarafından görevlendirilmediği halde buna rağmen lehtara karşı yükümlülük altına girerse riski kendisine ait olur, lehtara karşı bu taahhüdü geçerli ve bağlayıcıdır ancak bu olay UCP'nin dışında kendisi ile lehtar arasındaki özel akitlere bağlı bir durum olarak kalır. Bu durum genel de gizli teyit olarak da adlandırılır.

Amir bankanın akreditifte verdiği yetkiye istinaden görevli banka kendisine ibraz edilen belgeleri incelemek, kabul etmek, reddetmek veya aldığı tarafa iade etmek için, belgelerin alındığı günü izleyen maksimum beş iş banka gününü aşmayan bir süreye sahiptir (UCP 600). Görevli banka, görev kabul ettiği ve görevi kapsamında hareket ettiği sürece karşıladığı ibraz veya yaptığı iştira nedeniyle amir banka ve teyit bankasından talepte bulunma hakkına sahiptir. Görevli banka lehtara açıkça görev kabul ettiğini bildirmediği sürece lehtarın ibraz ettiği belgeleri karşılamak veya iştira etme zorunda değildir. Görevli banka ibraz anında isterse ibrazı karşılayabilir veya iştira yapabilir, oysa teyit bankasının böyle bir durumu yoktur. Teyit bankası akreditife teyidini ilave ederek ihbar ettikten sonra uygun bir ibrazı karşılamak veya iştira yapmak zorundadır. Görevli banka görev kabul ettiğini açıkça (lehtara) bildirse bile bu teyit gibi olmayıp UCP'nin dışında görevli banka ve lehtar arasındaki ilişkiye (anlaşma vs.) göre yürür. UCP kapsamında lehtara karşı ibrazı karşılama veya iştira etmeye ilişkin geri dönülemez bir taahhüt olmaz[28].

[28] Abdurrahman Özalp, a. g. e., s. 25.

1.1.5.4.5. Teyit Bankası

Amir banka tarafından kendisi tarafından açılan akreditife teyit vermesi için yetki verilen ve lehtara verdiği teyit nedeniyle lehtara karşı amir banka gibi dönülemez taahhüde giren ve genelde lehtarın bulunduğu ülkede bulunan amir banka dışındaki bir bankadır. Teyit bankası akreditife teyit ilave edip etmemekte serbesttir, ancak bir kez akreditife teyit ilave ettikten sonra taahhüdü dönülmez olur. Bundan sonra lehtarın akreditif şartlarına uyması halinde teyit bankasının akreditifteki görevini yerine getirmesi gerekir. Görev ve teyit nedeniyle teyit bankası amir banka gibi akreditif şartlarına uygun vesaikin ibrazı üzerine ibrazı karşılamak (Honour) veya iştira (Negotiation) yapmakla yükümlüdür, yani vesaik ibrazında ödemeli (sight) akreditifte ödeme yapmak, poliçe kabulü başka banka yapacaksa lehtar tarafından o banka özerine çekilen ve kabul edilmeyen poliçeleri kabul etmek ve vadesinde ödemek, kabulü başka banka yaptığı halde vadelerinde o banka tarafından ödenmeyen poliçeleri vadelerinde ödemek, akreditif iştira (negotiation) kaydını taşıyorsa lehtara rucu etmeksizin iştira etmekle yükümlüdür[29].

Teyit bankası, amir bankanın uygun bir ibrazı karşılama yükümlülüğüne ek olarak uygun bir ibrazı karşılama veya iştira yapacağına dair kesin bir yükümlülüğe girer. Teyit bankasının yükümlülüğü sadece lehtara karşı değil akreditif şartlarına uyan/uygun belgeleri ibraz eden tarafa karşıdır. Bu nedenle UCP' de sadece lehtara karşı bir yükümlülükten söz edilmez, belge ibrazına dayanan yükümlülükten bahsedilir.

1.1.5.4.6 İhbar Bankası

Akreditif işleminde çoğunlukla, satıcı olan ihracatçının ülkesinde bulunan ve akreditif açıldığı ihracatçıya ihbar eden banka, ihbar bankasıdır. İhbar bankası, ihracatçıya lehine akreditif açıldığını ve açılan bu akreditifin şartlarını iletir. Eğer ihbar bankası, sadece ihbar etmekle yükümlü ise hiçbir şekilde ödeme yada poliçeleri iştira yükümlülüğü altına girmez[30]. Ancak uygulamada, ihbar bankasının; açılan

[29] Yaser Gürsoy, *Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi*, Güncelleştirilmiş 5. baskı, Ekin Yayınevi, Bursa 2009, s. 89.
[30] Abdurrahman Özalp, a. g. e., s. 26.

akreditifin ihbar edilmesinin dışında aynı zamanda teyit, ödeme, kabul ve hatta iştira yükümlülüklerinin altına girdiğine ve bu işlevlerin tamamını tek başına yerine getirdiğine çok sık rastlanmaktadır. Böylelikle Amir Banka, bu işlevlerin her biri için değişik bankalarla muhatap olmak yerine, akreditifle ilgili tüm işlevleri sadece ihbar bankasıyla yerine getirmiş olacaktır. Açılan akreditifin gerçek olup olmadığı ile ihbar bankası ilgilenir. İhbar bankası; akreditif gerçek değilse, durumu hiç vakit geçirmeksizin amir banka ve lehtara bildirmek, akreditifin gerçek olmasına rağmen lehtara ihbarda bulunamıyorsa, yine durumu vakit geçirmeksizin amir bankaya bildirmek zorundadır. (ICC 500 broşürü, Madde: 7, 8, 13)[31].

1.1.5.4.7. İştira Bankası

Amir banka tarafından açılan bir akreditifte bir başka bankaya ibraz edilen belgeleri satın alma yetkisi verilebilir. Bu iştira yetkisidir. İştira sadece belgelerin incelenmesini değil aynı zamanda değerinin verilmesini kapsar ki bu belgeleri ibraz eden tarafa ödeme yapılması anlamına gelir. İştira ile görevlendirilen banka kendisine ibraz edilen belgeleri ibraz eden taraf ile müzakere eder, anlaşırlarsa iştira eder bir başka ifade ile bedelini ödeyerek (değerini vererek) satın alır. İştira eden banka aynı zamanda akreditife teyidini ilave etmişse iştirayı yapmak zorundadır. İştira akreditifinde iştira bankası ödemeyi kendi kaynağını kullanarak yapar. İştira bankasına ödeme amir banka tarafından belgeler kendisine ulaştıktan sonra yapılır. Arada geçen süre için oluşan faiz anlaşmaya göre lehtara veya bir diğer tarafa yansıtılır. Daha önceleri belgeler amir bankaya ulaşıncaya kadar riskin (kaybolma, ihtiyatı tedbir vs.) iştira yapan banka uhdesinde kaldığı kabul edilirdi ancak son yıllarda ICC Bankacılık komisyonunun bu konuda verdiği bir görüşe göre iştira bankasının da görevli banka olduğu ve amir bankanın görevli bankanın görevi kapsamında yaptığı hareketlerden sorumlu olduğu ve dolayısıyla bu gibi risklerin iştiradan sonra amir banka ve nihayetinde amir üzerinde olacağı bildirilmiştir. İştira bakası veya iştira yetkili bankalar, akreditiflerin ‘’sınırlı iştira edilebilir (rescricted negotiable)’’ veya serbest iştira edilebilir (freely negotiable)’’ akreditifte belirtilen

[31] M. Vefa Toroslu, a. g. e., s. 65.

banka, ‘’serbest iştira edilebilir (freely negotiable)’’ akreditifte herhangi bir banka iştira bankasıdır[32].

UCP’ye göre; “Akreditif sadece amir banka nezdinde kullanılacak şartı ile açılmamış ise bütün akreditifler ödeme yapmaya, vadeli ödeme taahhüdüne girmeye, poliçe kabul etmeye veya iştira (negotiation) işlemi yapmaya yetkili bir bankanın ismini (görevli banka) göstermek zorundadır. Serbestçe iştira edilebilir bir akreditifte herhangi bir banka görevli bankadır”. Bu madde amir banka dışında ödeme yapmaya yetkili bir bankanın belgeler karşılığında ödeme yapması iştira sayılmaz, aynı şekilde UCP’de belirtildiği üzere değeri verilmeden sadece vesaikin incelenmesi de bir iştira eylemini oluşturmaz. İştira için bir bankanın yetkili olması ve kendi kaynağını kullanarak poliçe(ler)in ve/veya vesaikin değerini vermesi gerekir. İştira bankası (by negotiation) ödemeyi amir banka veya teyit bankası adına ancak kendi kaynağını kullanarak yapar, oysa ödeme (by payment) akreditifinde görevli banka vesaiki inceleyip uygun bulduktan sonra ödemeyi amir banka ve/veya teyit bankası adına onlardan ramburse olarak yapar. Valör farkı olmaz, hangi tarih ile ödeme yaparsa o tarih itibariyle ramburse olur yani parayı ister ve alır. Lehtarın iştiraya imkan veren bir akreditifte iştira için mutlaka iştira bankasına müracaat etme zorunluluğu yoktur. Diğer akreditif türlerinde olduğu gibi lehtar, belgeleri akreditifin geçerlilik süresi içerisinde varsa bir diğer görevli bankaya veya doğrudan teyit bankasına veya amir bankasına ibraz edebilir. Bu durumda amir bankanın veya teyit bankasının yükümlülüklerini etkilemez, akreditifte uygunsuzluk meydana getirmez[33].

1.1.5.4.8. Rambursman Bank

Akreditif işlemlerinde genellikle amir banka ile görevli banka veya teyit bankası arasında bir hesap ilişkisi yoksa bir rambursman bankasının akreditife dahil edilmesi ihtiyacı ortaya çıkar. Ancak akreditifte yer alan bankalar arasında hesap bağlantısı yok diye her akreditifte rambursman bankası göstermekte bir zorunluluk değildir. Akreditif bankası açtığı bir akreditife rambursman bankası göstermeyerek akreditif bedelinin doğrudan kendisinden talep edilmesini isteyebilir. Amir banka

[32] Abdurrahman Özalp, a. g. e., s. 26
[33] Abdurrahman Özalp, a. g. e., s. 27.

akreditifi açarken sadece ödeme yapmak özere hesap muhabiri (hesap tuttuğu banka) bankaya rambursman otorizasyonu gönderir. Böylece hesap muhabiri banka akreditifinin açıldığından haberdar olur. Ayrıca bu bankayı (rambursman bankası) akreditifte belirtir. Görevli banka kendisine ibraz edilen belgelerin ödediği bedelini bu bankadan (rambursman bankası) talep eder. Rambursman bankası belgeleri incelemez ve akreditif metnini görmez, akreditifin detaylarına girmez. Rambursman bankaları talep üzerine taahhütname verebilirler, bu durumda taahhüt altına girerler. Rambursman bankalarının görev, yetki ve yükümlülükleri ile taahhütnamelere ilişkin hususlar MTO'nin Bankalararası Rambursmanlar (Uniform Rules for Bank- to- Bank Reimbursements under Documentary Credits, URR.) broşüründe ayrıntılı olarak yer alır. Rambursman bankasının mutlaka bir banka olması zorunlu değildir. Diğer bir özel fon, finans kuruluşu veya kamu kuruluşu olabilir[34].

1.1.5.4.9. Devir Bankası

Amir banka tarafından açılan akreditifte bir başka bankaya akreditifi tamamen veya kısmen devir etme yetkisi verilebilir. Akreditifin devir edilmesi için akreditifte "Transferable" yani "Devredilebilir" şartının yer alması gerekir. Devredilebilir şartı taşıyan bir akreditif akreditifte adı verilen bir devir bankası tarafından lehtarın talimatı üzerine bir başka ikinci lehtara devredilebilir. Akreditifte aksine bir şart olmadığı sürece görevli banka veya teyit bankası aynı zamanda devir yapmaya yetkili bankalardır. İçerisinde görevli banka yer almayan veya teyitsiz bir akreditifte sadece amir banka devir yapmaya yetkilidir. Bir akreditifte birden fazla devir bankası yer alabilir UCP'ye göre akreditifte aksi belirtilmediği sürece akreditif sadece bir kez devredilebilir. İkinci lehtar tarafından kullanılmayan ve iade edilen kısım ikinci bir devir sayılmaz. İade edilen kısım tekrar devredilebilir[35].

[34] M. Vefa Toroslu, a. g. e., s. 67.
[35] Abdurrahman Özalp, a. g. e., s. 28.

1.1.5.5. Akreditif ile Taraflar Arasındaki İlişkiler

1.1.5.5.1. Amir ve Lehtar

Amir ve lehtar arasındaki ilişki, amirin satın almak istediği ve satıcının satmak istediği mala ilişkin bir kontratın (satım sözleşmesi) düzenlenmesi ve taraflarca imzalanması ile başlar. Satıcı, sözleşmeye uygun olarak malın bedelinin kendisine ödemeyeceğinden ve alıcıda malın kendisine teslim edileceğinden emin olmak ister. Bu amaçla alıcı satım sözleşmesine uygun akreditifin açılmasını sağlar. Satıcı, alıcının almak istediği malı anlaştıkları şekilde sözleşmeye uygun olarak hazırlar ve sevk eder, sevkiyata ilişkin hazırladığı belgeleri akreditif altında bankaya ibraz eder, belgeler uygun ise malın bedelini alır. Alıcı (amir) da bedelini ödediği evrakları teslim alır ve malı çeker.

Alıcı ve Satıcının beklentileri birbirinden farklıdır. Genelde alıcı, satın aldığı malın bedelini mümkün olduğu kadar geç ödemek ister, satıcı ise erken almak amacındadır. Alıcı, akreditife uygun belgelerin kendisine ulaşmasını ister, özellikle mal belgeler gelmeden satılmışsa ve nihai ödeme uygun belgelerin ibrazına bağlı ise bu daha da önem kazanır (genelde alıcının aracı olduğu durumlarda, back-to-back akreditif vs.). Satıcı, akreditife uygun belgeleri ibraz etmek ister. Özellikle malı sevk ettikten sonra bazı belgeleri tamamlamak zorunda olduğu zamanlarda önemlidir. Çünkü, bilir ki uygun belge ibraz edemezse, diğer bir deyişle ibraz ettiği belgeler de eksiklik veya uygunsuzluk tespit edilirse bedelini zamanında veya hiçbir zaman alamayacaktır. Satıcı, malı sevk ettikten sonra veya akreditif konusu işi yaptıktan sonra bedeli bir an önce almak ve alıcıda malı almak amacındadır[36]. Akreditifler bazı istisnai durumlar dışında genelde UCP'ye tabi açılırlar. UCP'nin Amir ve Lehtar arasındaki ilişkilere uygulanan maddelerinin ana temaları şöyle sıralanabilir;

- Akreditif altında ödeme, akreditifte istenen belgeler ve akreditifin şartlarının yerine getirilmesi üzerine yapılır.
- Akreditif, satın sözleşmesi ve diğer sözleşmelerden ayrıdır.
- Akreditif açanın taahhüdü alıcı ile satıcı arasındaki ilişkiden bağımsızdır.

[36] Abdurrahman Özalp, a. g. e., s. 29

- Alıcı ile amir bankası arasındaki ilişki lehtarı ilgilendirmez.
- Akreditif işleminde amir taraf değildir.
- Akreditifteki tüm taraflar belgeler üzerinde işlem yaparlar.

Akreditif in alıcı ve satıcı tarafından ne zaman açılması gerektiği konusu alıcı ve satıcı arasındaki sözleşmede belirlenmiş olması gerekir. Akreditifin ne zaman açılacağı alıcı ile satıcı arasındaki sözleşmede belirlenmemiş ise akreditifin en geç yüklemenin başlarında açılması gerekir.

Bankaları alıcı ve satıcı arasındaki formaliteler fazla ilgilendirmez, ancak alıcının makul bir sürede yüklemenin yapılabilmesi için akreditifin açılışını sağlaması gerekir. Uygulamada genellikle satıcı akreditifin açıldığını görmeden yüklemeyi başlatmaz, çoğu zamanda yüklemeden önde lehine açılan akreditifi kullanarak finans sağlamaya çalışır.

1.1.5.5.2. Amir ve Akreditif

Amirin akreditif ile ilişkisi sadece ödeme yapmaya ilişkin değildir, aynı zamanda malın çekilmesini sağlayan belgeleri elde etmesine ve malın sözleşmeye uygun olarak sevk edilmesine ve istediği şekilde olmasına da ilişkindir.

Amir bunları hesaba katarak teklif formunu hazırlamalı, bankasına vermeli ve akreditifin teklif formuna uygun açıldığını kontrol etmelidir. ICC'nin Uluslararası Standart Bankacılık Uygulaması yayını olan ISBP'de buna ilişkin düzenlemeler yer alır. ISBP'nin başlangıç notlarında amirin net olmayan talimatına ilişkin risk üstleneceği ve UCP'deki düzenlemelerin farkında olması gerektiği hatırlatılır. Amirin teklif formu ne kadar doğru ve satım sözleşmesine uygun olursa amir banka tarafından açılacak olan akreditifte o kadar sağlıklı ve amir için koruyucu olacaktır.

1.1.5.5.3. Lehtar ve Akreditif

Açılan akreditifin aşağıdaki konularda uygun olup olmadığı kontrol etmek lehtarın sorumluluğundadır. ICC'nin Uluslar arası Standart Bankacılık Uygulaması yayını olan ISBP'de buna ilişkin düzenlemeler yer alır. Lehtar akreditifi dikkatli incelemesi ve UCP'deki düzenlemelerin farkında olması gerektiği hatırlatılır.

Lehtarın dikkatli bir şekilde akreditifi inceleyip aşağıdaki konulara uygunluğundan emin olması gerekir. Bunlar;

- Akreditifte istenen belgeler lehtarın düzenleyebileceği türden belgeler midir?
- Akreditif şartları lehtar tarafından yerine getirilebilecek türden midir?
- Akreditif alıcı ile arasındaki satım sözleşmesi ve varsa diğer sözleşmelere uygun açılmış mıdır?
- Akreditifte amirin onayı veya imzasını gerektiren belgeler var mıdır?

Akreditifle ilgili sorunların çoğu lehtarın akreditifi yeterince incelememesinden kaynaklanır. Lehtarın akreditifi ihbar bankası ve varsa teyit veya görevli banka ile tartışması yerinde olur. Bu bankaların danışmanlığından ve uzmanlığından faydalanıp gerekiyorsa akreditife ilişkin değişiklikleri zamanında istemesi gerekir.

Lehtarın akreditif ile mutabık kaldıktan sonra yükleme yapması veya akreditif konusunda bir iş ise o işi yapması ve akreditif altında istenen belgeleri düzenleyip ibraz etmesi gerekir. Belgelerde rezerv olursa, düzeltme yoluna gitmeli veya alıcı ile temasa geçerek rezervin kaldırılması için görüşmesi ya da rezerv'li belgelerin ne yapılacağı konusunda belgeleri ibraz ettiği bankaya talimat vermesi gerekir[37].

1.1.5.5.4. Amir ve Amir Banka

Amir banka kendisi için akreditif açacağı amiri kredilendirir. Gayri nakdi kredi tahsis eder. Bunu yapmasının nedeni akreditif açarak kendisi taahhüt altına girer, akreditif açıldığı andan itibaren lehtara karşı yükümlülük açısından alıcı taraf değildir. Bundan böyle taraflar amir banka, lehtar ve varsa teyit bankasıdır. Kredi tesis etmesinin nedeni taahhüdüne girdiği akreditif altında yaptığı ödemeler için alıcıya rucu ederek rambursman sağlama imkanına kavuşmaktadır. Akreditif bankası girdiği taahhüt için kendisine bazı teminatlar sağlar bunlar genellikle;

- Akreditiften bağımsız olarak alıcıdan sağlanan çek, senet, ipotek, nakit vs.
- Akreditif altına ibrazı istenen belgelerdir.

[37] Abdurrahman Özalp, a. g. e., s. 28- 31.

Akreditif altında ibrazı istenen belgelerden tam anlamıyla teminat sayılabilecek belge ''Deniz yolu konşimentosudur''. Bu belge dışındaki diğer taşıma belgeleri malın mülkiyetini temsil etmediklerinden tam bir güvence oluşturmazlar, ancak bankanın mal üzerindeki kontrolüne yararlar. Deniz yolu taşıma belgesi banka adına veya emrine ise bankaya malın mülkiyetini verir. Böylece banka malları satma hakkına sahip olacağından gerektiğinde malları satar ve taahhüdü altında yaptığı ödemeyi karşılar. Bu aşamada kredilendirme sürecine girilmeyecektir. Kısaca akreditif bankasının alıcıya kredi limiti tahsis ettikten sonra akreditifi açtığı ve taahhüdü altına girmektedir.

Alıcının, "Akreditif Açtırma Formu" hazırlayarak bankasına müracaat etmesi gerekir. Bu form kağıt ortamında olabileceği gibi elektronik ortamda da iletilebilir. Elektronik ortamda iletilmesi durumunda bankanın ihtiyaç duyduğu ek şartlar varsa, bunlarda ayrıca bankaya vermesi gerekir. Genel olarak form da yer alması istenen konular şöyle sıralanabilir;

- Akreditifin tabi olduğu kurallar, UCP gibi.
- Sigortanın kimin tarafından yapılacağı
- Yasal formalitelerin yerine getirildiği
- Amir bankanın ramburse edileceği
- UCP'de detayları verilen konularda amir bankanın belgelerin doğruluğundan, yeterliliğinden, sahte olup olmadığından vs.
- Alıcının tüm masraf ve bedeller için bankayı ramburse edeceği
- Akreditif altında yapılan ödemelerden dolayı alıcının sorumlu olacağı vs.
- İstenen belgeler
- Özel şartlar
- Akreditifin türü
- Yükleme ve boşaltma limanları
- Taşıma aracı
- İncoterms, FOB, CIF vs.
- Kısmi sevkiyat ve aktarma durumları
- Vadeler, ibraz yeri ve süreleri

- Alıcı, Satıcı, İhbar bankası bilgileri vs.
- Teyit durumu
- Masraflar

Amirin akreditif karşısındaki sorumluluk ve yükümlülüğü;

- Satıcı ile şartlarda tam mutabık kalmak, akreditiften ikisinin de aynı şeyleri anlamasını sağlamak
- Akreditifin açılması için gerekli formaliteleri tamamlamak, satıcıya malı yüklemesi için yeterli bir zaman bırakmak
- Akreditif açtırma teklif formunu anlamak, tamamlamak ve akreditifin açılmasını için amir bankaya açık ve net talimatları vermek
- Değişiklik taleplerine cevap vermek
- Uygun belgelerin ibrazı üzerine gerekli ödemeleri yapmak
- Belgeleri sadece ödeme yapmamak veya geciktirmek amacıyla incelemekten kaçınmaktır.

Amir bankanın lehtar ve diğer taraflara karşı sorumluluk ve yükümlülükleri;

- Amirin talimatına, uluslar arası kural ve uygulamalara uygun geçerli bir akreditif açmak
- Değişiklik taleplerine cevap vermek
- Rezerv kaldırma taleplerine cevap vermek
- İbraz edilen belgeleri incelemek, gerekli bildirimleri yapmak, taahhüdüne uygun hareket ederek kabul, ödeme vs. yapmak
- Bağımsız taahhüdünü amirin istekleriyle karşılaştırmamak
- Belgeleri sadece ödeme yapmamak veya geciktirmek amacıyla incelemekten kaçınmaktır[38].

[38] Özgür Eker, '' *Akreditifli Ödemelerde Bankalar*'', http://www.akreditif.biz.tr/Akreditifli_Odemelerde_Bankalar.html, (26. 09. 2009), s. 1.

1.1.5.5.5. Amir Banka ve Görevli Banka

Amir banka tarafından açılan akreditifte bir görevli bankanın gösterilmesi gerekir. Bu görevli banka amir bankanın kendisi olabileceği gibi kendisi dışında bir bankada olabilir. Akreditifte görev o akreditifte görev verilen tarafın ibrazı karşılama durumudur. Akreditifte görevler; ibraz üzerine ödeme, vadeli ödeme taahhüdüne girme, poliçe kabul etme ve iştirada bulunmadır. Amir banka açtığı akreditifte görev verdiği bankaya bunları yapma yetkisi verir ve görevli bankanın görevi çerçevesinde yaptığı hareketlerden sorumlu olur. İştira dışında bu görevler amir banka için her halükarda zaten vardır. Amir banka akreditifte bir bankaya görev vermemişse bunları kendisi yapar, görev vermişse görev verdiği bankanın hareketlerinden sorumlu olur ve bunları görevli bankaya karşı yerine getirmeye devam eder[39].

Amir banka tarafından görev verilmesi görevli bankayı mutlak bir yükümlülük altına sokmaz. Görevli banka kendisine verilen görevi kabul edip etmemekte serbesttir. Görevli bankanın lehtara karşı yükümlülük altına girebilmesi için akreditifte kendisine verilen görevi çerçevesinde hareket edeceğini açıkça lehtara bildirmesi gerekir ki bu durumda görevli banka akreditif ilişkisi çerçevesinde kendisine verilen yetkinin dışında özel bir sözleşme ilişkisine girmiş olmaktadır. Böyle bir düzenlemenin adı sesiz teyit veya vesaikin lehtara rücu edilmeksizin satın alınması olabilir. Görevli banka görevi kabul etmek zorunda değildir. Görevli banka açıkça görevli olduğunu ve görevi gereği hareket edeceğini lehtara bildirmemişse kısaca bu konuda mutabakatı yoksa, kendisine ibraz edilen belgeleri incelemesi veya göndermesi kendisine yükümlülük getirmez. Amir banka, görevi kapsamında hareket eden ve taahhüde giren, poliçe kabul eden, ödeme veya iştira yapan görevli bankayı ramburse etmeye yükümlüdür.

[39] Özgür Eker, '' *Akreditifli Ödemelerde Bankalar*'', http://www.akreditif.biz.tr/Akreditifli_Odemelerde_Bankalar.html, (26. 09. 2009), s. 2.

1.1.5.5.6. Amir Banka ve Teyit Bankası

Amir banka ve teyit banka arasındaki ilişki amir bankanın bu banka ile olan muhabirlik ilişkisi ile başlar ve teyit limiti tahsis edilmesiyle devam eder. Yani bir bankanın diğer bir bankadan akreditifine teyit ilave etmesini istemesi için daha önceden aralarında bu tür bir ilişkiye imkan verecek mutabakatın olması, kısaca kredi ilişkisi olması gerekir. Teyit talimatını alan bankanın teyit ilave etme zorunluluğu yoktur, teyit ilave etmek istemiyorsa geciktirmeden amir bankaya bunu bildirmesi gerekir. Teyit ilave etmek istemeyen bir bankanın muhtemel nedenleri aşağıdakiler olabilir;

- Amir banka ile aralarında tesis edilmiş bulunan teyit limitleri dolu olabilir.
- Amir bankanın bulunduğu ülke için tespit edilen limitler dolu olabilir.
- Akreditifin şartları teyit bankası için kabul edilemez olabilir.

Teyit ilave edilmiş bir akreditife ilişkin yapılan değişikliklerde teyit bankasının ayrıca teyit vermesi gerekir, ancak akreditife bir kez teyit ilave edilmiş olması daha sonra yapılacak değişikliklerin de teyit kapsamında olmasını gerektirmez. Teyit bankası her bir değişikliklerin de teyit kapsamında olmasını gerektirmez. Teyit bankası her bir değişiklik için yeniden değerlendirme yapar ve uygun görürse söz konusu değişikliğe teyidini ekler. Akreditif değişikliklerine teyit vermek istemeyen bir bankanın muhtemel nedenleri aşağıdakiler olabilir;

- Teyit verilen orijinal akreditif için ülke ve banka limitleri müsait olduğu halde yapılan değişiklik ile bu limitler aşılıyor olabilir.
- Yapılan değişiklik riskin boyutlarını artırıyor olabilir. Örneğin; Teyit bankası politikası gereği FATF ile iş birliği yapmayan ülkelerin limanlarından yüklemeye izin veren akreditiflere teyidini ilave etmek istemiyor olabilir. Orijinal akreditifte yükleme limanı normal bir ülke gözüktüğü halde yapılan değişiklik ile yükleme limanı FATF ile işbirliği yapmayan bir ülkeye kaydırılıyor ise teyit bankası orijinal akreditife teyit ilave ettiği halde daha sonra yapılan değişikliğe doğal olarak teyidini ilave etmek istemeyecektir.

- Yapılan değişiklik teyit bankası için herhangi bir nedenle kabul edilemez olabilir. Örneğin; orijinal akreditifte teyit ilave edildikten sonra ''Teyit bankasına ödeme ancak amirin ödemesinden sonra yapılacaktır'' şeklinde bir değişiklik yapılabilir. Böyle bir değişiklik teyit bankasının amir bankadan ramburse olması engelleyebileceği için teyit bankası tarafından kabul edilmeyecektir[40].

1.1.5.5.7. Lehtar ve İhbar Bankası

İhbar bankası amir bankanın talimatı üzerine akreditifi lehtara ihbar eder. İhbar bankasının sorumluluğu akreditifin görünüşte doğruluğunu tespit ettikten sonra ihbarını yapmaktır. İhbar bankasının ihbar yazısında açıkça akreditif ile ilgili taahhüdü olmadığını ve yükümlülük altına girmediğini ayrıca belgeler lehtar tarafından kendisine ibraz edilirse lehtarın yanlış anlaması veya farklı beklentileri nedeniyle zor durumda kalabilir. Değişikliklerin ihbar edilmesinde de aynı durum söz konusudur.

1.1.5.5.8. Lehtar ve Görevli Banka

Amir banka tarafından kendisine akreditifte görev verilen bankanın lehtar ile ilişkisi son derece hassas ve lehtar çoğu zaman yanlış ve zor anlaşılan bir durum ortaya çıkarır. Görevli bankasının lehtara karşı olan yükümlülüğü amir bankanın veya teyit bankasının yükümlülüğünden farklıdır. Akreditifte kendisine görev verilen görevli bankanın lehtara karşı ibrazı karşılama veya iştira etme yükümlülüğü yoktur. Görevli banka kendisine verilen yetkiye dayanarak isterse kendisine ibraz edilen belgeleri inceleyebilir, bildirimde bulunabilir, ödemede bulunabilir, vadeli ödeme taahhüdüne girebilir, poliçe kabul edebilir, iştira yapabilir ancak bunları yapmak istemezse lehtar kendisinden bunları yapmasını isteyemez. Görevli banka kendisine ibraz edilen belgeleri inceleyip gönderse bile lehtara karşı ödeme yapma, vadeli ödeme taahhüdüne girme, poliçe kabul etme veya iştira yapma yükümlülüğü bulunmamaktadır. Görevi kapsamında ibrazı karşılarsa amir banka veya varsa teyit bankası kendisine ramburse etmek zorundadır.

[40] Abdurrahman Özalp, a. g. e., s. 35- 36.

Kendisinin içerisinde görevli banka olarak yer aldığı bir akreditifin bu banka tarafından lehtara ihbar edilmesi bu bankanın görevi açıkça kabul ettiği ve bunu lehtara bildirdiği anlamında değildir. Lehtar sadece ihbardan kaynaklanan hakları bankaya karşı ileri sürebilir. İbraz edilen belgeleri incelemesi ve ibrazı karşılamasını talep edemez. Görevli bankanın, görevi kabul ettiğini ve ibrazı karşılayacağını açıkça lehtara bildirmesi halinde lehtarın rucu hakkı normal bir teyitten farkı olarak aralarındaki özel sözleşmeye göre doğabilir ki bu gizli teyit veya vesaikin lehtara rücu edilmeksizin satın alınması olarak ta nitelendirilebilir. Lehtar ve görevli banka arasındaki özel akit'e bağlı bir ilişki olur.

1.1.5.5.9. Lehtar ve Teyit Bankası

Lehtar ve teyit bankası arasındaki ilişki asıl ve bağımsızdır. Teyit bankası akreditife teyidini ilave etmekle lehtara karşı bağımsız ayrı bir taahhüde girer. Teyit yazısını elinde bulunduran lehtar böylece teyit bankasının güvencesini alırken amir banka ve ülke risklerini de bertaraf etmiş olur. Teyit ilave edilen bir akreditifte lehtar iki güvence elde eder. Bunlardan biri teyit bankasının geri dönülemez taahhüdü bir diğeri de amir bankanın zaten var olan asli taahhüdüdür ki lehtar her iki tarafa da direkt olarak ibrazda bulunabilir[41].

1.1.5.5.10. Lehtar ve Transfer Bankası

Lehtar ve transfer (devir) bankası arasındaki ilişki devredilebilir akreditiflerle sınırlı bir ilişkidir. Bir devir akreditifinde birinci lehtar konumundaki kişi/ firma/ lehtar akreditifin tamamını veya bir kısmını kullanmak üzere ikinci bir lehtara devredilebilir. Bunu yapabilmesi için devir ile yetkili bankaya devir talimatını vermesi gerekir. Devir bankası devir talimatına uygun olarak akreditifin tamamını veya bir kısmını ikinci lehtara devir eder. UCP'ye göre akreditifte aksine bir şart yoksa akreditif bir kez devredilebilir. Devir alan üçüncü bir kişiye akreditifi devredemez. İkinci lehtar tarafından iade edilen kısmı alan birinci lehtar bu kısmı bir

[41] Seza Reisoğlu, ''*Hukuki Açıdan Akreditif ve Uygulama Sorunları*'', http://www.cu.edu.tr/insanlar/mceker/banka%2520hukuku/akreditif-Seza.doc+akreditifli+%C3%B6demede+lehtar+ve+teyit+bankas%C4%B1+aras%C4%B1ndaki+ili%C5%9Fki&cd=2&hl=tr&ct=clnk&gl=tr, (07. 03. 2006), s. 3.

başka ikinci lehtara devredebilir. Bu ikinci bir devir sayılmaz. Kısmi devir yapılabilir, yani birden fazla ikinci lehtara devir kısım kısım yapılabilir. Birinci lehtarın devir talimatında devir şartlarını detaylı olarak vermesi ve akreditif değişikliklerine ilişkin yapılması uygulamayı belirtmesi gerekir. Yani akreditife ilişkin yapılabilecek değişikliklerin direk olarak ikinci lehtara ihbar edilip edilmeyeceğini devir talimatında belirtmesi gerekir. Ayrıca fatura ve poliçe değişikliğinin yapılıp yapılmayacağı ve buna ilişkin bir yöntemi olacaksa bunu da talimatında belirtmesi gerekir. Ayrıca fatura ve poliçe değişikliğinin yapılıp yapılmayacağı ve buna ilişkin bir yöntemi olacaksa bunu da talimatında belirtmesi uygun olur.

Transfer bankası akreditifte görevli olan bankadır. Akreditifte görevli banka yoksa amir banka transfer bankasıdır. Serbest kullanımlı akreditiflerde transfer bankası amir bankası amir banka tarafından ayrıca belirtilir veya kendisi olur. Sadece ihbar bankası olan ancak görevli banka olmayan bir bankanın transfer bankası olarak akreditifte yer alması halinde bu bankanın transfer yapmaması veya transfer yapması için önce kendisinin görevli banka olmasını sağlaması gerekir. Transfer bankası transfer yapmak zorunda değildir.

İkinci lehtar tarafından transfer bankasına yapılan ibraz bu banka tarafından işleme alınır. Birinci lehtarın poliçe ve/ veya fatura değişikliği yapması durumunda belgeler bu haliyle veya yapmaması halinde sadece ikinci lehtarın ibraz ettiği belgeler amir veya varsa teyit bankasına gönderilir. Lehtarın transfer bankası ile ilişkilerini sıkı takip etmesi, haklarını bilmesi, fatura / poliçe değişikliğini zamanında yapması ve talimatları doğru vermesi gerekir.

1.1.5.5.11. Lehtar ve Amir Banka

Lehtar ve amir banka arasındaki ilişki asli bir ilişkidir. Amir ve lehtar bir akreditif işleminin esas ve değişmeyen iki tarafıdır. Bunlardan birinin olmaması durumunda akreditiften bahsedilemez. Amir bankanın lehtara karşı ödeme, kabul veya vadeli ödeme taahhüdüne girme taahhüdü akreditif şartlarına uygun ibraz yapıldığı sürece doğar ve yasal durumlar haricinde hiçbir zaman ortadan kalkmaz. Bir akreditif işleminde teyit veya bir başka görevli bankanın olması halinde bile

lehtarın ibrazı direk olarak amir bankaya yapma hakkı vardır. Lehtarın bunun farkında olması gerekir.

1.1.5.5.12. Rambursman Bankası ve Amir Banka

Amir banka açtığı akreditif ile ilgili olarak rambursman bankasına ödeme yetkisi verir. Bu yetkiye istinaden talepte bulunan bankanın talebi karşılanır. Rambursman bankası talebi karşılamak zorunda değildir, bu durumdan amir banka sorumlu olur. Bazı durumlarda amir banka rambursman bankasından lehtara rambursman taahhütnamesi vermesini isteyebilir. Rambursman bankası taahhütname vermeyi kabul ederse bir rambursman taahhütnamesi düzenleyerek talepte bulunacak olan tarafa gönderir. Rambursman taahhütnamesi rambursman yetkisinden farklı olarak dönülemezdir. Rambursman taahhütnamesi iptal veya değişikliği için taahhütname lehtarının onayı gerekir. Rambursman taahhütnamesi veren banka uygun bir rambursman talebini karşılamak zorundadır[42].

1.1.5.5.13. Rambursman Bankası ve Talep Eden Taraf

Amir bankanın kendisine verdiği yetkiye dayanarak rambursman talebinde bulunan tarafın ödeme talebini karşılar. Rambursman bankası ''Rambursman Taahhütnamesi'' vermediği sürece bir talebi karşılamak zorunda değildir. Talepte bulunan tarafa karşı yükümlülüğü yoktur. Rambursman taahhütnamesi verirse yükümlülüğü vardır. Karşılanmayan talepten amir banka sorumlu olur. Talepte bulunan tarafın hak iddia edebilmesi ve talebinin zamanında karşılanması için doğru talepte bulunması gerekir. Uygun olmayan talep nedeniyle doğan kayıplardan talep sahibi sorumlu olur.

1.1.5.6. Akreditif İşlemlerinin Aşamaları

1. İhracatçı ve ithalatçı arasındaki akreditifle ödemeyi gerekli kılan bir malın alım- satımı için satış sözleşmesi yapar. Bu sözleşmede malın cinsi, vasıfları, miktarı, fiyatı, döviz cinsi, malların sevki, satış şekli ve ödeme şekli yer alır.

[42] Abdurrahman Özalp, a. g. e., s. 38- 39.

2. İthalatçı amir bankaya ihracatçı lehine kredi açması için talimat verir. Akreditif metninde, ihracatçıya, ancak malları sevk ettiğini tevsik eden belgeleri muhabir bankaya sunmasından sonra ödemenin yapılabileceği hükmü bulunur.

3. Amir banka ihracatçının ülkesindeki bir bankadan krediyi ihracatçıya ihbar etmesini veya teyit etmesini ister. Kısaca ithalatçının bankası akreditifi ihracatçının ülkesindeki muhabir bankaya iletir. İthalatçının bankasının hazırladığı akreditif metnine "Küşat mektubu" denilmektedir. Muhabir bankadan, ihracatçıya akreditifin açıldığını ve ödeme için hangi belgelerin gerekli olduğunu bildirmesi istenir.

4. Muhabir banka ihracatçıya krediyi ihbar eder veya teyit eder. Muhabir banka akreditifin koşullarını inceler ve akreditif metninin bir suretini ihracatçıya bildirir. Dolayısıyla muhabir banka ihracatçıya krediyi ihbar eder veya teyit eder.

5. İhracatçı, akreditif şartlarını yerine getirebileceğine inandığı an artık malları yükleme ve gönderme durumuna gelmiştir.

6. İhracatçı, yüklemeyi belgeleyen belgeleri kredinin bulunduğu bankaya sunar. Bu banka akreditif kurallarınca belirtilen teyit eden banka veya ödemeyi ve poliçeyi kabul eden muhabir banka olabilir.

7. Banka belgelerin akreditif şartlarına uygunluğunu kontrol ettikten sonra kredi, belgeler sözleşme koşullarına uygun bulunursa akreditif bedeli (mal bedeli) ihracatçıya ödenir veya gerekiyorsa ihracatçının tanzim edeceği poliçeyi kabul eder veya ciro eder. Akreditif ciroyu içermekte ise banka rücu etmeden (dönüş hakkı olmadan) ödemeyi yapar. Eğer akreditif teyit edilmemişse rücu (dönüş) söz konusu olur. Uygun bulunmadığı takdirde ihracatçıdan gerekli düzeltmeleri yapmasını ister. Akreditif ciroyu içermekte ise banka bu işi rücu etmeden yapar.

8. Muhabir banka belgeleri ve varsa ciro edilmiş poliçeyi ithalatçının bankasına (amir bankaya) gönderir[43].

[43] Haydar Yılanlı, a. g. e., s. 55.

9. Amir banka belgelerin akreditife uygunluğunu kontrol ettikten sonra, ihracatçı dokümanları direkt olarak amir bankaya yolladı ise ihracatçıya veya fonun bulunduğu muhabir bankaya ödemeyi yapar.

10. Amir banka tarafından belgelerin akreditifte uygunluğu tespit edildikten sonra akreditif miktarının daha önce yapılan anlaşma şartları çerçevesinde ödenmesi için belgeler ithalatçıya sunulur. İthalatçının komisyon dahil akreditif bedelinin tamamını bankasına ödemesinden sonra banka malların mülkiyetini ithalatçıya devreder.

11. İthalatçı malları teslim edecek olan nakliyeciye taşıma belgelerini gönderir. İthalat konusu işlemlere ilişkin vesaik alan ithalatçı gümrük idaresine müracaat ederek işlemleri ikmal eder ve mallarını teslim alır[44].

1.1.5.7. Akreditif Türleri

1.1.5.7.1. Kullanım Alanına Göre Akreditifler:

1.1.5.7.1.1. Ticari Akreditifler

Bu tür akreditifler mal veya hizmetin ödeme aracı olarak kullanırlar. Genellikle hizmetin ifa edildiği veya malların sevk edildiğini kanıtlayan belgeler akreditifte talep edilir. Bu belgeler genellikle ticari fatura, taşıma belgeleri, sigorta belgeleri ve diğer belgelerdir. Ödeme akreditifte talep edilen belgelerin uygun ibrazı üzerine yapılır. Ticari akreditifteki belgeler bir işin yapıldığını gösterirken teminat akreditifinde ki belgeler işin yapılmadığını beyan eden veya destekleyen belgelerdir. Her iki akreditif türü de belgelere dayalı olduğu halde ticari akreditifler bu yönüyle teminat akreditiflerinden ayrılırlar[45].

[44] Ferudun Kaya, a. g. e., s. 99.
[45] Abdurrahman Özalp, a. g. e., s. 42.

1.1.5.7.1.2. Teminat Akreditifler

Teminat akreditifleri yükümlülüklerin vadesinde yerine getirilmediğinde ödeme yapılacağının güvencesi olarak açılırlar. Ticari akreditiflerin aksine işin yapılmaması üzerine ödemede bulunurlar. Teminat akreditifleri de ticari akreditifler gibi bağımsızdır, dönülemezdir, belgelere dayalıdır ve bağlayıcıdır. Yapı olarak akreditife benzer ancak bir garanti fonksiyonu gösterirler.

Teminat akreditifleri, ticari akreditiflerden çok daha büyük tutarda bakiye arz ederler. Kullanımın yaygın olduğu A.B.D. ile ilişkili görülse bile uluslar arası nitelikte bir üründür[46].

1.1.5.7.1.3. Belgesiz Akreditifler

Bu tür akreditiflerde vesaik yoktur, sadece poliçe vardır. Akreditif lehtarı, akreditif koşullarına uygun olarak poliçe düzenler ve ibraz eder, akreditif şartlarına uyulmuşsa görevli banka kendisine verilen görev kapsamında ibrazı karşılar yani duruma göre poliçeyi derhal öder veya kabul eder ve vadesinde öder veya iştira eder. Teyit bankası olmayan görevli banka bunları isterse yapar, aynı zamanda teyit bankası olan görevli banka yani teyit bankası ise gayrikabili rucu yapar. Amir banka da aynı şekilde kendisine yapılan uygun bir ibraz varsa usulüne uygun olarak karşılar. Bu tür akreditifler itibari çok yüksek veya teminatı tamamen garanti altına alınmış müşteriler için açılır. Bu tür akreditifler mal hareketi olmayan çeşitli ticari faaliyetler için kullanılabilir[47].

1.1.5.7.2. Taahhütten Dönebilme Durumlarına Göre Akreditifler:

1.1.5.7.2.1. Dönülebilir Akreditifler

Dönülebilir akreditif, lehtara önceden haber verilmeden, herhangi bir anda banka tarafından değiştirilebilen veya iptal edilebilen bir akreditif türüdür. Bu akreditifin türünün kullanımı dünyada yok denilecek kadar azdır. UCP 600'de bu akreditif türüne ilişkin düzenlemeler yer almamaktadır. Dönülebilir akreditif

[46] Haydar Yılanlı, a. g. e., s. 50.
[47] Abdurranman Özalp, a. g. e., s. 41.

açtırmanın gerekçesi, dönme veya değişiklik sebebinin son anda ortaya çıktığı durumlarda kullanımı durdurabilmek ve değişikliği sağlayabilmek olarak açıklanabilir. Dönülebilir akreditifte cayma söz konusu olmadığı sürece dönülemez bir akreditiften farkı yoktur. Dönülebilir akreditifte de amir banka lehtara karşı bağımsız bir yükümlülük altına girer, fakat bu yükümlülük dönülemez bir akreditifteki kadar kesin ve bağlayıcı değildir, çünkü her an lehtarın onayı olmadan ibrazdan önce iptal edilebilir veya değiştirilebilir. Bundan sonra UCP'de dönülebilir akreditife ilişkin düzenleme yer almayacağından dolayı dönülebilir bir akreditifin açılması halinde akreditiften dönüşün nasıl olacağına ve ne zamana kadar olacağına ilişkin düzenlemenin amir banka tarafından akreditife şart olarak yazılması gereklidir[48].

1.1.5.7.2.2. Dönülemez Akreditifler

Dönülemez akreditifler, dönülebilir akreditiflerin aksine her hangi bir anda akreditif bankasının talebi üzerine tek taraflı olarak değiştirilemez yada iptal edilemezler. Dönülemez akreditifler açıldıktan sonra akreditif bankasını, teyit ilave edildikten sonra teyit bankasını yükümlülük altına sokar, değişiklikleri yada iptal edilmeleri lehtarın rızasına bağlıdır[49]. Diğer bir değişle dönülemez bir akreditifin akreditif vadesi içerisinde değiştirilebilmesi yada iptal edilebilmesi için lehtarın onayı gerekir. UCP'ye göre bu akreditif açıldığı andan itibaren dönülemezdir. Akreditif metninde bunun belirtilmesine gerek yoktur. UCP 600'e tabi tüm akreditifler dönülemez olarak açılacaktır. UCP'nin tüm maddeleri esas itibariyle dönülemez bir akreditife göre akreditife katılanların hak ve yükümlülüklerini düzenlemektedir. Uygulamada bazen akreditiflere konulan bazı şartlar akreditiflerin dönülemez özelliğini etkilemekte ve akreditifi kullanılabilir olmaktan yoksun bırakabilmektedirler. Örneğin; "Yükleme tarihi alıcı tarafından ayrıca bildirilecektir ve akreditif bundan sonra dönülmez olacaktır", "ödeme alıcının malları kabulünden sonra yapılacaktır", "bu akreditif alıcının akreditif bedelini yatırması şartıyla geçerlidir" benzeri, Akreditifin kullanılmasını önleyen, bu gibi koşulların akreditiflere konulması akreditif bankasının dönülemez yükümlülüğünü belirsiz bir

[48] Ümit Ataman, Haluk Sumer, a. g. e., s. 21.
[49] Yaser Gürsoy, a. g. e., s. 82.

hale getirdiğinden kendi içerisinde çelişki yaratmakta ve çoğu zaman da zarar ziyana neden olabilmektedir. Yargıya intikal eden bu gibi olaylarda genellikle amir bankalar mahkum edilmektedirler[50].

1.1.5.7.3. Ödeme Sorumluluğuna Göre Akreditifler:

1.1.5.7.3.1. Teyitsiz Akreditif

Teyitsiz akreditiflerde, aracı bankanın ödeme konusunda her hangi bir sorumluluğu yoktur. Görevi, akreditifi lehtarına ihbar etmek yani duyurmaktır. Ancak akreditif kendisini bağlamasa bile akreditifin gerçeğe uygun olup olmadığını kontrol etmek için makul bir dikkat göstermek durumundadır. Teyitsiz akreditifler daha çok ihracatçıların ithalatçılarına, amir bankaya ve ithalatın yapılacağı ülkeye güvenlerinin çok olduğu durumlarda kullanılır[51].

1.1.5.7.3.2. Teyitli Akreditif

Amir banka tarafından dönülemez olarak açılan bir akreditife yine amir bankanın yetki ve ricası üzerine muhabir bankanın teyidini ilave ettiği akreditiflerdir. Muhabir banka akreditife teyidini ilave etmekle tıpkı amir banka gibi lehtara karşı yalnız başına, asıl ve bağımsız bir borç taahhüdü altına girer. Bir bankanın diğer bir bankanın akreditifine teyidini ilave edebilmesi için o banka ile aralarında bir teyit limitinin olması gerekir, bunun dışında ülke riski de göz önüne alınması gereken başka bir husustur. Teyit bankasının yükümlülüğü amir bankanınkinden tamamen bağımsız ve asıldır. Akreditife uygun evrakların teyit bankası veya görevli banka bankaya ibraz edilmesi üzerine teyit bankası yükümlülüklerini yerine getirmek zorundadır. Bu tür akreditiflere ödeme, kabul, vadeli ödeme taahhüdüne girme ve vadesinde ödeme gibi görevleri amir bankanın yanı sıra teyit bankası da lehtara karşı üstlenir. Teyitli akreditiflerin tercih edilmesinin en temel nedeni lehtarın kendi ülkesindeki amir banka riskini bertaraf etmek istemesidir.

---

[50] Haydar Yılanlı, a. g. e., s. 51.
[51] Yaser Gürsoy, a. g. e., s. 82.

Akreditifte, teyit; garanti veya kefalet niteliğinde değildir, akreditifteki teyidin amacı; amir banka riskini tamamen bertaraf ederek lehtara akreditif şartlarına uyduğu sürece amir bankadan bağımsız olarak ödeme yapmak böylece lehtara ikinci bir güvence sağlamaktır. Böylece lehtar biri amir bankadan bir diğeri de teyit bankasından olmak üzere iki güvence elde eder, ibrazı dilediğine yapabilir. Akreditifte ibraz yeri teyit bankası ise veya akreditif şartı gereği ibrazın teyit bankasına yapılması gerekiyorsa veya teyit yazısında ibrazın teyit bankasına yapılması şart koşulmuşsa ve lehtar veya görevli banka teyit bankasını atlayarak amir bankaya doğrudan ibrazda bulunursa teyit etkisini kaybeder. Lehtarın teyitten faydalanabilmesi için teyit bankasına uygun ibrazda bulunması gerekir. Amir banka tarafından uygun ibrazın karşılanması veya uygun olmayan ibrazın kabul edilmesi teyit bankasını lehtara karşı yükümlü yapmaz. Teyit bankasının bu gibi bir durumda yükümlü olması için yani teyidinin amir banka nezdinde kabul gören ibraz için yeniden geçerli olması için teyit bankası tarafından yeniden onay verilmesi gerekir. Teyit bankası uygun bir ibrazı karşılarsa amir bankadan, amir banka uygun bir ibrazı karşılarsa amirden ramburse olur. Akreditif devredilebilir ise ve devrin yapılması gerekiyorsa devir teyit bankası veya görevli banka yapar[52].

2.5.7.4. Ödeme Şartlarına Göre Akreditifler:

2.5.7.4.1. Görüldüğünde Ödemeli Akreditifler

Akreditifte istenen belgelerin ibraz edilmesi üzerine ve bu belgelerin amir banka veya görevli banka nezdinde uygun bulunmasından sonra bedeli hemen ödenen akreditiflerdir. Bu tür akreditifler ödeme vadesi içermezler, ödeme vesaikin uygun bulunmasından hemen sonra makul bir sürede akreditif şartlarına uygun yapılır[53]. Akreditif teyit ilave etmeyen görevli bankanın ibrazı üzerine ödeme yapması bu bankanın görevi kabul edip görevi kapsamında belgeleri incelemesi ve ibrazı karşılamaya karar vermesine bağlıdır. Amir ve teyit bankası gibi lehtara karşı dönülemez taahhüdü yoktur. Lehtarın bunun farkında olması gerekir. Lehtarın kendisine ihbar edilen akreditifte bir bankayı görevli görerek yanılgıya düşmemesi

[52] Abdurrahman Özalp, a. g. e., s. 45.
[53] Mehmet Melemen, a. g. e., s. 223.

gerekir. Lehtarın amacı görevli bankadan dönülemez bir taahhüt elde etmek ise akreditif kendisine ihbar edildikten sonra bu durumu görevli banka ile müzakere etmeli ve gerekirse akreditife değişiklik talep ederek akreditifi ihtiyacına uygun hale getirmesi gerekir. Görüldüğünde ödemeli akreditiflerde bazen poliçe istendiği de görülür, bazı ülkelerin uygulamalarından kaynaklanır, bazı ülkelerde ödeme için poliçe gerekli iken bazı ülkelerde zorunlu olmadığı halde vergiye tabi olduğundan pek kullanılmaz[54].

1.1.5.7.4.2. Vadeli Akreditifler

İthalatçı ve ihracatçı arasındaki satış sözleşmesine göre akreditif bedelinin ibrazında değil de, bu belgelerin ibrazından belirli bir süre sonra ihracatçıya ödenmesini sağlayan akreditif türüdür. İhraç konusu malın bendeli buna ilişkin vesaikin muhabir bankaya ibrazı esnasında değil, ödeme vadesinde ödenir. Bu vade herhangi bir süreyle sınırlı olmaksızın serbestçe tayin ve tespit edilebilir. Ödemesi ertelemeli akreditif, vadeli poliçe uygulamasına benzemekle birlikte, ondan farklıdır. Burada ihracatçı bankaya kabul edilmek üzere bir poliçe keşide etmek yerine, belirli bir süre sonra, görüldüğü anda ödenecek bir poliçe keşide eder. Böyle bir uygulama için, akreditif bankasının söz gelimi vesaikin ibrazından 90 gün sonra akreditif tutarını ödeyeceği şeklindeki bir soyut borç vaadi gereklidir. Vadeli akreditifte vade genellikle taşıma süresi kadardır. İthalatçı bu yolla masrafları azaltmayı amaçlar. Uygulamada ortaya çıkabilecek problemler ithalatçının borçlu olduğunu gösteren bir vesaikin bulunmamasından kaynaklanır. O nedenle, ödenmesi ertelemeli akreditiflerin açılması hususunda bankalar isteksiz davranmaktadırlar[55].

1.1.5.7.4.3. İştira Edilebilir Akreditifler

Akreditif şartlarında, iştira yetkisi verilmiş olan banka; kendisine ibraz edilen vesaikin akreditif şartlarına uygunluğunu tespit ettikten sonra, lehtarın çektiği poliçeleri veya ibraz ettiği belgeleri satın almak suretiyle ödeme yapar. Eğer akreditif, sınırlı iştira edilebilir nitelikli akreditif ise; iştira bankası mutlaka akreditif metninde gösterilmelidir. Eğer akreditif, serbestçe iştira edilebilir akreditif ise;

[54] Haydar Yılanlı, a. g. e., s. 51- 52.
[55] Mehmet Melemen, a. g. e., s. 223.

herhangi bir banka iştira bankası olup, lehtar vesaiki ve poliçeleri istediği bir bankada nakde çevirebilir[56].

1.1.5.7.5. Kullanılış Adedine Göre Akreditifler:

1.1.5.7.5.1. Bir Defada Kullanılacak (Adi) Akreditifler

Adi akreditifler, akreditif talimatında belirtilen limitin bir defa kullanılmasıyla hükümden düşer. Kısmi sevkiyata izin verilen akreditiflerde her parti sevkiyata ait vesaikin ibrazı karşılığında ödeme yapılabilir. Ancak bir veya birkaç partide yapılan ödemelerin toplamı hiçbir zaman akreditif limitini aşamaz. Rotatif şekilde açıldıkları belirtilmemiş olan akreditifler adi olarak kabul edilir[57].

1.1.5.7.5.2. Rotatif Akreditifler

Genellikle belirli bir müşteriden sürekli veya yüksek tutarlı alımlarda kullanılır. Hem işlemlerin tekrarlanması külfetinden kurtulma, hem yüksek miktarda siparişin fiyat avantajından yararlanma imkanı söz konusudur. Rotatif akreditifler kullanıldıkça ayrıca bir talimata ya da bildirime gerek kalmaksızın kendiliğinden yenilenerek aynı şartlarla yeniden kullanılabilen akreditiftir. Rotatif akreditiflerde dönerlik şartı genellikle iki şekilde olmaktadır. Miktara ve süreye göre. Miktara göre devreden akreditiflerde, akreditif tutarı, kaç kere dönebileceği ve böylece ödemeler toplamının sınırı belirlenmektedir. Süreye göre devreden akreditiflerde ise, her sevkiyatın yapılacağı dönem de belirlenir. Bu tip akreditifler '' birikmeyen'' veya '' biriken'' olmak üzere iki şekilde açılabilir. Biriken rotatif akreditifte, ilk dönemde kısmen veya tamamen kullanılmamış miktar, müteakip dönemdeki tutara eklenerek kullanılabilir. Birikmeyen akreditifte ise kullanılamayan kısımda onu izleyen dönemde faydalanılamaz[58].

[56] Haydar Yılanlı, a. g. e., s. 52.
[57] Ümit Ataman, Haydar Sumer, a. g. e., s. 22.
[58] Yaser Gürsoy, a. g. e., s. 84.

1.1.5.7.6. Kullanılış Şekline Göre Akreditifler:

1.1.5.7.6.1. Devredilebilir Akreditifler

Lehtar tarafından üçüncü bir şahsa devredilebilen akreditiftir. Aslında, karşılıklı akreditifle aynı amaca hizmet eder. Devir işleminin, ilk akreditif talimatındaki esas koşulları taşıması gerekir. Yalnız, ikinci akreditifte akreditif tutarının ve malların birim fiyatının azaltılması, akreditif vadesi belgeleri ibraz süresi ve en son sevk tarihinin kısaltılması ve sigorta yüzdesinin ise arttırılması mümkündür. Söz konusu akreditifler sadece bir kez devredilebilir[59].

1.1.5.7.6.2. Karşılıklı Akreditifler

Karşılıklı akreditifler, genellikle transit ticarette, aracı vasıtasıyla yapılan satışlarda kullanılırlar. Transit ticarete aracı firma, hem ithalatçı hem de ihracatçı durumundadır. Aracı firma satış yapacağı ülkede lehine açılmış bulunan akreditifi teminat göstererek, kendisinin ithalat yapacağı ülke (firma) lehine bir akreditif açabilir. İşte bu ikincisine, karşılık gösterilmek suretiyle açıldığı için, karşılıklı akreditif adı verilir. Burada, ihracat akreditifi ile karşılıklı akreditife konu olan belgelerin çok az farklarla aynı olması gerekir. Bunu, aracı firmanın bankası, hem amir hem de muhabir banka olması sebebiyle sağlama olanağına sahiptir. Söz konusu banka genellikle aynı zamanda teyit bankası olacağından, büyük sorumluluk üstlenmektedir. O nedenle, karşılıklı akreditifte, bankaların riski yüksek olduğu için komisyonu da yüksektir, bu nedenle sınırlı uygulanmaktadır[60].

1.1.5.7.6.3. Kırmızı Şartlı Akreditifler

Kırmızı şartlı akreditif, malların gönderilmesinden önce lehtara, ihraç edeceği malların satın alınmasında, gerekiyorsa işlenmesinde, ambalajlanmasında, limana gönderilmesinde ve hatta depolanmasında kullanılmak üzere avans verilmesini veya mal bedelinin tamamının peşin ödeme yapılmasını mümkün kılan akreditiflerdir. Akreditif talimatında, peşin ödemeye izin veren maddede belirtilen tutar; yükleme

[59] Ferudun Kaya, a. g. e., s. 102.
[60] Ümit Ataman, Haluk Sumer, a. g. e., s. 24.

yapılmaksızın ve her hangi bir vesaik ibrazına gerek olmaksızın derhal lehtara ödenir. İhracatçı aldığı avansla gerekli hazırlığını yapar ve malların sevkiyatını müteakip ibraz ettiği sevk vesaiki karşılığında fatura bedelinden avansın düşülmesinden sonra kalan alacağını tahsil eder.

1.1.5.7.6.4. Yeşil Şartlı Akreditifler

Kırmızı şartlı akreditif'e çok benzemektedir. Mallar önce bir üçüncü şahsa depo (firması) banka adına teslim edilmekte ve ambar teslim makbuzu bankaya verilmek suretiyle karşılığında avans alınabilmektedir. Böylece banka ithalatçının riskini bir ölçüde azaltmaktadır. Fakat yine de risk tamamen ortadan kalkmaz ve nihai sorumluluk alıcı üzerinde kalır. Görüldüğü gibi, kırmızı şartlı ve yeşil şartlı akreditifler temelde ihracatı finanse etmek işlevi görmektedirler. Böylece ihracatçı ülkedeki kredi faizlerinin ithalatçının ülkesinden yüksek olduğu zamanlarda, ihracatçılar için düşük maliyetli finansman imkanı sağlar[61].

1.1.5.8. Akreditifin İşlem Süreci (Açılış, İbraz ve İnceleme)

Akreditif amiri ile lehtar kendi aralarında sözleşme yaptıktan sonra, akreditif amiri "Akreditif Açtırma Teklif Formu" ile bankasına müracaat ederek satıcı lehine akreditif açılmasını talep eder. Amir banka tarafından amir kredilendirilir, gerekli teminatlar alınır.

Akreditif Bankası Akreditif Açtırma Formu'nu aldıktan sonra açılacak akreditifin başarılı ve sorunsuz olması için Akreditif Açtırma Teklif Formu içerisindeki bilgileri ve ibraz edilmişse proforma fatura içerisinde yer alan bilgileri bankanın dahili operasyon kuralları çerçevesinde kontrol eder, aralarında bir uygunsuzluk, tutarsızlık varsa amire bildirir ve giderilmesini sağlar. Akreditif bankasının kontrollerinde özellikle aşağıdaki hususları dikkate alması ileride doğabilecek riskleri bertaraf etmede önem taşır;

- Akreditif konusu malın veya hizmetin niteliği

[61] Ferudun Kaya, a. g. e., s. 102.

- İzin yada onay gerekiyorsa, gerekli izin/onay ve ilgili belgelerin olup olmadığı
- Tarafların durumu
- Ülke yada merkez bankası kurallarına uygunluk
- Sahtekarlık olasılığı, özellikle büyük meblağlı akreditifler açılırken lehtarın araştırılması uygun olur.

Akreditif açılmadan, önce akreditifte yer alacak şartların ve istenecek evrakların çok iyi bir şekilde amir, lehtar ve bankalar açısından kontrol edilmesi gerekir. Akreditifte yer alacak şartların ve istenilecek belgelerin uyumsuzluk yaratmaması, amiri, lehtarı ve bankaları zora sokmaması, akreditifi işlemez yapmaması gerekir. Karşılığında ödeme, kabul veya iştira yapılacak bütün talimatların bir belgeye dayandırılması gerekir, belgeye dayandırılmayan şartları bankalar dikkate almazlar. Akreditif bankası amir ile gerekli tüm formaliteleri tamamladıktan sonra ilgili ülkedeki bir muhabiri nezdinde amirin talimatına uygun bir akreditif açar. Akreditifi alan muhabir banka, akreditifin gerçekliğini belirledikten sonra bir ihbar formu düzenler ve akreditifin bir suretini de ekleyerek lehtara ihbar eder. İhbar formuna akreditifin tabi olduğu kurallar, masrafların ait olduğu taraflar, teyit ilave edip edilmediği konusu ve gerekli görülen diğer açıklamalar yazılır. Bankanın gönderdiği ihbar formu ve akreditifi alan lehtar akreditif metnini inceler, kendisine uymayan şartlar varsa ihbar bankası vasıtasıyla akreditife değişiklik yapılmasını ister. Akreditif ve değişiklikler lehtar tarafından kabul edilmedikçe geçerli olmaz. Kendisine lehtar tarafından belgeler ibraz edilen banka ihbar bankası ise ve görevli banka değilse, ibraz edilen belgeleri adet olarak kontrol eder ve kendisi inceleme yapmadan incelemek üzere görevli banka veya amir bankaya akreditif şartına göre gönderir, hiçbir sorumluluk üstlenmez. Görevli banka ise ve akreditifte kendisine verilen görevi kabul ederek bu görevi kapsamında kendisine yapılan ibrazı karşılamak niyetinde ise veya teyit bankası ise ibraz edilen belgeleri dış görünüşleri itibariyle dikkatli bir şekilde akreditif şartlarına ve UCP kurallarına ve bu kurallarda uluslar arası standart bankacılık uygulamasına uygun olarak inceler. Belgelerin incelenmesi sonucunda;

1) Belgelerin ibraz edildiği banka teyit bankası ise;
    - Belgeler akreditif şartlarına uygun bulursa ibrazı karşılar veya iştira eder.
    - İbrazı karşıladığını veya iştira yaptığını amir bankaya şifreli bir teleks ile yada SWİFT mesajı ile bildirir.
    - Ekinde belgeleri amir bankaya göndermek üzere römiz mektubu düzenler, üzerine gerekli notları koyar ve akreditif şartlarına uygun olarak gönderir.
    - Belgeleri akreditif şartlarına uygun bulmazsa; Lehtara, belgelerde tespit ettiği çelişkileri, uygunsuzlukları yazılı olarak UCP' de izin verilen süre içerisinde bildirir, ret bildirimi yapar. Ret bildirisinde ret gerekçesi yani rezerv konuları tek tek listelenerek belgelerin reddedildiği, belgelerin ibraz edenin emrinde elde tutulduğu veya iade edildiği belirtilir. Ayrıca ayrı bir yazı ile ret edilen belgelerin düzeltmesini , düzeltmeyecekse, belgelerin ibraz edildiği haliyle tespit edilen çelişkilerle gönderileceğini bildirebilir ve bu konuda talimat isteyebilir. Lehtar belgeleri düzeltmek isterse bankadan teslim alır, düzeltir ve tekrar ibraz eder, bu durumda ibraz tarihi tekrar ibrazın yapıldığı tarih olur. Bu durumda aynı zamanda teyit bankası olan görevli banka tekrar ibraz edilen belgeleri yeni bir ibraz olarak alır ve tüm belgeleri tekrar inceler.
2) Belgelerin ibraz edildiği banka sadece Görevli banka ise yani aynı zamanda teyit bankası değilse ve lehtara açıkça bildiride bulunarak herhangi bir taahhüde girmemişse lehtar tarafından kendisine ibraz edilen belgeleri teslim alırsa, incelerse veya gönderse bile ibrazı karşılamak veya iştirada bulunmak yükümlülüğünde değildir. Ancak görevi kapsamında bunu isterse yapabilir. Görevli banka bazen ibrazdan önce lehtara açıkça bildiride bulunarak görevi kabul ettiğini belirtebilir veya bu konuda lehtar ile aralarında bir protokol yapabilirler. Bu durumda UCP kapsamında yükümlülük olmayıp lehtar ve görevli banka arasındaki bir durumdur. Bu durumda bile UCP kapsamında ibrazı karşılama veya iştira etme yükümlülüğü getirmez. Bu durum gizli teyit olarak değerlendirilebilir ki UCP dışında lehtar ve görevli banka arasında bir

olay olarak kalır. Yukarıda belirttiğimiz teyit bankası için işlem adımları görevli banka içinde geçerlidir.

3) Belgeleri alan amir banka ise;
    - Belgelerin alındığı tarih ve saati römizin üzerine ve kayıt defterine kaydeder.
    - Belgelerin adet olarak römiz üzerindeki döküm veya listeye uygunluğunu kontrol eder.
    - Vakit geçirmeden incelenmek üzere ilgili bölüme gönderir.
    - Belgeler ilgili bölümde uzman kişilerce akreditif şartları ve uluslar arası kurallara göre titizlikle incelenir.
    - Belgeler akreditif şartları, UCP kuralları ve ISBP Uluslararası Standart Bankacılık Uygulaması uygulama dokümanına uygun olarak incelenir.
    - Belgelerde eksiklik yada uygunsuzluklar tespit edilmişse, bunlar tartışılır.
    - Belgelerde tespit edilen eksiklik yada uygunsuzluklar kesin mahiyette ise; Akreditif Belgeleri İhbar Formu düzenler, rezervi belirtir amire gönderir. Bunu faks/teleks veya telefon ile de destekleyerek en hızlı bir şekilde rezervi kaldırması konusunda amire müracaat eder. UCP' ye göre Amir banka bunu kendi takdirinde yapar, bu eylem hiçbir şekilde UCP' de ret bildirisi için izin verilen süreleri etkilemez[62].

1.1.5.9. Akreditifin Başlıca Faydaları

Dış ticarette kullanılan akreditif ödeme yöntemlerinin tercih edilmesinin başlıca nedenleri arasında ihracatçının bir bankanın ödeme güvencesine sahip olmadan malı sevk etmek istememesi gelmektedir. İhracatçı akreditif sayesinde bir banka tarafından parasının ödeneceği taahhüdüne sahiptir. Böylece ihracatçı bir transfer riskinden de kendini korumuş olur. Ayrıca akreditif ihracatçıya ihraç edebileceği malların imal ve hazırlanması için ihtiyaç duyduğu finansmanı bankadan alması imkanını sağlar.

[62] Abdurrahman Özalp, a. g. e., s. 57- 60.

Aynı zamanda akreditif ithalatçının da çıkarlarını korumaktadır. Akreditif şartları alıcının talimatlarına göre düzenlendiğinden ithalatçının bu şartları yerine getirilmedikçe banka satıcıya ödeme yapmaz. İthalatçı aynı zamanda mal bedelini peşin olarak ödemediğinden ihracatçıdan banka ihbarına dayalı olarak bir kredi sağlamış olur. Ayrıca ithalatçı akreditif sayesinde, malları teslim alıp sattıktan sonra parasını ödeme kolaylığına sahip olduğundan normal banka kredilerine göre daha düşük maliyetli kredi elde etmiş olur[63].

1.1.5.10. Akreditif İşlemlerinde Görülen Başlıca Sorunlar

- Akreditifte aktarmaya izin verilmediği halde aktarma yapılmış ise, gecikmeler ve ekstra maliyetler ihracatçı tarafından karşılanır.
- Akreditifte belirtilen tutarın diğer belgelerde belirtilen tutarla aynı olması gerekmektedir.
- Akreditifte kısmı sevkiyata izin verilmiyorsa malların tümünün gemiye yüklenmesi gerekmektedir. Aksi takdirde akreditif kabul edilmez.
- Akreditifte yükleme şartlarına uyulmaz ise akreditif geçerli sayılmayabilir.
- Şayet belgeler akreditifin geçerlilik süresi içinde bankaya sunulmazsa akreditif geçersiz sayılabilmektedir.
- Şayet belgeler akreditifte belirtilen gerçek format ve sayıya uygun değil ise gecikmeler olabilir[64].

[63] Arif Şahin, İhracatta Ödeme Şekilleri, İGEME, Ankara, 2008, s. 23.
[64] Ferudun Kaya, a. g. e., s. 105.

II BÖLÜM

İHRACATTA KULLANILAN ULUSLARARASI BELGELER

2. TÜRKİYE MEVZUATI AÇISINDAN İHRACATTA ALINMASI GEREKEN BELGELER

2.1. İhracatta Kullanılan Belgeler ve Uluslararası Uygulamalar

Dış ticaret, uluslar arası iktisadi ilişkilerin mal ve hizmet alışverişi kısmını temsil etmektedir. Ülke politikasının ekonomi açısından en önemli amaçlarından biri yabancı sermaye girişlerini özendirerek döviz gelirlerini mal ve hizmet ihraç ederek arttırmaktır. Yurt içi ticaretin aksine yurt dışı ticaretin maliyeti daha yüksektir.

Ülkelerin farklı ekonomik yapıya sahip olmaları, kültür farklılıklarının mevcut olması gibi etkenler dış ticareti daha riskli hale getirmektedir. Bu nedenle dış ticaret belgelere dayandırılmıştır. Malların bir ülkeden başka bir ülkeye nakliyesi için taşıma belgesinin düzenlenmesi, gözetim raporu için atanan müfettişe malların kalite standartlarına sahip olduğunu kanıtlayacak belgelere ihtiyaç duyulmaktadır.

İhracatta kullanılan uluslar arası belgelerde meydana gelebilecek hatalar ekstra maliyet ve zaman kaybına neden olmaktadır[65]. Ayrıca alıcı ve satıcı arasındaki iş ilişkilerinin zedelenmesine neden olmaktadır. Bu nedenle belgelerin doğru bilgiler içermesi ve itinalı bir şekilde doldurulması büyük önem teşkil etmektedir. Bu hususta BM (Birleşmiş Milletler) ve Uluslararası Ticaret Odası (ICC) tarafından kurallar ve düzenlemeler formüle edilmiştir[66].

Uluslararası ticarette kullanılan belgelerin standartlaştırılması, basitleştirilmesi ve bunun da ötesinde; bilişim teknolojilerinin sağladığı olanaklarla elektronik ortamda zaman, yer kısıtlamasını aşarak daha hızlı gerçekleştirilmesi için yapılan çalışmalar vardır. Birleşmiş Milletler ve Dünya Ticaret Örgütünün öncülük ettiği bu

[65] M. Vefa Toroslu, a. g. e., s. 1.
[66] Atilla Bağrıaçık, *Uygulamalı Dış Ticaret İşlemleri*, Bilim Teknik Yayınevi, İstanbul 1995, s. 16- 17.

çalışmalar uzun vadede kişilerden kaynaklanan hataları sıfırlayarak ve otomasyonu sağlayacaktır[67].

2.2. İhracat Rejimi Kararına ve İhracat Yönetmeliğine İlişkin Genel Esaslar

İhracat rejimi amacı, ihracatın ülke ekonomisi yararına düzenlenmesi, desteklenmesi ve geliştirmesini sağlamak için ihracatta yetkili mercii ve uygulanacak esasları belirlemektir. İhracatla ilgili her türlü işlem, bu karar, ihracatla ilgili sair mevzuat ile ikili ve çok taraflı anlaşmalar ve bunlara istinaden çıkarılacak yönetmelik, tebliğ ve talimatlar çerçevesinde yürütülür[68]..

İhracata yetkili merci, Dış Ticaret Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanlıktır.

Bakanlık;

a) İhracatın her aşamasında gözetim denetim ve yönlendirilmesine ilişkin her türlü önlemleri almaya, ihracatla ilgili işlemleri her safhada izlemeye ve bu hususlarla ilgili düzenlemeleri yapmaya, ihracata ilişkin bilgi ve belgeleri istemeye ve ihracatı bu karar çerçevesinde yürütmeye,

b) Piyasalarda meydana gelen olağan dışı bir gelişme, ihracata konu malda görülen yetersizlik, kamu güvenliği, kamu ahlakı, insan sağlığı, hayvanların, bitkilerin veya çevrenin korunması amacına yönelik tedbirler, sanatsal tarihi ve arkeolojik değer taşıyan metanın korunması nedenleriyle ihracatta kısıtlama ve yasaklama getirmeye,

c) Gerektiğinde ihracatı müsaadeye veya kayda bağlamaya, ihracatta miktar kısıtlaması uygulamaya,

d) Bağlı muamele, takas, dolaylı offset gibi karşılıklı ticaret uygulamalarını usul ve esaslarını gerektiğinde sektör ve/veya ülke bazında belirlemeye,

e) Transit ticaret, geçici ihracat, bedelsiz ihracat ve ticari kiralama yolu ile yapılacak ihracat ile yurtdışında inşaat, tesisat ve montaj işi alan müteahhitlerin yapacağı ihracatı düzenlemeye,

---

[67] Arif Şahin, *İhracat Prosedürlerini Biliyor Musunuz*?, İGEME, Ankara, 2007, s. 2.

[68] Ahmet Yörük, ‘’*Elektronik Ticaret*’’, http://www.turkcebilgi.com/elektronik_ticaret/ansiklopedi, (02. 11. 2006), s. 1.

f) İhracat politikalarında bir bütünlük sağlanması için ilgili kurum ve kuruluşların ihracata yönelik faaliyet ve kaynaklarını koordine etmeye,

g) Alıcı ülkelerce ihracatımızın kısıtlanmasına ilişkin olarak alınacak tedbirlerin kaldırılmasına, etkilerin asgariye indirilmesine veya iyileştirilmesine, ilişkin görüşmeler yapmaya, yaptırmaya ve varılan antlaşma hükümlerinden doğan yükümlülükleri, yerine getirilmesini sağlamaya,

h) İhracata konu tarım ürünlerinin desteklenmesine yönelik hazırlıkları yapmaya, destekleme stoklarının ihracat yolu ile değerlendirilmesine ilişkin esasları tespit etmeye, uygulamaya veya uygulamasını sağlamaya,

i) Madde ve/veya ülke bazında ihracatla ilgili, yurtdışında düzenlenecek fuarlarda dahil, tanıtım ve pazarlama politika ve faaliyetlerinin esaslarını belirlemeye ve ilgili kuruluşlar nezdinde takip ve koordine etmeye,

j) Kalkınma planları ve yıllık programlardaki ekonomik ve sosyal hedeflere ulaşılabilmesini temin ile yapılacak faaliyetleri, gerçekleştirilmesi amacıyla uluslararası kuruluşlara olan yükümlülükler ile iç ve dış piyasa şartları ve diğer ülkelerin madde politikalarına ilişkin uygulamaları da göz önünde tutarak ihracata konu ürünlere rekabet gücü kazandırıcı, çalışmalar ve düzenlemeler yapmaya,

k) Genel ihracat politikası hedefleri çerçevesinde, Türkiye ihracat kredi bankası (Eximbank) tarafından ihracatla ilgili olarak gerçekleştirilecek programları müştereken tespit etmeye,

l) Yayınlanacak tebliğler çerçevesinde ihracatçı şirketlere (Dış Ticaret Sermaye Şirketi, Sektörel Dış Ticaret Şirketi) veya öngörülecek ihracat modellerine uygun statüler vermeye, geri almaya ve bunların hak, yetki ve sorumluluklarını tespit etmeye,

m) Bu karara dayanılarak yapılacak düzenlemelerde öngörülen gözetim faaliyetinde bulunacak, uluslararası gözetim şirketlerinin tabi olacakları şartları sanayi ve ticaret bakanlığının görüşünü almak suretiyle tespit etmeye; "Uluslararası gözetim şirketi" statüsü ve faaliyet alanlarıyla ilgili olarak görev vermeye yetkilidir.

Dış Ticaret Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanlık, yukarıda sayılan yetkilerin kullanılması sırasında, mevzuat hükümleri çerçevesinde; ihracatçı birlikleri, Türkiye İhracatçılar Meclisi, İGEME; uluslararası gözetim şirketleri ve ilgili diğer kurum ve kuruluşları görevlendirebilir.

Kanun, kararname ve uluslararası anlaşmalarla ihracı yasaklanmış mallar dışında kalan bütün malların ihracatı (B) bendi müstesna olmak üzere, bu karar çerçevesinde serbesttir.

İhracat işlemlerinde, ilgili mevzuatla belirlenmiş olanlar dışında hiçbir belge aranmaz[69].

2.3. Uluslararası Ticarette Kullanılan Belgeler

2.3.1. Gümrük Beyannamesi (Customs Declaration Form)

Gümrük Beyannamesi; ihracatta gümrük mevzuatı uyarınca doldurularak ilgili ihracatçı birliği tarafından onaylanmasından sonra gümrük mevzuatı uyarınca doldurularak ilgili ihracatçı Birliği'ne girildikten sonra mevzuatın ve belgelerin uyumlaştırılması çerçevesinde "Tek Tip Gümrük Beyannamesi" kullanımı getirilmiştir. Gümrük İdarelerince tescil edilen Tek Tip Gümrük Beyannameleri 8 Nüsha düzenlenmektedir:

1) Nüsha: İhracat veya transit işlemlerinde kullanılmaktadır. İhracat veya transit işlemlerinin yapıldığı gümrük idaresinde saklanmaktadır.
2) Nüsha: İstatistiki amaçla kullanılmaktadır. İhracat veya transit işlemlerinin yapıldığı gümrük idaresinde saklanmaktadır.
3) Nüsha: İhracatta gümrük idaresince mükellefe verilir. Kanıtlayıcı nüsha olarak kullanılmaktadır. Talep halinde ihracat beyannamelerinin onaylı fotokopileri ihracatçıya verilir veya ilgili kuruluşlara gönderilmektedir.
4) Nüsha: Transit rejiminde kullanılmaktadır. Çıkış gümrük idaresinde kalacak olan nüshadır.
5) Nüsha: Transit rejiminde kullanılmaktadır. Varış gümrük idaresince çıkış gümrük idaresine gönderilecek teyit nüshasıdır.
6) Son üç nüsha ithalat rejiminde kullanılmaktadır. İlk nüsha gümrük idaresi nüshası, ikinci nüshası istatistik nüsha ve üçüncü nüshaları da mükellef nüshası olarak kullanılmaktadır.

[69] M. Vefa Toroslu, a. g. e., s. 307.

Gümrük idarelerine sunulan beyannamelerin tescil edilebilmesi için:

- Çıkış işlemi yapılacak ihraç malının tamamının muayeneye hazır olması,
- Eşyaya ait ihraç belgeleri yanında nakliyeciler tarafından verilen (karayolu, denizyolu, demiryolu ve havayolu ile yapılan taşımalar dahil) konşimento, manifesto veya yük senetlerinin hazır olması,
- Beyannameyle birlikte sunulması zorunlu belgelerin hazır olması gerekir.

Gümrük beyannamesine eklenmesi gereken belgeler şunlardır:

- Yerli fatura,
- İhracat beyannamesi
- A. TR belgesi,
- Ayniyat listesi,
- Çeki listesi[70].

2.3.2. Ticari Fatura (The Comercial İnvoice)

Ticari fatura, uluslar arası ticarette kullanılan en temel belgelerden birisi olur ihracatçı tarafından düzenlenmektedir.Fatura , ülkemiz mevzuatı açısından Türk Ticaret Kanunun 23. maddesi ile Vergi Usul Kanunun 229, 230, 231 ve 232. maddeleri, Gümrük Yönetmeliği'nin 120, 121. Maddelerinde düzenlenmiş olup, satılan üretilen mal veya yapılan bir hizmet karşılığı verilen bir belgedir. Ticari fatura gümrük işlemlerine, döviz transfer ve taahhütlerine esas olarak alınan kesin faturadır[71].

Ticari faturalar, UCP 600'ün 18 maddesi ve 38 maddesi ile düzenlenmiştir. Ticari faturada bulunması gereken şartlar;

- Faturanın düzenlenme yeri, tarih ve sayısı, mal/hizmet cinsi,
- Satıcının ve alıcının isim/unvan adresleri,
- Ödeme şekilleri,
- Malların menşei,

[70] Yaser Gürsoy, a. g. e., s. 123.
[71] Mehmet Melemen, a. g. e., s. 94.

- Teslim şekli,
- Mal veya hizmetin birim fiyatı/ miktarı/ tutarı,
- Malların ağırlığı,
- Sevkiyatın şekli,
- Mallara ilişkin ambalaj özellikleri, numara v. b. Detay açıklamalar,
- Düzenleyenin imzası bulunması gerekir. UCP 600'ün 18 maddesi gereğince faturaların imza zorunluluğu olmamakla birlikte, ülkemiz yasaları gereği söz konusu belgelerin orijinal imzalı olması zorunludur.
- Navlun ve sigorta prim tutarları,
- Yükleme ve boşaltma yerleri, ticari faturalarda yer alması gereken önemli noktalardır[72].

Dış ticarette kullanılan faturalar;

2.3.2.1. Yerli Fatura (Domestic İnvoice, İnternal İnvoice)

İhracatçı tarafından, yüklenmesini yaptığı malın veya gerçekleştirdiği hizmetin bedelini, KDV iadesi veya mahsubu için ayrıca gümrük çıkış işlemleri sırasında Gümrük Beyannamesine eklemek için düzenler. Yerli faturada ihracatçının unvanı ve adresi, yükleme yeri, boşaltma yeri, malın menşei, brüt ağırlığı fatura tarih ve no' su, muhabir ve aracı banka, toplam miktar ve mal bedeli toplamı ile teslim şekli yerli para birimi yazılacaktır. Vergi Dairesine Gümrük Beyannamesinin KDV Nüshası ile birlikte verilerek mahsup veya iade talebinde bulunulur[73].

2.3.2.2. Proforma Fatura (Proforma İnvoice):

İhracatçı tarafından ithalatçıya önerilen satış teklif belgesidir. Bu ihracatçı tarafından hazırlanan faturadaki teklifi (koşulları) alıcının uygun bularak kabul etmesi halinde taraflar arasında bir sözleşme hazırlanabilir. Proforma faturada, malın

[72] Ozan Diriöz, ''Dış Ticaret İşlemlerinde Kullanılan Belgeler'', http://www.gumrukkontrolor.org.tr/Yayinlar/Dergiler/44/6.html, (08.06. 2006), s. 1.
[73] Yaser Gürsoy, a. g. e., s. 105.

cinsi, birim fiyatı, özellikleri ve teslim şekilleri yer alır. Proforma faturanın ticari ve hukuki değeri yoktur. Muhasebe kaydı tutulmaz, yalnızca kontrol amacı taşır[74].

2.3.2.3. Onaylı (Certified İnvoice) / Konsolosluk Faturası:

İhracatçının, ithalatçı ülke konsolosluğundan alıp düzenlediği ve ithalatçı ülke konsolosluğuna onaylatarak fiili ihracatını gerçekleştirdiği faturadır. Söz konusu onay, ticari fatura orijinallerin, özellikle malların menşe ülkesi için yapılır. Fatura tasdiki isteyen ülkeler: Cezayir, Fas, İran, Mısır, Suriye, Tunus, Ürdün, Lübnan'dır.

Genellikle ticari faturaların İngilizce olarak düzenlenmesi benimsenmiştir. Ancak bazı ülkeler ithalatlarında, faturaların kendi dillerinde düzenlenmesinde ısrarlı olmaktadırlar. Türkiye'de genellikle bir İngilizce ve bir Türkçe olmak üzere iki nüsha olarak düzenlenen ticari faturaların nüsha adedi taraflar arasındaki anlaşmaya göre değiştirmektedir. Faturalarda Maliye Bakanlığı'nın kaşesi ve/veya noter tasdiki gerekmektedir.

Taraflar arasında şayet ayrı bir satış sözleşmesi yoksa fatura, bir sözleşme yerine geçmemekle birlikte, taraflar arasındaki alış verişin koşullarını teyit eden bir belge olarak daha da fazla önem taşımaktadır[75].

2.3.2.4. Ticari Fatura Hazırlanırken İhracatçının Kontrol Etmesi Gereken Hususlar

- Faturadaki başlıca bilgilerin doğruluğu kontrol edilmeli.
- Alıcının adresinin doğruluğundan emin olunmalı.
- Teslim adresi ile fatura adresinin aynı veya ayrı olup olmadığı kontrol edilmeli.
- Faturadaki mal miktarının şüpheye yer bırakmayacak şekilde açık bir biçimde belirtildiğinden emin olunmalı.

[74] Hakan Akın, a. g. e., s. 368.
[75] Ferudun Kaya, a. g. e., s. 355- 356.

- Ürünlere ilişkin açıklamaların, ithalatçı ülkenin kullandığı gümrük tarifesi numarası belirtilerek, ürüne yabancı olan kişiler için bile yeterince anlaşılır biçimde yazılıp yazılmadığı kontrol edilmeli.
- Faturada her bir kalem ürün fiyatı, hangi ülkenin para biriminin kullanıldığı belirtilmiş mi? Kontrol edilmeli.
- Her bir kalem maldaki toplam değer belirtilmiş mi? Kontrol edilmeli.
- Malların toplam FOB(Güvertede Teslim- Free On Board) fiyatı ve nereden teslim alınacağının belirtilip belirtilmediği kontrol edilmeli.
- Navlun masrafları fatura fiyatına dahil ise ayrıca gösterilmelidir.
- Sigorta bedelini fatura üzerinde gösterilmiş mi? Kontrol edilmeli.
- Malların ne şekilde yüklendiğini ve ne zaman yükleneceği belirtilmeli.
- Firmayı temsile yetkili kişi tarafından, fatura aslı ve kopyaları teker teker imzalı mı? Kontrol edilmeli.
- Yazım hataları olabileceğini düşünerek son kez gözden geçirilmeli.
- Nakliyeye ilişkin belgelerle birlikte bir adet örneğini de gerekebileceği acil durumlar için saklanmalıdır[76].

2.3.3. Koli (Ambalaj), Çeki Listesi (Packıng and Weıght Lıst):

İhracatçı tarafından faturası düzenlenen ve ihracata konu olan malların net ve brüt ağırlığını, türünü, ambalaj sayısını, ambalaj sıra numarasını ve hacimlerini gösteren belgedir. Çeki listesi, bir fatura kapsamı eşyanın çeşitli cins ve nevi'de ve çeşitli ağırlıktaki kaplara konulması halinde, her kapta ne miktar eşya bulunduğunu göstermek amacıyla düzenlenen bir belgedir[77].

Koli listesinde malın paketleme, kutulama, sandıklama, balyalama, v.s. ayrıntıları ve her bir parça ambalaj içinde bulunan malların dökümü yer alır. Bu tür döküm, malın sayımı, teslim alınması ve gümrükleme kontrolünde kolaylık sağlar. Koli listesi faturayı tamamlayıcı nitelikte bir belgedir. Aynen faturada olduğu gibi koli listesi de mümkün olduğunca kapsamlı olmalıdır. Koli listesinde;

[76] Esin Şen, *İhracatta Kullanılan Uluslar arası Belgeler*, Ankara, 2009, s. 23.
[77] Ferudun Kaya, a. g. e., s. 356.

- İhraç konusu ürünlerin ambalajı, her bir kutu, balya veya çuvalın içinde neler olduğunu ve yüklemeye konu her bir kolinin boyutları ve ağırlığı gibi hususlarda detaylı bilgileri içerir.
- Taşıyıcı açısından yüklemenin nasıl yapılacağına karar verileceği aşamada önemli bilgi sağlar.
- Hasar durumunda, sigorta şirketlerince aranan önemli bir belgedir.
- Koli listesi, malın sayımı, teslim, ve koliyi açmadan içindeki malın bilinmesine olanak sağladığından gümrük kontrolünde önemli faydalar sağlar. Gümrük yetkililerince incelenme aşamasında, müşteri için de yükün içeriğini tespit etmek açısından gerekli bir belgedir[78].

Çeki listesindeki bilgilerle fatura ve konşimentodaki yazılı bilgilerin uyumlu olması gerekir. Çeki listesi satıcı veya gönderici tarafından fatura ile birlikte hazırlanabileceği gibi, beyan sahibi tarafından da hazırlanabilir. Ağırlıkları üzerinden vergiye tabi eşyaya ilişkin çeki listesinin beyan edilen eşyanın, tarife cetvelinde gösterilen vergiye esas olan, daralı ve net ağırlık, adet, baş ve hacim gibi ölçüler üzerinden hazırlanması gerekir[79].

2.3.4. Menşe Şahadetnamesi (Certificate Of Original):

Menşe şahadetnamesi, malın üretildiği ülkeyi gösterir. Bu belge ithalatçı ülekin talebi üzerine düzenlenir[80]. Eğer ticaret konusu olan mallar belirli bir ülkede üretilmesine rağmen bir başka ülkede geçirmiş olduğu ek işlemler nedeniyle katma değerinde önemli artış olmuş ise bu ek işlemlerin yapıldığı ülkenin menşeini alır.

Dış ticarette, alıcı ve satıcı sözleşme ile malın menşei konusunda anlaşma yapmışlarsa ihracatçı firma malın menşe şahadetnamesini ithalatçıya göndermek zorundadır. Bu alınan menşe şahadetnamesi ithalatçıya ülkesinde vergi avantajı, talep avantajı veya teşvik avantajı sağlayabilmektedir[81].

---

[78] Abdurrahman Özalp, a. g. e., 185.
[79] Hakan Akın, a. g. e., s. 373.
[80] Halil Seyidoğlu, *Uluslararası Finans*, Güzem Yayınevi, İstanbul 1994, s. 293.
[81] Ferudun Kaya, a. g. e., s. 350.

Menşe şahadetnamesi, ihracatçı tarafından hazırlandıktan sonra ihracatçının bağlı bulunduğu Sanayi ve Ticaret Odası tarafından onaylanır. İthalatın yapılacağı ülkenin elçilik veya konsolosluğunca onaylanması da mümkündür. Şayet ithalatçı ülkenin, ihracatçının ülkesinde temsilciliği yoksa ithalatçı ülkenin onaylayacak makamına gönderilmesi gerekir. Macaristan, Arnavutluk, Polonya, Suriye, Uzak Doğu ülkeleri Menşe Şahadetnamesi istemektedir. Genelleştirilmiş Preferanslar Sisteminin sağladığı tavizli gümrük oranlarından yararlanılması için preferans tanıyan ülkelerle yapılacak ihracatta özel bir menşe şahadetnamesi (Form A) düzenlenmesi gerekmektedir. Ülkemiz bu sistem çerçevesinde ABD, Avusturya, Kanada, Japonya, Yeni Zelanda, Rusya Federasyonu preferanslarından yararlanmaktadır. ABD'ye ihracatta (Form A) şartı aranmamakta olup, ihracatçı veya ABD'deki ithalatçının ürünün teslim evrakının üstündeki tanımlayıcı Harmonize Sistem, Gümrük Tarife İstatistik Pozisyon numarasının önüne ''A'' işareti koymak sureti ile gümrükten muaf uygulama talep etmesi yeterli olmaktadır. 1 Ocak 2002 tarihinden itibaren Türkiye Gümrük Birliği kapsamında "GSP" veren ülke konumuna gelmiştir. Dört nüsha olarak eksiksiz ve usulüne uygun olarak doldurulan özel menşe şahadetnameleri odalarca beyan tasdiki işlemine tabi olmaktadır. Odalarca düzenlenmemesinden sonra bir yazı ekinde Dış Ticaret Müsteşarlığı'na ve Bölge Müdürlüğüne gönderilmektedir. Buralardan da alınan onaydan sonra iki örneği ihracatçıya geri verilmektedir. Rusya Federasyonuna GSP kapsamında yapılan ihracatta menşe şahadetnamesinin DTM (Anlaşmalar Genel Müdürlüğü) tarafından 23 numaralı kaşe ile onaylanması gerekmektedir. Avustralya ve Yeni Zelanda için resmi tasdik gerekmemektedir. Malların menşei, hangi ülkeye ait olduğu, ithalatçı ülke tarafından uygulanacak gümrük vergisi oranlarını etkileyebilir. Bu nedenle söz konusu belgeyi ithalatçı ülkenin talep ettiği biçimde dikkatlice ve doğru hazırlamak çok önemlidir[82].

Akreditifli işlemlerde menşe şahadetnamesi istendiği takdirde menşe ülke ve onay mercii de belirtilmelidir. İthalatçı için menşe şahadetnamesi gerekli değilse menşe ülke beyanının faturada yer alması istenebilir.

[82] Esin Şen, *İhracatta Kullanılan Uluslar arası Belgeler*, İGEME, 2009, s. 51.

Akreditif işlemlerinde menşe şahadetnamesinin uygulaması ile ilgili olarak ISBP'de aşağıdaki düzenleme yer alır:

Temel şart: Menşe şahadetnamesi ibrazına ilişkin bir şart, malların menşeini beyan eden, imzalı ve tarihli bir belgenin ibrazıyla yerine getirilmiş olur.

Menşe şahadetnamelerini düzenleyenler: Bir menşe şahadetnamesinin akreditifte belirtilen tarafça düzenlenmesi gerekir. Bununla beraber, akreditifte menşe şahadetnamesinin lehtar, ihracatçı veya imalatçı tarafından düzenlenmesinin istenmesi halinde bir ticaret odası tarafından düzenlenen bir belge, durumuna göre lehtarın, ihracatçının veya imalatçının kimliğini açıkça tanımlanması kaydıyla kabul edilebilir. Akreditifte belgenin kimin tarafından düzenleneceği belirtilmemişse lehtar dahil herhangi bir tarafın düzenlediği bir belge kabul edilir.

Menşe şahadetnamelerinin içerikleri: Menşe şahadetnamesinin fatura edilen mallarla ilişkili olduğu gözükmelidir. Menşe şahadetnamesindeki mal tanımı akreditifte belirtilen tanımla veya istenen bir bölgedeki mal tanımına yapılan bir diğer referans ile uyumsuz olmayan biçimde genel ifadelerle yapılabilir. Belgede alıcıya ait bilgiler gösterilmişse, bunlar taşıma belgesindeki alıcıya ait bilgilerle uyumsuz olmamalıdır. Akreditif devredildiği takdirde ilk lehtarın isminin alıcı olarak gösterilmesi mümkündür[83].

2.3.5. Sigorta Belgeleri

Sigorta dış ticarette konu olan malların satıcıdan alıcıya sevki süresinde oluşabilecek riskleri kapsar. Sigorta belgeleri ise istenilen riskler kapsamında sigorta edildiğini kanıtlar. Bu belgelerin en yaygın olanı sigorta poliçesidir. Bu belge sigorta edilen ile sigorta eden arasında yapılan bir sözleşme olup tarafların hak ve sorumluluklarını gösterir. Sigortadan yararlanacak olan kişi adına, emrine ya da hamiline düzenlenir. Sigorta kapsamındaki haklar ciro yolu ile başkasına devredilebilir[84].

[83] Esin Şen, *İhracatta Kullanılan Uluslararası Belgeler*, İGEME, 2009, s. 52.
[84] Hakan Akın, a. g. e., s. 372.

UCP 600'ün 28. Maddesinin ''f'' fıkrasına göre sigorta belgesinin kapsaması gereken minimum sigorta değeri malların CIF (ismi belirtilen varış limanına kadar mal bedeli, sigorta ve navlun) veya CIP bedeli (isim belirtilen varış limanına kadar taşıma ücreti ve sigorta ödenmiş) artı yüzde 10'dur.

Bir sigorta poliçesinde bulunması gereken şartlar şöyle sıralanabilir:

- Sigortalının adı, soyadı ve ticaret unvanı,
- Sigorta konusu olan malın cinsi, miktarı, markası, koli adedi, ağırlığı, ambalajı,
- Sigorta meblağı (yabancı para veya TL cinsinden),
- Nereden nereye sevk edileceği,
- Taşıma aracının cinsi (eğer kamyon ise plaka numarası, gemi ise adı, uçak ise uçuş numarası, tren ise vagon numarası poliçede yer alır),
- Yükleme tarihi,
- İstenilen teminat türü,

Sigorta poliçeleri ve sertifikaları arasında en çok kullanılan deniz sigorta poliçesidir. İhracatçı her mal gönderdiğinde nakliyeye ilişkin belgeleri arasında sigortacısından temin ettiği sigorta sertifikasını da hazırlar. Düzenli ihracat yapan ve deniz sigorta poliçesi kullanan ihracatçılar her mal gönderiminde ayrı bir poliçe hazırlamak yerine her ayın sonunda sigortacısına ay boyunca yaptığı sevkiyatın özetini gönderir. İhracatçının böyle bir bağlantısı yoksa her sevkiyat için sigorta şirketine ayrı bir poliçe düzenletmesi zorunludur. Bu durumda sigorta şirketinden veya acentasından ya da aracısından söz konusu belgeleri talep etmesi gerekir.

Sigorta poliçesinde belirtilen hususlarından bir veya birkaçının kesinlik kazanmadan sigorta yapılmasının gerekli olduğu hallerde ve özellikle bankalar tarafından akreditif açıldığında sigorta teminatına ihtiyaç duyulması halinde, elde bulunan bilgilerle geçici bir poliçe tanzim edilir. Buna "Flotan Poliçe" denir. Sevkiyat gerçekleşmeye başladığı zaman, kesinleşen bilgilerle kat'i sigorta poliçesi tanzim edilir.

Nakliyat sigortaları risk boyutuna göre A, B ve C klozları olarak sınıflandırılmıştır. A klozu geniş kapsamlı risklere karşı ihraç konusu ürünleri

güvence altına alırken, B ve C klozları daha dar teminat kapsamına girmektedir. B klozunda müşterek avarya ve hususi avarya teminata dahil iken, C klozunda sadece müşterek avarya fedakarlığı teminat kapsamındadır[85].

Sigorta Belgesi Hazırlanırken Kontrol Edilmesi Gereken Hususlar:

- Ticaret konusu belgelerle tutarlı olacak şekilde ürün tam olarak açıklanır.
- İşaret ve numaraların doğruluğu kontrol edilir.
- Seyahat güzergahı tam olarak belirtilir.
- Kısa yolculuklarda, nakliye aracının adını yazmak mümkün olmayabilir. Bu durumda nakliye firmasının adı veya taşıyıcının adı yazılır.
- Sigorta bedelinin maliyetleri karşılayacak şekilde düzenlenmesine dikkat edilmelidir. Bu çerçevede navlun, menşe şahadetnamesi, gözetim raporu almak için yapılan harcamalar da dikkate alınmalıdır.
- Sigorta bedeli, değişik risk ve değişik rotalar için farklı olduğundan sigortacı ile birlikte gönderilen mala ilişkin özel koşullar ve gönderilen yere ilişkin riskler kontrol edilmelidir. Gemide farklı türden ürünler var ise; seramik, masa örtüsü gibi ürünler aynı yere gönderilseler dahi sigorta açısından farklı oranlar uygulanacaktır.
- Sigortacının, malın gönderildiği ülkedeki temsilcisinin bulunduğundan ve talep halinde gecikme olmaksızın sigorta talebinizin karşılanacağından emin olunması gerekir[86].

2.3.6. Taşıma Belgeleri (Konşimento):

İhracatçı ile malları bir yerden başka bir yere taşıyacak olan nakliyeci arasında yapılan sözleşmenin belgesidir. Bu belge nakliye işini yapacak olan kuruluşa satış sözleşmesinde belirtildiği şekilde teslim edilerek ithalatçıya teslim edilmek üzere gönderildiğini kanıtlayan kıymetli evrak niteliğinde bir belgedir. UCP 600'ün 19. Maddesinden, 28. Maddeye kadar olan bölüm konşimento ile ilgilidir[87].

---

[85] Cemal Şanlı, *Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları*, Beta Yayınevi, İstanbul 1996, s. 198.
[86] Ferudun Kaya, a. g. e., s. 357.
[87] Halil Seyidoğlu, a. g. e., s. 95.

Konşimentolar teslim şekillerine göre;

- Nama yazılı konşimento
- Emre yazılı konşimento
- Hamiline yazılı konşimento
- Tesellüm konşimentosu (malların taşınmak üzere taşıyan kuruluş tarafından teslim alındığını gösterir.)
- Yükleme konşimentosu

2.3.6.1. Deniz Konşimentosu

Kıymetli bir evrak olan bu belge bir gemi şirketinin veya onun yetkili acentasının veya yükleme limanında acenta yoksa gemi kaptanının malı yükletene verdiği ve belge konusu malların taşınmak üzere kabul edildiğini gösteren bir makbuz ve aynı zamanda üzerine yükleme kaydı ilave edildiğinde bir taşıma sözleşmesi olur[88].

Konşimento şu bilgileri içerir;

- Taşıyanın adı ve soyadı veya ticaret unvanı,
- Kaptanın adı ve soyadı,
- Geminin adı ve tabiiyeti,
- Yükletenin adı ve soyadı veya ticaret unvanı,
- Alıcının adı ve soyadı veya ticaret unvanı,
- Yükleme limanı,
- Boşaltma limanı veya buna dair talimat alınacak yer,
- Gemiye yüklenen veya taşımak üzere teslim alınan malların cinsi, ölçüsü, sayı veya tartısı, markaları ve dıştan belli olan hal ve mahiyetleri,
- Navluna ait şartlar[89].

[88] Ferudun Kaya, a. g. e., s. 360.
[89] Hakan Akın, a. g. e., s. 370.

2.3.6.2. Havayolu Konşimentosu

Havayolu taşımacılığında kullanılan bir belgedir. Uçakla taşınacak mallar için havayolu şirketleri tarafından düzenlenir. Milletlerarası Hava Taşımacılığı Birliği (IATA- International Air Transport Association) tarafından belirtilen esaslara göre düzenlenir[90].

2.3.6.3. Demiryolu Hamule Senedi (CIM Rail Consigment Note)

Demiryolu ile taşınacak olan eşyanın sevk istasyonundan varış istasyonuna kadar taşınacağını gösterir. Hamule Senedi veya Demiryolu Taşıma Belgesi demiryolu ile yapılan taşımada malın miktarını, cinsini, ambalajının şeklini, özelliğini, gönderen ve alan tarafların isim ve adreslerini, taşıma ücretini (ödenmiş olup olmadığını) ve varsa diğer şartları gösteren gönderici ile demiryolu idaresi arasında yapılan bir taşıma sözleşmesidir. Hamule senedi üzerinde düzenlenme tarihi ve demiryolu idaresinin kaşesi bulunur. Demiryolu taşıma belgesi Milletlerarası Demiryolu Taşımalarına İlişkin Sözleşme (COTIF)-CIM (Convention İnternationale Concernantle Transport des Marchadises par Chemins de fer) "Demiryollları ile eşya taşınmasına ilişkin uluslararası sözleşme" ye tabi olarak düzenlenir. Bu sözleşmeye Türkiye'de taraftır.

UCP 600'de demiryolu taşıma belgeleri için bir değişiklik yapılmıştır. Bu değişikliğe göre; ibraz edilen belge demiryolu taşıma belgesi eğer demiryolu şirketi tarafından imzalanmış veya kaşelenmiş ise üzerinde ayrıca "Carrier" kelimesinin yer almasına gerek bulunmayacaktır. Üzerinde "duplicate" ibaresi yer alan nüsha orijinal sayılır[91].

[90] Ferudun Kaya, a. g. e., s.361.
[91] Hakan Akın, a. g. e., s. 372.

2.3.6.4. Karayolu Taşıma Belgesi

Karayolu Taşıma Belgesi (CMR İnternational Consingnment Note/CMR Roard Waybill) milletlerarası taşımanın karayoluyla yapıldığı durumlarda düzenlenen ve CMR (Convention Marchandises Routiers) olarak bilinen belge, aynı isimli bir konvansiyonun hükümlerini kabul eden ülkelerde kullanılan bir karayolu taşıma belgesidir ve söz konusu taşımanın bu konvansiyon (CMR) hükümlerine göre yapıldığını gösterir. Konvansiyona göre taşımanın milletlerarası nitelikte olması için yükleme yapılan yer ile teslimatın yapıldığı yerin farlı ülkelerde olması gerekir. Konvansiyonun uygulanması için her iki ülkenin de konvansiyonu kabul eden taraf olması gerekmez. Ülkenin birisinin konvansiyona taraf olması yeterlidir. Türkiye CMR mukavele sözleşmesine taraftır.

Belgenin içerdiği bilgiler şunlardır:

- Alıcının adı, soyadı veya ticaret unvanı ve adresi, eşyanın gönderildiği yer ve taşıma senedinin emre yazılı olması isteniyorsa emrine şehri,
- Taşınacak eşyanın cinsi, ağırlığı veya adedi, paket halinde iseler paketlere yazılı numaraları ve işaretleri ve ambalajın şekli ve niteliği,
- Gönderenin adı, soyadı veya ticaret unvanı ve adresi,
- Taşıyıcının adı, soyadı veya ticaret unvanı ve adresi,
- Taşıma ücreti ve ücret ödenmiş ise bu husus,
- Taşımanın yapılacağı süre,
- Taraflar arasında kararlaştırılan diğer hususlar[92].

2.3.6.5. Posta ve Kurye Makbuzları

Posta Makbuzu veya Posta Belgesi posta idaresi tarafından gönderilecek eşyanın teslim alınmasından sonra göndericiye verilen belgelerdir. Malın sevk edildiği yerde posta idaresi tarafından imzalanmış ve tarihlenmiş olması gerekir.

[92] Abdurrahman Özalp, a. g. e., s.175.

2.3.6.6. FCR (Forwarding Certificate of Receipt, Forwarding Cargo Receipt)

Bu belgeler taşıma belgesi malların taşınmak üzere teslim alındığını gösteren belgelerdir. Makbuz niteliğindedir. Bu belgelerin içeriklerinin ve düzenleyicilerinin akreditif'te belirtilmesi gerekir[93].

2.3.6.7. FIATA Belgesi

Uluslararası Taşıma Acenteleri Birliği Federasyonu (FIATA) üyesi taşıma kuruluşları için standart hale getirilmiş ve karayolu taşımacılığında kullanılan nakliyeci kuruluş tarafından düzenlenen bir makbuzdur. Varış yerinde bu belgelerin ibrazı üzerine mallar belgede adı geçen alıcıya teslim edilir. Teslim eden taraf, belgeyi düzenleyen nakliye acentasının varış yerindeki şubesi veya muhabirdir. Nakliye acentaları aynı yöne gidecek malları bir araya toplayıp gruplandırarak kendi seçtikleri taşıma şirketlerine teslim eder, onların araçlarına yüklenir[94].

2.3.6.8. Dolaşım Belgesi (Movement Certificate) EUR. 1 ve A. TR. Belgeleri

2.3.6.8.1. EUR. 1 Dolaşım Sertifikası

Türkiye ile AKTÇ (Avrupa Kömür Çelik Topluluğu) ülkeleri Menşeli Ürünlerin Anlaşma hükümlerinden yararlanabilmesini sağlamak üzere ihracatçı ülke gümrük idareleri veya bu idarelerce yetkili kılınan kuruluşlarca usulüne uygun olarak düzenlenip gümrük idarelerince vize edilen menşe belgesidir. Serbest ticaret anlaşmaları kapsamında, taraf ülkeler menşeli ürünlerin tavizlerden yararlanmalarını sağlayan bir belgedir. Serbest Ticaret Anlaşması yaptığımız ülkelerle ticarette indirimli tarifeden veya muafiyetten yararlanmak üzere düzenlenir. EUR. 1 Dolaşım Belgesi, TOBB- Türküye Odalar ve Borsalar Birliği tarafından bastırılarak ihtiyaca göre Ticaret Odaları, Sanayi Odaları, Ticaret ve Sanayi Odaları'na gönderilmektedir. İhracatçılar sertifikalarını bağlı bulundukları Odalardan almaktadırlar. Bu belgenin temininde başvuru ve onay mercii ihracatçının başlı bulunduğu Oda'dır. Önce

[93] Yaser Gürsoy, a. g. e., 142.
[94] Ferudun Kaya, a. g. e., s. 362.

EUR.I. formu temin edilerek doldurulur ve buna dilekçe, gerçek fatura ve talepname eklenerek Oda'ya müracaat edilir. Oda tarafından onay ve Gümrük İdaresi tarafından vize işlemi yapılır. Toplam 6 nüsha olarak düzenlenir. 1 nüsha Ticaret Odasına verilir. 2 Nüsha firmada kalır. 1 nüsha müşteriye gönderilir. EUR.1 Dolaşım sertifikası düzenlenmiş bir eşya için ayrıca Menşe Şahadetnamesi düzenlenmesi gerekmemektedir[95].

Türküye ile Serbest Ticaret Anlaşması İmzalayan Ülkeler:

EFTA Ülkeleri

(İsviçre, Norveç, İzlanda ve Lihtenştayn), Macaristan, İsrail, Romanya, Litvaniya, Estonya, Letonya, Çek Cumhuriyeti, Slovakiya, Sloveniya, Bulgaristan, Poloniya, Makediniya, Hırvatistan, Bosna- Hersek.

Türküye ile Müzakere Aşamasında olan Ülkeler:

Mısır, Fas, Tunus, Filistin, Faroe Adaları.

Türküye ile Hazırlık Aşamasında Olan ülkeler:

Malta, Ürdün, Meksika, Güney Afrika.

2.3.6.8.2. A. TR. Dolaşım belgesi

A. TR. Dolaşım Belgesi, Türkiye ile Avrupa Birliği Ülkelerine yapılan ihracatta düzenlenen belgedir. İhracatçı ülkenin gümrük idaresi tarafından düzenlenmektedir ve ithalatçıya gümrük indiriminden yararlanma hakkını vermektedir. Bu belgeler ihracatçının başlı bulunduğu Ticaret Odası tarafından tasdik edilmektedir.

Türkiye ile Avrupa Birliğinde serbest dolaşımda bulunan eşyanın Katma Protokol'de ön görülen tercihli rejimden yararlanabilmesini sağlamak üzere ihracatçı ülke yetkili kuruluş ve kişilerce düzenlenip gümrük idarelerince vize edilen bir belgedir. Çıkış gümrüğünde vize ettirildiği tarihten itibaren 4 ay içerisinde varış

[95] Mehmet Melemen, a. g. e., s. 108.

gümrüğüne ibraz edilmesi durumunda ithalatçı ülke tarafından belgede kayıtlı eşya için gümrük vergileri indirimi veya muafiyeti uygulanmaktadır[96].

2.3.6.9. Konsolosluk Faturası

Bazı ülkelerde ithalatçılardan, ticari faturadan ayrı olarak bir de konsolosluk faturası düzenletmeleri istenebilir. Satın alınan mallarla ilgili fatura, ihracatçı ülkenin o ülkedeki konsolosluğuna sunularak onaylattırıldığında konsolosluk faturası olur. Konsolosluktan böyle bir onay almadaki amaç, gümrük bilgileri veya istatistik toplamakla ilgili olabileceği gibi, ithalatçının faturada sahte fiyat göstermesinin önüne geçmek düşüncesi güdülmektedir[97].

2.3.6.10. Analiz Belgesi

İhracat konusu ürünler hakkında ithalatçının ülkesinin kanunlarına uygun ve ithalatçının ihtiyaç duyduğu şekilde analiz ve ekspertiz sonuçlarını gösteren rapordur. Bu rapor ya resmi kuruluşlar tarafından ya da ithalatçının belirleyeceği kurum veya kuruluşlarca hazırlanır[98].

2.3.6.11. Sağlık ve Veteriner Sertifikaları

Bakliyat ve hububat satışında haşerattan arındırılması için malın tütsülendiğini beyanı da sağlık sertifikasında veya ayrı bir tütsüleme belgesi ibrazı ile istenebilir. Gıda maddeleri, deri, et, canlı hayvan ve bazı ambalaj maddeleri alım- satımından alıcı tarafından istenen ve bu maddelerin mikrop, bakteri, haşeratlardan arındırılmış durumunda olduğunu, tüketime uygun olduğunu belgeleyen, yerel sağlık mercileri tarafından tasdik edilmiş belgelerdir[99].

2.3.6.12. Kambiyo Senedi (The Bill of Exchange)

Kambiyo Senedi, dış ticaret işlemlerinde ihracatçı tarafından düzenlenen ve imzalanan, ithalatçının ödediği veya gelecekte belli bir sürede ödemeyi taahhüt ettiği tutarı ihracatçıya ödeyeceğini gösteren belgedir.

---

[96] Abdurrahman Özalp, a. g. e., s. 186.
[97] Halil Seyidoğlu, a. g. e., s. 291.
[98] Ferudun Kaya, a. g. e., s. 357.
[99] Abdurrahman Özalp, a. g. e., s. 188.

Kambiyo senedi, ihracatçının malların nakliyesi için ithalatçıdan ödeme talebinde bulunabilmek için kullanılır. Kambiyo senedi olarak poliçe ve bono kullanılmakta olup, dış ticarette ağırlıklı olarak poliçe tercih edilmektedir. Bunların dışında finansman belgesi olarak kabul edilebilecek Antrepo makbuzu, Rehin Senedi, Teslim Emri gibi belgeler de bulunmaktadır.

Poliçe, hamiline para ödemesini gerektiren değerli bir kağıtır. Poliçeler ciro ile el değiştirebilir, borçlusu tarafından kabul edilmeme ya da ödenmeme durumlarında protesto yolu ile yasal takibata uğrarlar.

Bono, borçlunun alacaklısına hitaben düzenlediği bir ödeme için ibraz edilir. Ciro edilebilir. Dış ticarette poliçe kadar yaygın değildir. Kambiyo senedi, uluslararası ticarette akreditif mektubunun ekinde kullanılır. Akreditif mektubu kambiyo senedinin kabul edilip ödenmesini sağlar.

Kambiyo senedi hazırlanırken akreditif mektubu ve proforma faturadaki detaylar ile kambiyo senedindeki bilgiler aynı olmalıdır. Fatura tutarı rakam ve harfler doğru yazılmasına dikkat edilmelidir. Hatalardan kaynaklanan zararları en aza indirgemek için belgelerdeki en küçük detaylara bile dikkat edilmelidir. Dış ticaret şirketinin itibarını da azaltan bu tür hatalardan kaçınmak gerekir[100].

2.3.6.13. CITES Belgesi

Nesli Tehlike Altında Olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslar arası Ticaretine İlişkin Sözleşmenin Uygulanmasına Dair Yönetmelik eki I, II ve III sayılı listelerde yer alan bir türe ait örneğin ihracat, ithalat, yeniden ihracatı ve denizden girişinde, yönetim mercileri tarafından düzenlenen, bu kapsamda yapılan işlemler sırasında taraf devletlerin yönetim mercileri ve gümrük idarelerince aranan, sözleşme hükümlerine uygun formatta düzenlenen formu ifade etmektedir[101].

[100] Ferudun Kaya, a. g. e., s. 364.
[101] Ferudun Kaya, a. g. e., s. 367

2.3.6.14. ATA Karnesi

Ülke dışına malların tanıtımı maksadıyla gümrük vergisine tabi olmadan gönderilebilmesi için 1961 yılında Brüksel İşbirliği Konseyi tarafından imza altına alınmış bir belgedir. Varış ülkesinde 1 yıl geçerlilik süresi olan ATA karnesi geçici kabule imkan sağlayan giriş ve çıkışta gümrük idaresine onaylatılmış zorunluluğu olan gümrük belgesi niteliğindedir[102].

2.3.6.15. Helal Belgesi

Tarım İl Müdürlükleri, ihracatçı firmaların talebi üzerine hayvan kesimlerinin İslami kurallara uygun kesildiğini onaylayan belgeler düzenleyerek verirler[103].

2.3.6.16. Manifesto

Türküye ile ticaret hususunda tır karnesi sözleşmesi bulunmayan ülkelere gerçekleştirilecek ihracatta ya da gümrükte gümrükleme işlemleri yapılan bir ihraç malının yurtiçinde ikinci bir gümrüğe naklinin gerekli olduğu durumlarda kullanılır[104].

2.3.6.17. Akreditif Mektubu (The Letter of Credit)

Dış ticarette yaygın olarak kullanılan bir ödeme yöntemidir. Ödeme süresince banka itibarını katarak satıcı ve alıcı arasında söz konusu olabilecek karşılıklı güvensizliği ortadan kaldıran bir yöntemdir.

UCP 600'e dayalı olarak gerçekleştirilen bu ödeme şeklinde bankalar alıcı ve satıcı arasındaki sözleşme ile ilgilenmezler. Onların ilgilendikleri akreditif koşullarının ortaya konduğu ve küşat mektubunda belirlenen uygun vesaiklerin ibrazıdır. Uygun vesaik ibraz edildiği zaman satıcı parasını alacağını alıcı istenilen nitelikte mala kavuşacağını bilir. Burada '' banka'' ticaretin güvenli bir temele

[102] Yaser Gürsoy, a. g. e., s. 136.
[103] Ferudun Kaya, a. g. e., s. 359.
[104] M. Vefa Toroslu, a. g. e., s. 179.

oturmasına aracılık eder[105]. Akreditif tarafları ve akreditif türlerine çalışmanın birinci bölümünde yer verilmiştir.

2.3.6.18. Navlun Faturası

Uluslararası ticarette kullanılan CF veya CIF teslim şekillerinde navlun bedeli için ihracatçı firma taşıma şirketinden ödediği bedel için belge alır. İhracatçının navlun bedelini ödediğine dair ithalatçıya gönderdiği faturaya navlun faturası denir. Navlun bedeli ürün bedeli ile birlikte satış faturasında gösterilebileceği gibi ayrı olarak ta gösterilmektedir. Ayrı olarak gösterilen faturaya navlun faturası denir[106].

[105] Esin Şen*, İhracatta Kullanılan Uluslararası Belgeler*, İGEME, Ankara, 2009, s. 64.
[106] Ümit Ataman, Haluk Sümer, a. g. e., s. 31.

III BÖLÜM

İTHALAT VE GENEL ESASLARI

3. İthalatın Tanımı ve Esasları

İthalat Yönetmeliğinde belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde ve istisnalar haricinde Vergi Usul Kanunu hükümleri uyarınca vergi numarası verilen her gerçek ve tüzel kişi ile tüzel kişilik statüsüne sahip olmamakla birlikte yürürlükteki mevzuat hükümlerine istinaden hukuki tasarruf yapma yetkisi tanınan kişiler ve ortaklıklar ithalat işlemlerini yürütebilir[107].

3.1. İthalat Rejimi Kararı

Türkiye ' ye yapılacak ithalatta uygulanacak esaslar, Bakanlar Kurulunca karar altına alınan İTHALAT REJİMİ KARARI ve bu kararı yürütmekle görevli olan Dış Ticaret Müsteşarlığı bağlı olduğu Devlet Bakanı tarafından yayımlanan İTHALAT YÖNETMELİĞİ ile belirlenir. (Yürürlükte olan Karar ve Yönetmelik 31.12.1995 tarih ve 22510 Mükerrer sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Bu tarihten sonra yetkili makamlarca yapılan birçok değişikliklerle bu karar halen yürürlükte bulunmaktadır. 2010 yılında uygulamaya konulan değişiklikler 31 Aralık, 2009 tarih ve 27449 (2. Mükerrer) Sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanmıştır.

İthalat rejimi kararının amacı, ithalatın ülke ekonomisi yararına ve uluslararası ticaretin gereklerine uygun olarak düzenlenmesini sağlamaktır. İthalat, bu karara dayanılarak çıkarılacak yönetmelikler, tebliğler, ilgili kuruluşlara verilecek talimatlar, çok taraflı veya iki taraflı anlaşmalar hükümleri çerçevesinde yürütülür[108].

Türkiye ' ye yapılacak ithalat ile ilgili işlemler, iş başındaki hükümetlerin dış ticaret ve hatta iç ticaret politikaları ile sıkı sıkıya ilgilidir. Türkiye 'den döviz çıkışını engellemek isteyen, yerli sanayiyi koruma altına almak isteyen görüşler, ithalata çeşitli kısıtlamalar, engeller getirerek ithalat hacmini, dolayısıyla yurttan

[107] M. Vefa Toroslu, a. g. e., s. 227.
[108] Yalçın Özyavuz,'' *Türkiye'de İthalat Uygulaması*'', http://www.google.com.tr/url?sa=t&source=web&ct=res&cd=1&ved=0CBQQFjAA&url=http%3A%2F%2Fyalcinozyavuz.blogcu.com%2Fturkiyede-ithalat-uygulamasi%c6qg, (08. 12. 2009), s. 1.

döviz çıkışını daraltmak isteyecek, liberal görüş taraftarları ise dış ticareti mümkün olduğunca serbest hale getirmeye çalışacaklardır. Bu nedenle, ithalat ve ihracat uygulamaları, iş başındaki hükümetlerin politikalarına uygun olarak her yıl değişiklik gösterebilmektedir.

Yurdumuzda uygulanmakta olan ithalat politikalarında, hükümetlerin iç ve dış ticareti dengede tutma maksadıyla kaynak olarak kullandıkları esas unsurlar, gümrükte alınan vergiler, fonlar, bazı ülkelerle yapılan özel ticaret anlaşmaları ve ithalatın belli kuruluşların iznine tabi tutulması veya bir takım ithalatın yalnızca belli kuruluşlar tarafından yapılması gibi unsurlar olmuştur. Ancak, ülkemiz Avrupa Gümrük Birliği 'ne girdikten sonra bu değişiklikler, topluluğa uyum sağlama nedenleri ile belli kurallar çerçevesinde yapılabilmektedir. Sadece tam uyum sağlama için öngörülen müddet içerisinde bazı koruyucu tedbirlerin alınmasına devam edilebilmektedir[109].

3.2. Yetkili Kurum ve Kuruluşlar

- İthalatla ilgili Kararda yer alan konularda yönetmelik ve tebliğler çıkarmaya,
- Karar metninde yer alan izin ve talimatları vermeye,
- İthalatın her aşamasında gerekli görülecek değişiklikleri yapmaya, önlem almaya
- İthal malların fiyatlarının gerektiğinde kontrolünü yapmaya, yaptırmaya, TC. BAŞBAKANLIK, DIŞ TİCARET MÜSTEŞARLIĞI yetkilidir[110].

3.3. İthalat İşlemi Aşamaları

3.3.1. İthalatçı Sıfatının Kazanılması

Bilindiği üzere Türkiye 1 Ocak, 1996 tarihinden itibaren Avrupa Gümrük Birliğine girmiş bulunmaktadır. Bu üyelik sonucunda Türkiye'ye yapılacak ithalat işlemlerinde Gümrük Birliğine uyum sağlama açısından, pek çok yenilikler getirilmiştir. Bu yeniliklerden biri, bugüne kadar uygulanmakta olan İthalat Belgeleri'nin yürürlükten kaldırılmasıdır. Artık, İthalat Yönetmeliğinde belirtilen

[109] Mehmet Melemen, a. g. e., s. 253.
[110] Ferudun Kaya, a. g. e., s. 56.

usul ve esaslar çerçevesinde ve istisnalar haricinde, Vergi Usul Kanunu hükümleri uyarınca vergi numarası verilen her gerçek ve tüzel kişi ithalat işlemlerini yürütebilmektedir[111].

3.3.2. Satıcının Bulunması

Satıcı, yazışmalar, fuarlara katılım, internet kanalı ve karşılıklı görüşme ile bulunur.

3.3.3. Ödeme Şeklinin Belirlenmesi

Ödeme şekli akreditif olarak belirlenirse ithalatçı, banka aracılığı ile akreditif açtırır ve yurt dışına para transfer edildiğine dair döviz satım belgesi (DSB), dekont yada transfer belgesi düzenlenir. Eğer ödeme şekli peşin olarak belirlenir ise havalenin yapılması gerekmektedir.

3.3.4. İthalata Konu Olan Malların ve Evrakların Gelmesi

Peşin ve akreditifli ödemede mal bedeli ithalatın başında ödenirken, vesaik mukabilinde dokümanlar geldiği zaman ödenir ve mallar gümrükte görüldüğünde ithalatından vazgeçilebilir. Eğer ödeme şekli vesaik mukabili kabul kredili ise mal bedeli ithalattan sonra poliçe vadesinde ödenmelidir.

3.3.5. Ödeme Şeklinin Vadeli Olarak Belirlenmesi

Ödeme vadeli ise mal bedelinin %3 oranının KKDF (Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu) olarak bankaya yatırılması gerekmektedir. Eğer ithalatçı gümrüğe mallarını çekmeye gittiği zaman mal bedelini transfer etmemişse, belgelerde yazan ödeme şekli ne olursa olsun işlem vadeli ithalat uygulamasına tabi olur. Vadeli ithalat şekillerinden herhangi biriyle (mal mukabili, mal mukabili kabul kredili, vesaik mukabili kabul kredili, akreditifli kabul kredili, akreditifli vadeli) ithalat yapan firma mal bedelinin %3 oranında KKDF bankaya yatırır ve yatırdığı %3'lük fonu geri alamaz.

3.3.6. Nakliyeciden Ordinonun Alınması

Ordino, mal mülkiyetini temsil eden belgedir. Mal gümrüğe geldiğini haber verir. İthalatçının ordinoyu alabilmesi için eğer navlunu kendisi ödeyecekse ödemeyi yapmalıdır. Ordino belgesi olmadan gümrükte mallar alıcıya verilmez ve gümrük işlemlerine başlanmaz.

---

[111] Mehmet Melemen, a. g. e., s. 288.

3.3.7. Malların Gümrükten Çekilmesi

Gümrükte yatırılması gereken fon, KDV ve diğer vergiler yatırılır ve malların mülkiyeti kazanılmaktadır. Bu aşamadan sonra malların iadesi veya transit işlemi mümkün değildir.

3.3.8. Kambiyo Dosyasının Kapatılması

Mallar gümrükten çekildikten sonra gümrük onaylı yabancı fatura aslı, gümrük beyannamesi fotokopisi, gümrük vezne alındı fotokopisi, transfer belgesi ve sigorta poliçesi bankaya ibraz edilerek kambiyo dosyası kapanmaktadır[112].

3.4. İthalatı Ön İzne Bağlı Mallar

Kamu ahlakı, düzeni veya Kamu güvenliği, insan, hayvan ve bitki sağlığının korunması veya sınai ve ticari mülkiyetin korunması amaçlarıyla ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde alınan önlemlerin kapsamı dışındaki malların ithalatı serbesttir.Ancak bazı malların ithalatının yapılabilmesi için ilgili kamu kurumlarından uygunluk yazısı veya izin belgesi alınması gerekmektedir[113].

İzin belgesi gerektiren mallar;

- Bazı patlayıcı maddeler, ateşli silahlar, bıçaklar ve benzeri aletlerin ithali

Bazı patlayıcı maddeler, ateşli silahlar, bıçaklar ve benzeri maddelerin gümrük beyannamelerinin tescilinde, İçişleri Bakanlığı'nın (Emniyet Genel Müdürlüğü) genel güvenlik ve asayiş yönünden uygunluk yazısı gümrük idarelerince aranır. Bu yazının bir örneği gümrük beyannamesine eklenir.

- Solvent ve bazı petrol ürünlerinin ithali

Gümrük idarelerince, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın (Petrol İşleri Genel Müdürlüğü) uygunluk yazısı aranır. Bu yazının bir örneği gümrük beyannamesine eklenir.

Harp silahları, bunların aksam ve parçaları, Milli Savunma Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı, Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Olağanüstü Hal Bölge Valiliği tarafından veya bu kuruluşlarca yetki veren kurum ve kuruluşlarca ithal edilir.

---

[112] Ferudun Kaya, a. g. e., s. 57.
[113] Mehmet Melemen, a. g. e., s. 285.

- Harita ve benzeri doküman ithali

Harita ve benzeri dokümanın gümrük beyannamesine tescilinde, Telekomünikasyon Kurumu tarafından düzenlenecek onay belgesi gümrük idarelerince aranır. Bu belgenin bir örneği gümrük beyannamesine eklenir.

- İthalinde garanti belgesi aranacak maddelerin ithali

İthalinde garanti belgesi aranacak maddelerin gümrük beyannamesinin tescilinde, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nca onaylanacak garanti belgesi gümrük beyannamesine eklenir.

- Radyoaktif maddeler ile bunların kullanıldığı cihazların ithali

Radyoaktif maddeler ile bunların kullanıldığı cihazların ithalinde, Türkiye Atom Enerjisi kurumunun uygunluk yazısı gümrük beyannamesine eklenir[114].

3.5. Politika ve Tedbirler

3.5.1. Gümrük Vergileri

Ülkemizin kanuni Gümrük Vergileri 474 Sayılı Kanun ile belirlenmiştir. Bu kanunun 2. Maddesi Bakanlar Kuruluna söz konusu vergileri "sıfır" a kadar indirmeye veya % 50 artırmaya yetki verilmiştir. Bu yetkiye istinaden her yıl uygulanacak gümrük vergi oranları tespit edilerek yayımlanabilmektedir.

Gümrük Birliğinin tamamlanabilmesi için geçiş dönemi kurallarını kapsayan Katma Protokole göre Geçiş Dönemi sonunda Avrupa Birliğine karşı uygulanmakta olan gümrük vergileri sıfırlanacak, üçüncü ülkelere ise Birliğin uyguladığı Ortak Gümrük Tarife Hadleri uygulanacaktır. Bu indirim ve uyumlar yine Katma Protokolde belirtilen takvim çerçevesinde yürütülmekle birlikte 1.1.1992 tarihine kadar ülkemiz kanuni hadlerin çok altında vergi uyguladığı gerekçesi ile söz konusu iki ülke grubunun vergileri oranında olması gereken farklılığı uygulamaya intikal ettirmemiştir. Bu işlem ilk kez 1993 yılı İthalat Rejimi ile gerçekleştirilmiş ve Kanuni hadler üzerinden;

12 Yıllık listede % 90 indirim % 80 uyum

22 Yıllık listede % 80 indirim % 70 uyum

[114]Mehmet Melemen, a. g. e., s. 284.

gerçekleştirilecek şekilde gümrük vergi oranlarını tespit ederek İthalat Rejimi Kararı eki liste olarak yayımlamıştır[115].

3.5.2. Toplu Konut Fonu

2976 sayılı kanunun verdiği yetkiye istinaden ithalatta gümrük vergisi yanında ilave mali yükümlülük olarak uygulanmakta olup, kullanımı sosyal amaçlı olan bu fon verginin yeterli korumayı sağlayamadığı ortamda ilave destek sağlamaktadır. Mal bazında uygulamada Toplu Konut Fonu oranları gümrük vergileri ile birlikte yayımlanmaktadır[116].

3.5.3. Anti-Damping Ve Anti-Sübvansiyon Tedbirleri

1.10.1989 tarihinde yürürlüğe giren 3577 sayılı ithalatta Haksız Rekabet Önlemleri hakkındaki kanun, Avrupa Birliğinin anti - damping ve anti - sübvansiyon mevzuatı çerçevesinde hazırlanmıştır. Türkiye'de geçtiğimiz yıllarda uygulamaya konulan dışa açık kalkınma modeli kapsamında benimsenen ithalatın serbestleştirilmesi politikası doğrultusunda, miktar kotaları kaldırılmış, müsaadeye tabi madde uygulamasına son verilmiş, gümrük vergisi oranları kademeli olarak indirilmiştir. Bu durumun bir sonucu olarak, yerli sanayimizin, zarara neden olan haksız dış rekabete karşı korunmasının gerekliliği ortaya çıkmıştır[117].

İthalatta haksız rekabet, belirli bir ülke menşeli, dampinge veya sübvansiyona konu bir madde ithalatına ilişkin olarak ortaya çıkmaktadır. Bu ithalatın yerli sanayi üzerindeki olumsuz etkilerinin bertaraf edilmesi yönünde, genellik ilkesine dayanan başka bir deyişle ülke ayrımı öngörmeyen gümrük vergileri uygulaması sağlıklı bir çözüm niteliği taşımadığından, özel bir önlem prosedürünün işletilmesi gerekmektedir.

Yukarıda anılan durum doğrultusunda yapılan çalışmalar sonucunda, dampinge ve/veya sübvansiyona konu olan ithalata karşı alınacak önlemlere ilişkin

---

[116] Sait Akman,'' *Türkiye'nin İthalat Politikası*'', http://www.genbilim.com/content/view/4008/89/, (2008), s. 1.
[117] Hakan Akın, a. g. e., s. 354.

prosedürü düzenlemekte olan "İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Mevzuat" 1.10.1989 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Anılan mevzuatın hazırlanması aşamasında, GATT Anti-Damping Kodu ile 1985 yılında taraf olduğumuz Sübvansiyonlar ve Telafi Edici Vergiler Kodu esas alınmış, ayrıca konuya ilişkin Avrupa Birliği Mevzuatı da göz önünde bulundurulmuştur.

İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Mevzuat çerçevesinde, dampinge ve/veya sübvansiyona konu ithalatın neden olduğu zarara karşı bir üretim dalının korunması amacıyla yapılacak işlemler aşağıda özetlenmektedir.

3.5.4. Damping

Damping; bir ülkeden Türkiye'ye ihraç edilen bir malın aynı veya benzer bir malın normal değerinin altında bir ihraç fiyatı ile Türkiye'ye sokulmasıdır.

3.5.5. Normal Değer

Normal değer; ihracatçı veya menşe ülkede tüketime konu olan aynı veya benzer mal için normal ticari işlemler sonucunda fiilen ödenmiş olan veya ödenmesi gereken karşılaştırılabilir fiyattır[118].

İhracatçı ülke veya menşe ülkenin iç piyasasında normal ticari işlemler çerçevesinde aynı veya benzer malın satışlarının olmaması yahut bu satışların uygun bir karşılaştırma yapılmasına elverişli bulunmaması durumunda, aynı veya benzer malın üçüncü bir ülkeye ihracatında temsil niteliğini haiz karşılaştırılabilir fiyat veya üretim maliyetine makul bir kar marjının eklenmesiyle tespit edilen fiyat, normal değer olarak kabul edilmektedir[119].

[118] Hakan Akın, a. g. e., s. 354.
[119] M. Vefa Toroslu, a. g. e., s. 252.

3.5.6. İhraç Fiyatı

İhraç amacıyla satılan mal için fiilen ödenmiş olan veya ödenmesi gereken fiyattır.

3.5.7. Benzer Mal

Söz konusu malın özelliklerine benzer özelliklere sahip bir başka malı ifade eder.

3.5.8. Damping Marjı

Damping marjı; normal değerin ihraç fiyatını aştığı miktardır[120].

3.5.9. Sübvansiyon

Sübvansiyon; menşe veya ihracatçı bir ülke tarafından firmalara; Türkiye'ye ihraç edilen bir malın imalinde, üretiminde, ihracatında ve taşınmasında, dolaylı veya dolaysız bir faydanın sağlanmasıdır.

Hangi hallerin sübvansiyon olarak kabul edileceği ve madde bazında sübvansiyon miktarının hesaplanması hususundaki değerlendirmelerde, Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması'nın VI, XVI ve XXIII ncü Maddelerinin Uygulanması göz önünde bulundurulur[121].

3.5.10. Zarar

Bir üretim dalında maddi zarara yol açması veya maddi zarar tehdidi oluşturması veya piyasanın bozulmasına sebep olması veya bir üretim dalının kurulmasını fiziki olarak geciktirmesi zarar olarak kabul edilir.

---

[120] Hakan Akın, a. g. e., s. 354.
[121] M. Vefa Toroslu, a. g. e., s. 254.

3.5.11. Şikayet

İlgili gerçek veya tüzel kişiler veya ilgili meslek kuruluşları, dampinge ve/veya sübvansiyona konu olan ithalattan maddi zarar gördüğü veya maddi zarar tehdidi altında bulunduğu veya piyasanın bozulduğu veya bu tür ithalatın bir üretim dalının kurulmasını fiziki olarak geciktirdiği iddiasıyla, İthalat Genel Müdürlüğüne yazılı olarak başvuruda bulunabilirler[122].

3.5.11.1. Soruşturmanın Açılması ve Yürütülmesi

İthalat Genel Müdürlüğü şikayet üzerine veya gerektiğinde resen yapacağı incelemeyi en çok 60 gün içinde tamamlar ve soruşturma açılıp açılmaması hususunda İthalatta Haksız Rekabeti Değerlendirme Kurulu'na teklifte bulunur.

Şikayet unsuru oluşturacak yeterli delillere ulaşıldığında soruşturma açılır. Aksi belirtilmediği takdirde şikayet 12 ay öncesine kadar olan dönemi kapsamaktadır.

Soruşturma ile ilgili kesin karar, soruşturmanın açılması tarihinden itibaren bir yıl içinde verilir. Gerektiğinde bu süre Kurul tarafından altı aya kadar da uzatılabilir.

3.5.11.2. Gizlilik

İlgili taraflar gizlilik nedenlerini açıklamak kaydıyla bilgilerin gizli tutulması talebinde bulunabilir[123].

3.5.12. Taahhütler

Soruşturma sırasında, ihracatçının fiyatlarını; zararı veya damping marjını ve/veya sübvansiyon miktarını ortadan kaldırmaya yetecek bir düzeye çıkarmayı veya ihracatında bir miktar kısıtlamasına riayet edileceğini taahhüt etmesi ve bu taahhüdün kabul edilmesi halinde Kurul tarafından soruşturma durdurulabilir.

---

[122] Hakan Akın, a. g. e., s. 365.

[123] Turgay Demir," İthalatta Ticaret Politikası Araçları", http://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:vwwY4RmzSeoJ:www.zucder.org.tr/zucder/docs/ithalat, (2002), s. 12.

Taahhütlerin yerine getirilmediğinin tespiti halinde, İthalat Genel Müdürlüğünün teklifi üzerine Kurul tarafından, mevcut verilere dayalı olarak geçici önlem alınabilir.

3.5.13. Geçici Önlemler

Soruşturma sırasında, ülke menfaatinin acil müdahaleyi ve/veya geçici önlemler alınmasını gerektirmesi hallerinde, Kurul tarafından belirlenen damping marjı veya sübvansiyon miktarı kadar veya zararı ortadan kaldırmaya yetecek nispette bir teminat alınması Bakanlık makamının onayı ile kararlaştırılabilir. Geçici önlemlerin geçerlilik süresi dört aydır. Bu süre gerektiğinde İthalat Genel Müdürlüğü'nün bağlı bulunduğu Bakanlık tarafından iki ay daha uzatılabilir[124].

3.5.14. Kesin Önlemler

Soruşturmanın neticelendirilmesinden sonra kesin önlem alınmasını gerektiren hallerin tespiti durumunda, Kurul tarafından belirlenen ve Bakanlıkça onaylanarak kesinleşen damping marjı veya sübvansiyon miktarı kadar veya zararı ortadan kaldıracak nispette dampinge karşı vergi veya telafi edici vergi alınır. Ayrıca, kesin önlemlerin, belli şartların gerçekleşmesi durumunda, 90 gün ile sınırlı olmakla beraber, geriye dönük olarak da uygulanması mümkündür.

3.5.15. Geri Ödeme

Kesinleşen dampinge karşı vergi veya telafi edici vergi, daha önce alınan teminattan yüksek ise fark tahsil edilmez. Kesinleşen vergi, daha önce alınan teminattan düşük ise fark geri ödenir. Soruşturma sonucunda dampingin ve/veya sübvansiyonun bulunmadığına karar verilmesi halinde geçici önlemler kaldırılır ve alınan teminatlar iade edilir.

3.5.16. Gözden Geçirme

Kesin önlemlerle ilgili kararlar, soruşturmanın sonuçlandırılmasından itibaren en az bir yıl sonra ilgililerden birinin talebi üzerine veya resen gözden geçirilebilir.

[124] Hakan Akın, a. g. e., s. 357.

Bu durumda, gözden geçirmeyi haklı kılacak yeni delillerin İthalat Genel Müdürlüğü'ne sunulması gerekir.

Gözden geçirmeye karar verilmesi halinde, soruşturma yeniden açılır ve yürütülür. Ancak, soruşturmanın yeniden açılması daha önce alınmış olan ve yürürlükte bulunan önlemlerin uygulanmasını engellemez[125].

3.6. İthalatla İlgili Diğer Düzenlemeler

- Esrar ve afyon, oyun alet ve makineleri, ateşli silahlar gibi bazı malların ithalatı yürürlükteki mevzuat çerçevesinde yasaklanmış bulunmaktadır.
- Kına, kına kabukları, kinin, bazı özel ilaç, serum ve aşılar, bira ve diğer alkollü içkiler, alkollü bileşik müstahzarlar, zehirli gazlar, işlenmemiş altın, yaprak ve işlenmiş tütün, oyun kağıtları ve röntgen filmleri gibi bazı malların ithalatı ise, kendilerine gerek muafiyetler, gerekse tekel oluşturması suretiyle ithal imtiyazı veren mevzuat çerçevesinde belirli Kamu Kurum ve Kuruluşları tarafından yapılabilir.
- Muhtelif Bakanlıkların Kuruluş Kanunlarında yer alan ve bu Bakanlıklara ithalatla ilgili yetki kullanma imkanı veren hükümler.
- Kiralama ve geçici kabul mevzuatı.
- Kullanılmış mal ithali ile ilgili mevzuat[126].

[125] M. Vefa Toroslu, a. g. e., s. 246.
[126] Mehmet Melemen, a. g. e., s. 284.

IV

BÖLÜM

DIŞ TİCARETTE TEŞVİK VE DEVLET YARDIMLARI

4. Genel Teşvik Mevzuatı

Ekonomik literatüründe "teşvik" kavramı, belirli ekonomik ve sosyal faaliyetlerin diğerlerine oranla daha fazla ve hızlı gelişmesini sağlamak amacıyla, kamu tarafından çeşitli yöntemlerle verilen nakdi ve/veya gayri nakdi destek, yardım ve özendirmeler olarak tanımlanmaktadır[127].

Dış Ticaret Teşvikleri her ülkenin değişik araç ve amaçlarla başvurduğu dış ticareti doğrudan ya da dolaylı arttırma araçlarındandır. Dış Ticaret teşvikleri kavramı teşviklerin daha çok ihracata verilmesi sebebi ile uygulamada ihracat teşvikleri olarak isimlendirilmektedir. İhracata teşvik verilmesi ekonominin ihracat odaklı kalkınma modelini tercih etmesiyle yakından ilgilidir. Ekonominin döviz ihtiyacı ihracat artışı sonucu yurtdışından getirilen dövizler ile giderilecektir[128]. Yeterli hammadde, kalifiye iş gücü, etkin bir teşvik planlaması, organizasyon, altyapı ve siyasi yönden istikrarlı olan ülkelerde verilen teşviklerin kısa sürede dış ticarette artış olarak sonuçlanması mümkündür. Dış ticarette verilen teşviklerin etkin sonuç vermesinde uygulanan dış ticaret politikalarının da büyük payı vardır. İhracata verilen teşviklerin çeşidini ve sürekliliğini ülkelerin sahip oldukları kaynakları ve bütçe imkanları belirler[129].

4.1. Dış Ticaret Teşviklerinin Verilme Amacı

Gelişme yolunda olan ülkelerde ekonomi politikasının temel amacı kalkınmayı hızlandırmak ve sanayileşmeyi sağlamaktır. Bunun için tarifeler ve miktar kısıtlamaları ile yeni kurulan genç sanayiler dış rekabete karşı korunarak gelişmeleri sağlandıktan sonra, "dışa dönük" politikalar izlemekte ve ihracata ağırlık

[127] Mehmet Melemen, a. g. e., s. 319.
[128] Ferudun Kaya, a. g. e., s. 158.
[129] Mehmet Melemen, a. g. e., s. 158.

verilmektedir[130]. İhracata yönelik olarak yapılan devlet yatırımlarının amaç ve kapsamı Türkiye'de Kalkınma Planları ve Yıllık programlardaki toplumsal ve ekonomik hedeflerin gerçekleştirilmesi amacıyla yapılacak faaliyetlerin, uluslararası kuruluşlara olan yükümlülüklerimize aykırılık teşkil etmeyecek yöntemlerle desteklenmesidir[131]. İhracat teşviklerin veriliş amaçları;

- İhracatı arttırarak ülkenin döviz ihtiyacını gidermek,
- Yeni ürün ve ihracatçıların pazara girmesini sağlamak,
- İhracatı imalat ve pazarlama aşamalarında desteklemek,
- İhracat için daha ucuz hammadde ve finans kaynağı sağlamak,
- İhracatçıların uluslararası piyasalarda rekabet güçlerini arttırmak,
- Yeni icat, dizayn, model ve ürün çalışmalarını desteklemek (Ar-Ge),
- Rekabet gücü zayıf sektörleri diğer ülke üretimleri ve ihracatları karşısında korumak,
- KOBİ'lerin imalattan aldıkları payla orantılı olarak ihracattan pay almasını sağlamak,
- İhracata yönelik verilen hizmetleri desteklemek (eğitim, fuar, nakliye, bankacılık gibi,)
- Üretilen ürünlerin farklılığını ve üretildiği ülkeye ait olduğunu ortaya koymak,

Gelişme yolunda olan her ülke kalkınma sürecinde karşılaşabileceği döviz darboğazı riskini en aza indirmek ve süreklilik arz eden döviz kaynağına sahip olmak için ekonomi politikalarına yön vermek isterken bazı tedbirler almak zorundadır. Alınacak bu tedbirler ihracat artırıcı nitelik taşıyorsa bunlar ihracat teşvik tedbirleri olarak tanımlanır[132]. Günümüzde uygulanan dış ticaret teşviki ana hatlarıyla şöyle sıralanabilir;

- Vergisel teşvikler (KDV iade/istisnası, mahsup ve tecil-terkini)

[130] Munise Tuba Türker, Dışa Açık Büyüme: Türkiye Örneği, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 2007, s. 205.
[131] Yaser Gürsoy, a. g. e., s. 319.
[132] Mehmet Melemen, a. g. e., s. 328.

25/10/1984 tarihli ve 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu gereğince, teşvik belgesi kapsamında yapılacak makine ve teçhizat ithal ve yerli teslimleri Katma Değer Vergisinden istisnadır. Bir sabit kıymetin istisnadan yararlanabilmesi için, öncelikle makine-teçhizat niteliğinde olması, ayrıca mal ve hizmet üretiminde kullanılması gerekmektedir. İdari ve pazarlama gibi üretim dışı alanlarda kullanılan kıymetler, sarf malzemeleri, yedek parçalar, mefruşat gibi demirbaşlar (hizmet sektörü hariç) ve taşıt araçları istisnadan yararlanamazlar[133].

- Gümrük Vergisi Muafiyeti

Teşvik belgesi kapsamındaki yatırım malları ile yeni model üretimine yönelik otomobil ve hafif ticari araç yatırımlarında yatırım dönemi içerisinde kalmak kaydıyla bu araçların aksam ve parçalarının ithali, yürürlükteki İthalat Rejimi Kararı gereğince ödenmesi gereken Gümrük Vergisinden muaftır[134].

- Faiz Desteği

Yatırım Teşvik Belgesi kapsamında, kalkınmada öncelikli yörelerde yapılacak yatırımlar ile KOBİ'lerin yapacağı yatırımlar, ar-ge ve çevre konularında yapılacak yatırımların gerçekleştirilmesi için bankalardan (katılım bankaları dahil) kullanılacak en az 1 yıl vadeli yatırım kredileri ile ilgili olarak ödenecek faizin veya kâr payının Yeni Türk Lirası cinsi kredilerde 5 puanı, döviz kredilerinde ise 2 puanı, Müsteşarlıkça da uygun görülmesi halinde azami ilk 4 yıl için ödenmek kaydıyla bütçe kaynaklarından karşılanabilir[135].

4.2. Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı Destekleri (KOSGEB)

Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı, ülkemiz sanayisinde önemli bir yeri olan küçük ve orta ölçekli sanayi işlemlerini desteklemek, rekabet güçlerini geliştirmek ve böylece ulusal ekonomiye katkılarını

[133] Devlet Yardımları ve Teşvikler, http://www.gap.gov.tr/Turkish/Yatirim/yatirima_dy.html, (12. 06. 2008), s. 1.
[134] Mehmet Melemen, a. g. e., s. 329.
[135] Ferudun Kaya, a. g. e., s. 169.

arttırmak amacıyla 12 Nisan 1990 Tarihinde 3624 sayılı yasa ile kurulmuştur. KOSGEB, Sanayi ve Ticaret Başkanlığının ilgili kuruluşu olarak çalışmalarını sürdürmektedir.

KOSGEB KOBİ'lere, çağdaş yönetim tekniklerinin kazandırılmasına, ileri teknolojinin yaygınlaştırılmasına, bilim ve teknolojiye dayalı yeni fikir ve buluşların üretime yönlendirilmesine, uluslararası standartlarda, Avrupa Birliği ve Gümrük Birliği rekabet şartlarına uygun üretimin gerçekleştirilmesine, ulusal pazarda etkinliklerini arttırma ve yeni uluslararası pazarlara girebilmelerine, teknik ve ticari konularda uluslar arası işbirliğine ve bilgiye ulaşmalarına, yeni yatırım alanlarının tespitine yönelik projelerin hazırlanmasına, üniversite sanayi işbirliğinin sağlanmasına, ihracat ağırlıklı pazarlama faaliyetlerine yönelik eğitim programları düzenlenmesine girişimciliğin desteklenip geliştirilmesine yönelik uygulamalı hizmetlerde bulunmaktadır[136].

20 Ağustos 2008 Tarihinde onaylanarak yürürlüğe giren KOSGEB Stratejik Planı (2008-2012) kapsamında, 2009 yılı için amaçlanan hedefler doğrultusunda yürütülecek faaliyetler şöyle sıralanabilir;

1) KOBİ'lerin finansman kaynaklarına erişimi ve kamu alımlarından aldıkları payın arttırılması sağlanacaktır.
   - KOBİ'lerin finansman kaynakların kullanımı arttırılacaktır.
   - Kredi Faiz Desteği programlarının etki analizleri yapılacak ve sonucuna göre programlarda iyileştirme ve geliştirme sağlanacaktır.
   - KOBİ'ler BASEL II sürecine hazırlanacaktır.
   - KOBİ'lerin kamu alımlarındaki payı arttırılacaktır.
2) AR-GE, yenilikçilik, kalite geliştirme ve standardizasyon desteklenecek, bilgi ve İletişim teknolojilerinin kullanımı yaygınlaştırılacaktır.
   - AR-GE ve yenilikçilik desteklenecektir.
   - Kalite ve standardizasyon desteklenecektir.
   - Bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımı yaygınlaşacaktır.

[136] Ali Türker Pirtini, ''KOSGEB Tarafından Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi İşletmelerine Yapılan Desteklerin Değerlendirilmesi'', http://www.alomaliye.com/ali_pirtini_kosgeb.htm, (28. 09. 2004), s. 1.

3) KOBİ'lerin uluslararası pazar payı arttırılacaktır.
   - KOBİ'lerin ihracat kapasitesi arttırılacaktır.
   - Geleneksel sektörlerdeki KOBİ'lerin uluslararası standartlara ulaştırılması sağlanacaktır.
   - KOBİ'lere yönelik destek ve teşviklerde koordinasyon ve tamamlayıcılık sağlanacaktır.
4) KOBİ'lerdeki yönetim becerileri ve nitelikli istihdam kapasitesi arttırılacaktır.
   - KOBİ'lerin yönetim becerileri geliştirilecektir ve nitelikli istihdam kapasitesi arttırılacaktır.
5) Girişimcilik yaygınlaşacaktır.
   - Girişimcilik kültürü geliştirilecektir.
   - İş inkübasyonu desteklenecektir.
   - Özel hedef gruplarına yönelik girişimcilik destek modelleri geliştirilecek ve uygulanacaktır.
6) Bölgesel gelişmişlik farklılıklarının azaltılması amacıyla bölgesel kalkınma desteklenecektir.
   - Bölgesel kalkınmayı destekleyecek projeler geliştirilecek ve uygulanacaktır.
   - Yatırım Destekleri ve Tanıtım Ajansı ile işbirliği yapılacaktır.
   - Kümelenmeler desteklenecektir.
7) KOSGEB destek mevzuatı kapsamındaki destekler etki analizi sonuçları dikkate alınarak verilmeye devam edilecektir[137].

KOSGEB desteklerinden faydalanmak isteyen firmalar stratejik yol haritası hazırlamaları gerekmektedir. Firmaların geleceğe yönelik vizyon belgesiyle amaçlarına uygun olan teşviklerden yararlanmaları sağlanmaktadır.

KOSGEB tarafından verilen destekler şu başlıklar altında toplanmaktadır;

[137] Mehmet Zafer Çağlayan, ''2008- 2012 Stratejik Planı'', http://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:ncg92yQsI6AJ:www.sp.gov.tr/documents/planlar/KOSGEBS, (22. 04. 2008), s. 13.

4.2.1. Danışmanlık Desteği

İşletmelerin, Girişimcilerin, Yeni Girişimcilerin ve İşletici Kuruluşların, yatırım yönlendirme, atıl kapasitelerini değerlendirme, kalite ve verimliliklerini artırma, idari ve teknik mevzuat uygulaması, ürün - yöntem geliştirme ve benzeri hususlarda yapacakları çalışmalar kapsamında planlama, yatırım, modernizasyon, teknolojik araştırma - geliştirme ve teknoloji adaptasyonu, üretim, pazarlama, enformasyon, yönetim ve benzeri konulardaki bilgi ve becerilerini geliştirmek, yurtiçi - yurtdışı pazarlarda rekabet edebilir düzeye gelmelerini temin etmek, istihdamın ve katma değerin arttırılabilmesi için yeni işletmelerin kurulmasını sağlamak amacı ile gerekli danışmanlık ihtiyaçlarına destek verilmesidir[138].

Girişimcilerin, Yeni Girişimcilerin ve İşletmelerin, gruplandırılarak ortak nitelik gösteren sorunlarının çözümüne yönelik olarak, verilecek danışmanlık hizmetleri, KOSGEB tarafından organize edilir ve hizmet alımı gerçekleştirilir.

Bu kapsamda aynı danışmanlık konusunda bir kez destek verilir, başvuruları uygun bulunan farklı konulardaki danışmanlık taleplerine verilecek geri ödemesiz desteğin üst limiti toplam 15.000 (on beş bin) TL olup, gelişmiş yörelerde destek oranı %60'dır.

4.2.2. Eğitim Desteği

İşletmelerin, Girişimcilerin, yurtiçi ve yurtdışı pazarlarda rekabet edebilir düzeye gelmelerini temin etmek için; planlama, yatırım, modernizasyon, teknolojik araştırma geliştirme, teknoloji adaptasyonu, üretim, pazarlama, finansman, enformasyon, yönetim, mevzuat, girişimcilik gibi konulardaki bilgi ve becerilerini geliştirmek amacı ile eğitim ihtiyaçlarının karşılanması için destek verilmesidir. KOSGEB tarafından organize edilen Eğitim Programlarına katılımları için verilen destekler ile İşletmelerin, KOSGEB Veri Tabanında yer alan yurtiçi özel/kamu eğitim kurum/kuruluşlarından satın alacakları özel eğitim hizmetlerine verilen destekleri kapsar.

---

[138] KOSGEB, *Danışmanlık Desteği*, http://www.imes.kosgeb.gov.tr/tr/content.asp?CID={2A18B864-C8EF-4BB8-BDC6-1E7D39646535}&pCID=&CCID={2A18B864-C8EF-4BB8-BDC6-1E7D39646535}, (28.09.2009), s. 1.

4.2.2.1. Genel Eğitim Programları; İşletmelerin eğitim ihtiyaç ve talepleri doğrultusunda KOSGEB tarafından düzenlenen programlar.

4.2.2.2. Genel Girişimcilik ve Genç Girişimci Geliştirme Eğitim Programları: Kendi işini kurmak isteyen veya kurulu işletmelerini geliştirmek isteyen girişimcilere, İş Planı hazırlama ve İş Planına dayalı işletme yönetimine geçişlerini sağlamak ve orta öğretim sonrası örgün/yaygın öğretim kurumları ve üniversite öğrencileri ile bu kurumlardan yeni mezun olan kişilere yönelik olarak KOSGEB tarafından organize edilen Programlardır.

4.2.2.3. Özel Eğitim Desteği: İşletmelerin, KOSGEB Veri Tabanında yer alan yurtiçi özel/kamu eğitim kurum/kuruluşlarınca düzenlenen ve KOSGEB tarafından uygun görülen eğitim programları için, KOSGEB'in belirlediği kriterler doğrultusunda özel eğitim desteği verilir[139].

4.2.3. Teknolojik Geliştirme ve Yenilik Destekleri

Bilim ve teknolojiye dayalı yeni fikir ve buluşlara sahip işletmelerin, ulusal ve uluslararası platformlarda rekabet edebilecek teknolojik düzeyde kurulması, gelişmesi ve yeni ürün üretilmesi veya geliştirilmesi amacı ile bu işletmelere teknolojik araştırma ve geliştirme desteği verilir.

Teknoloji geliştirme merkezleri, duvarsız teknoloji inkübatörleri, teknoloji yenilik merkezleri ve benzeri nitelikteki Ar-Ge projelerine yönelik işbirliği protokolleri çerçevesinde kurullarda desteklenmesine karar verilen işletmelere; malzeme, teçhizat ve prototip üretimi ile ilgili giderler ve deneme amaçlı hammadde temini, kalite geliştirme, teknolojik donanım satın alma, danışmanlık, Ar-Ge sonuçlarını yayınlama, teknopark kira desteği, işlik tahsisi, yurtdışı kongre,

[139] KOSGEB, *Eğitim Desteği*, http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Destekler.aspx?ref=5&refContent=11, (12. 11. 2009), s. 3.

konferans, panel, sempozyum, teknoloji fuarlarına katılım, başlangıç sermayesi temini ve iş geliştirme için destek verir[140].

4.2.4. Bilişim Destekleri

İşletmelerin ulusal ve uluslararası platformlarda rekabet güçlerini artırmak ve kalite düzeylerini yükseltmek amacı ile Bilgisayar Yazılımı temini için destek verilmesidir.

İşletmelere, Bilgisayar Destekli Tasarım/Üretim, Üretim Planlama Takip ve Kontrolü, Kurumsal Kaynak Planlaması, Bakım-Onarım yazılımları satın almaları için verilen destekleri kapsar. Desteklenecek Yazılımlar, Tedarikçi ve faydalanacak İşletmeler ile ilgili kriterler ve koşullar KOSGEB tarafından belirlenir ve değerlendirilir.

Destek limiti içinde olmak şartı ile bir işletmeye birden fazla yazılım ihtiyacı için destek verilebilir, ancak bir İşletmeye aynı konu/yazılım için bir kez destek sağlanır. İşletmede mevcut bir yazılımın yeni versiyonu veya aynı türde yazılımın temini için destek verilmez[141].

4.2.5. Kalite Geliştirme Destekleri

İşletmelerin ürün kalitelerinin artırılması, yeni ürün geliştirmeleri, uluslararası pazarlarda talep edilen ürün belgelerinin temini için; KOSGEB Laboratuarları dışında belirlenen kriterler çerçevesinde KOSGEB tarafından uygun bulunan yurtiçi/yurtdışı Kamu veya Özel Sektör Kurum/Kuruluş laboratuarlarına yaptırdığı test-analiz, kalibrasyon hizmetleri ve CE İşaretlemesi Uygunluk Değerlendirme Faaliyetleri kapsamındaki test-analiz ve denetim giderlerine destek verilmesidir.

İşletmelerin**,** KOSGEB Laboratuarları dışında; test, analiz ve kalibrasyon hizmeti veren akredite olmuş veya yeterliliği ilgili Bakanlıklar tarafından kabul edilmiş veya Avrupa Birliği Resmi Gazetesinde yayınlanarak Onaylanmış Kuruluş

---

[140] Ozan Ekşioğlu,''TUBİTAK Ar- Ge Desteği'', http://www.tumfonlar.com/index.php?option=com_content&task=view&id=58&Itemid=38, (22. 11. 2009), s. 2.

[141] KOSGEB Bilişim Desteği, http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Destekler.aspx?ref=9&refContent=29, (09. 09.2009), s. 1.

statüsü almış yurtiçi/yurtdışı Kamu/Özel Sektör Kuruluşlarına ait laboratuarlar veya akreditasyon uygulamaları yaygınlaşıncaya kadar geçici bir süre ile sınırlı olmak üzere KOSGEB tarafından uygun bulunan yurtiçi Kamu veya Özel Sektör Kuruluşlarına ait laboratuarlar ve CE İşaretlemesi Uygunluk Değerlendirme Faaliyetleri kapsamında hizmet veren akredite olmuş veya yeterliliği ilgili bakanlıklar tarafından kabul edilmiş KOSGEB Veri Tabanında bulunan laboratuarlardan aldıkları hizmetlere verilen destekleri kapsar[142].

4.2.6. İhracatı Geliştirme

İşletmelerin hedeflerine yönelik olarak doğrudan ihracat, dolaylı olarak teknik/teknolojik, ortak yatırım, mali ve benzeri işbirliği imkanları için araştırma, potansiyel ithalatçı işletme temsilcileri ile doğrudan ikili iş görüşmeleri yapma, tüketici tercih ve ürün fiyat düzeyi hakkında yerinde tespit, ekonomik yapı ve sanayi durumu ile ilgili bilgi edinme ve böylece uluslararası işbirliği ortamına açılabilmeleri amacı ile; KOSGEB tarafından uygun görülen ülkelere, İhracat Amaçlı Yurtdışı İş Gezisi (İYİG) Programlarına katılmaları hususunda destek verilmesidir.

Birbirlerini tamamlayan iş kollarında olması halinde en az 10 (on) veya farklı işkollarında olması halinde en az 20 (yirmi) işletmenin grup oluşturarak bu programlara katılımı için verilen destekleri kapsar.

Desteğin unsurları ve üst limitleri;

Ulaşım Desteği; Her işletmeden bir yetkili temsilcinin, programın düzenlendiği yere ekonomik tarife üzerinden havayolu / karayolu / demiryolu / denizyolu ile gidiş-dönüş ulaşım bileti ücretine verilecek desteğin üst limiti 500 (beş yüz) YTL,

Konaklama Desteği; Her İşletmeden bir yetkili temsilcinin programın düzenlendiği ülkedeki program süresini kapsayan en fazla 4 (dört) gece olmak üzere, bir gecelik konaklama ücreti için 140 (yüz) YTL/gece üzerinden üst limit 70 (yetmiş) YTL olup, %50 oranında geri ödemesiz destek verilir.

---

[142] Kerim Doğanay, ''İhracata Yönelik Devlet Yardımları'', http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:efb341j725gJ:www.tobb.org.tr/abm/haberler/abdisbirligi/Kerim%2520Doganay=tr, (02. 10. 2009), s. 9.

İşletmeler; bu destekten aynı takvim yılı içerisinde, aynı ülkeye bir defa olmak üzere en fazla iki defa yararlanabilir[143].

4.2.7. Bölgesel Kalkınma Desteği

Yörelerdeki doğal kaynaklar, mevcut altyapı ve üstyapı, ekonomik durum, sanayi envanteri ve benzeri çalışmalarla, analizlerin yapılması ve uygun yatırım alanlarının tespit edilerek, uygun ve karlı yatırımların gerçekleştirilmesi, ekonomik, sosyal gelişme ile ulusal ve bölgesel kalkınmaya esas teşkil edecek stratejik planların oluşturulması ile ilgili araştırmalara destek verilmesidir.

Meslek Kuruluşlarının tedarikçi firmalara yaptıracakları yerel ekonomik araştırmalar için verilecek desteği kapsar.

Bu destek kapsamında yapılacak olan araştırmalar için verilecek desteğin üst limiti 15.000 (on beş bin) TL.

4.2.8. Girişimcilik Geliştirme Destekleri

Bu desteğin kullanılabilmesi için; Küçük Ölçekli İş Kurma Danışmanlığı Desteği veya Genç Girişimci ya da Genel Girişimcilik eğitim programlarından başarı ile mezun olunmuş ve yapılabilirlik etüdü ve iş planının başarı ile hazırlanmış olması gerekir.

Ekonomik kalkınma ve istihdam sorunlarının çözümünün temel faktörü olan girişimciliğin desteklenmesi, yaygınlaştırılması, başarılı İşletmelerin kurulmasını sağlamak amacı ile destek başvuru tarihi itibariyle son bir yıl içinde işletmesini kurmuş olan Yeni Girişimcilere destek verilmesidir. Yeni Girişimcilerin, destek sözleşmesi tarihinden itibaren en fazla üç yıllık süre içerisinde iş kurmaya yönelik başlangıç giderleri ile makine-teçhizat ve donanım giderlerini karşılamaya yönelik destekleri kapsar.

İş kurmaya yönelik başlangıç giderleri için verilecek geri ödemesiz destek 4.000 (dört bin) TL. Yeni Girişimcilerin sabit yatırım giderleri için Alacakları

[143] İhracatı Geliştirme Desteği, http://www.igeme.org.tr/ig/section-ig-destek.cfm, (26. 04. 2010), s. 3.

makine-teçhizat ve ofis donanımları için teminat karşılığı geri ödemeli olarak ve ilk 12 (on iki) ay ödemesiz dönemden sonraki 24 (yirmi dört) ayda altı aylık dönemler halinde geri tahsil edilecek şekilde verilecek desteğin üst limiti 40.000 (kırk bin) TL.

Finansal Kiralama yolu ile alacakları makine-teçhizat ve ofis donanımlarının, kiralama süresi en fazla 4 (dört) yıl olacak şekilde, faturada yer alan peşin bedeli ve KDV dışında kalan kiralama giderleri için verilecek geri ödemesiz desteğin üst limiti 10.000 (on bin) TL[144].

4.2.9. Yurtiçi Uluslararası Sanayi İhtisas Fuarlarına Katılım Desteği

Bu destekten KOBİ tanımı içerisine giren ve imalat sanayinde faaliyet gösteren işletmeler yararlanabilir. Türkiye Odalar ve borsalar Birliği Web sayfasında yayınlanan fuar takviminde yer alan ve fuar düzenleyicileri tarafından başvuruda bulunan fuarlar içerisinden konusu, türü ve ürün grupları bazında KOSGEB Hedef kitlesi olan KOBİ'lerin faaliyet alanları ile örtüşen fuarlar incelenir, değerlendirilir ve destek kapsamına alınır.

Her işletmeye kapalı alan en az 6 m2 olmak üzere, ürün sergileme ücreti olarak KOSGEB Destek üst limiti 110 TL/m2 olmak üzere fuar katılımlarına % 70 oranında geri ödemesiz destek sağlanır. Bu fuarlar için KOSGEB toplam stand alanı 1500 m2 geçmeyecek şekilde destek sağlanır[145].

4.2.10. Yurtiçi Sanayi Fuarlarına Katılım Desteği

İşletmelerin; Pazar paylarını arttırma, rakiplerini tanıma, yeni ürünler ve teknolojiler hakkında bilgi edinme ve ürünleri için marka imajı oluşturmalarını teminen, TOBB tarafından Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi'nde ve TOBB İnternet sitesinde yayınlanan yıllık yurtiçi fuar takviminde yer alanlar içerisinden KOSGEB tarafından belirlenen yurtiçi sanayi ihtisas ve genel sanayi fuarlarına katılımlarına destek verilir.

---

[144] Kerim Doğanay,'' İhracata Yönelik Devlet Yardımları'', http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:efb341j725gJ:www.tobb.org.tr/abm/haberler/abdisbirligi/Kerim%2520Doganay%=tr, (02. 10. 2009), s. 7.

[145] KOSGEB," Yurtiçi Uluslararası Sanayi İhtisas Fuarlarına Katılım Desteği", http//www.kosgeb.gov.tr/Destekler/destek.aspx, (09. 10. 2009).

Yurtiçi Sanayi İhtisas Fuarları: Gelişmiş, normal ve kalkınmada öncellikli yörelerde düzenlenen bu fuarlara katılacak olan her işletmeye kapalı alan katılımlarına metrekare ücreti 60 TL/ m2 desteği sağlanmaktadır; açık alan katılımlarına metrekare ücreti 40 TL/m2 olmak üzere, % 60 geri ödemesiz destek sağlanır. KOSGEB toplam stant alanı 1500 m2 geçmeyecek şekilde ve toplam ürün sergileme alanının % 40'nı aşmamak kaydı ile destek sağlanır.

Yurtiçi Genel Sanayi Fuarları: Bu fuarlara katılacak olan her işletmeye en az 6 m2 en fazla 40 m2 için, kapalı alan katılımlarına 35TL/m2 olmak üzere, % 50 oranında geri ödemesiz destek sağlanır. KOSGEB toplam stant alanı 1000 m2 geçemeyecek şekilde ve toplam ürün sergileme alanının %40'nı aşmamak kaydıyla destek sağlanır[146].

4.2.11. Milli Katılım Düzeyindeki Yurtdışı Katılım Desteği

İşletmelerin; uluslar arası pazarlara giriş, yurtdışı Pazar paylarını arttırma, rakiplerini tanıma, yeni ürünler ve teknolojiler hakkında bilgi edinme ve ürünleri için marka imajı oluşturmalarını teminen, ülkemiz milli katılımının gerçekleştirileceği ve kendileri için hedef Pazar olarak öngördükleri ülkelerde düzenlenen milli katılım düzeyindeki yurtdışı fuarlar arasından, KOSGEB tarafından yıllık olarak belirlenen yurtdışı fuarlara katılımlarına destek verilir.

Her işletmeye ürün sergileme desteği olarak en az 9 (dokuz) m2 ve en fazla 50 (elli) m2 için destek verilir. KOSGEB tarafından destek sağlanacak metrekare başına fuar katılım ücretine verilecek desteğin üst limiti 400 (dört yüz) TL'dir. Bu fuar katılım ücretine; boş kapalı alan (yer) kirası, standart stant konstrüksiyonu, fuar alanının genel düzenlemesi ile ilgili genel güvenlik, genel temizlik hizmetleri, fuarın yurtdışı tanıtım giderleri, ürünlerin organizatör kuruluşun bildireceği yurtiçindeki depo ile fuar stant alanı arası gidiş-dönüş nakliyesi, ürünlerin yurtdışı indirme-

[146] KOSGEB," Yurtiçi Fuarlara Katılım Desteği", http//www.İmes.kosgeb.gov.tr/tr/content.asp?, (11. 10. 2009), s. 10.

depolama-yükleme giderleri, ürünlerin gümrük işlem giderleri ile yurtdışı nakliye sigortası giderleri dahildir. Destek üst limiti en fazla 16.000TL'dir.

İşletmeler; bu destekten aynı takvim yılı içerisinde, aynı ülkeye bir defa olmak üzere en fazla iki defa yararlanabilir. Ancak aynı yurtdışı fuara katılım için başka bir kamu kuruluşu tarafından destek alması halinde KOSGEB'in bu desteğinden faydalanamayacaktır[147].

4.2.12. Milli Katılım Dışındaki Yurtdışı Fuarlarına Katılım Desteği

İşletmelerin, hedef Pazar olarak öngördükleri ülkelerde organizatör kuruluşlar tarafından düzenlenen milli katılım dışında kalan yurtdışı fuarlara katılımlarına destek verilir. İşletmeler bu destekten aynı ülkeye bir takvim yılı içeri,sinde bir defa olmak üzere faydalanabilirler.

Her işletmeye ürün sergileme desteği en az 9 m2 ve en fazla 50/ m2 için destek verilir. Metrekare başına verilecek desteğin üst limiti 400 TL. Sergilemesi esnasında meydana gelen maliyetlerde destek dahilindedir. Desteğin üst limiti en fazla 16.000 TL'dir[148].

4.2.13. Nitelikli Eleman Desteği

Bu destek sayesinde KOBİ'ler bünyelerinde bulunan kalifiye eleman sayısını arttıracak ve bununla birlikte pazarlama, satın alma, üretim süreçlerini güçlendireceklerdir. Destek süresi en fazla 18 aydır. Bu destekten iki yıllık meslek yüksek okul mezunları, normal yöre ve gelişmiş yöreler de bu destekten yararlanamayacaktır[149].

---

[147] KOSGEB,"Milli Katılım Düzeyindeki Yurtdışı Fuarlara Katılım Desteği", http//Kosgeb.gov.tr/Destekler/destek.aspx, (11.10. 2009).

[148] Yurtdışı Fuarlarına İlişkin Destekler, http//www.fuartakip.com/yardım/fuartesvik05.asp, (23. 10. 2009), s. 5.

[149] KOSGEB," Nitelikli Eleman Desteği", http//www.imes.kosgeb.gov.tr/tr/content.asp?CID=, (08. 09. 2009),s. 5

4.3. Devlet Yardımları

Türkiye'de devlet desteği uygulamaları, 27. 12. 1994 tarihli ve 94/6401 sayılı İhracata Yönelik Devlet Yardımları Kararı kapsamında, prensip olarak gelişmiş ve batılı ülkelerin uygulamalarına paralel bir şekilde ve " bir faaliyetin yapılması" şartına bağlı olarak gerçekleştirilmektedir. Tüm devlet yardımlarının uygulanmasında son onay mercii Dış Ticaret Müsteşarlığı (DTM)'dir.

4.3.1. Devlet Yardımı Çeşitleri

4.3.1.1. Çevre Koruma Yardımları

Bu destek için 1997 yılında çıkarılan tebliğ en son olarak (28. 07. 2007 tarihi ve 26596 sayılı resmi gazete) 2007 yılında yapılan değişiklikle son halini almıştır[150].

Bu destek ile Türkiye'de ticari ve sınai faaliyette bulunan şirketler tarafından çevre, kalite ve insan sağlığına yönelik teknik mevzuata uyum sağlanabilmesini temin etmek için yetkili kurum ve/veya kuruluşlardan alınacak kalite, çevre belgeleri ile insan can, mal emniyeti ve güvenliği gösterir işaretler ile tarım ürünlerine ilişkin laboratuar analizleri ve belgelendirme işlemleriyle ilgili harcamaların belirli bir bölümün Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu'ndan karşılanması amaçlanmaktadır[151].

Bu desteklerden Dış Ticaret Sermaye Şirketleri ile Sektörel Dış Ticaret Şirketleri yararlanabilirler. Şirketlerin laboratuar analizi ve belgelendirme maliyetleri belge ve/veya analiz başına % 50 oranında ve en fazla 50.000 ABD Dolarına kadar desteklenebilir[152].

[150] Mehmet Melemen, a. g. e., s. 355.
[151] Yaser Gürsoy, a. g. e., s. 323.
[152] Mehmet Melemen, a. g. e., s. 356.

4.3.1.2. Yurtdışında Ofis, Mağaza Açma ve İşletme Faaliyetlerine İlişkin Yardımlar

Türkiye'de ticari, sınai faaliyette bulunan veya yazılım sektöründe iştigal eden şirketlerin, yurtdışı pazarlarda ürünlerinin geniş çaplı ve uzun süreli tanıtımının yapılması amacıyla, mal ticaretine yönelik faaliyette bulunmak maksadıyla açmış oldukları veya açacakları birimlerle ilgili giderlerinin uluslararası kurallara göre Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu'ndan karşılanmasıdır. Bu destekle ilgili İhracatçı Birliklerine başvuru yapılmaktadır. Başvuru süresi altı aydır.

Yurtdışında faaliyet gösteren şirketlerin şubeleri tarafından yurtdışında mağaza açılması durumunda; mağazanın demirbaş ve dekorasyon giderleri % 50 oranında ve en fazla 30.000 ABD Doları, kira giderleri ise % 50 oranında ve yıllık 60.000 ABD Doları desteklenir[153].

Sektörel Dış Ticaret Şirketleri için mağazanın demirbaş ve dekorasyon giderleri, % 60 oranında ve en fazla 60.000 ABD Doları kira giderleri % 60 oranında ve yıllık 120.000 ABD Doları desteklenir[154].

4.3.1.3. Pazar Araştırmasına Yönelik Yardımlar

Ticari faaliyette bulunan şirketlerin potansiyel Pazarlar hakkında objektif bilgi sağlanması, yeni ihraç pazarları yaratılması ve Pazar paylarının arttırılmasına yönelik faaliyetlere ilişkin giderlerin belirli bir bölümün Desteklenme ve Fiyat İstikrarı Fonu'ndan karşılanması amaçlanmaktadır.

Ürünleri ve/veya sektörleriyle ilgili olarak gerçekleştirilen Pazar araştırması projelerine ilişkin giderleri, şirketler için % 70, SDŞ'ler için % 80 oranında ve proje başına en fazla 10.000 ABD Doları destek sağlanmaktadır.

Yurtdışında yönelik pazarlama stratejileri ve eylem planlarının oluşturulabilmesi amacıyla Müsteşarlıkça uygun görülen Pazar araştırması hizmeti

[153] Ferudun Kaya, a. g. e., s. 167.
[154] Ferudun Kaya, a. g. e., s. 168.

veren kurum ve/veya kuruluşlardan satın alacakları Pazar araştırması raporları ve istatistikler vb'ne ilişkin giderlerle bu kurum ve/ veya kuruluşlara üyelik giderleri, şirketler için % 50, SDŞ'ler için % 60 oranında ve yıllık en fazla 30.000 ABD Doları destek sağlanmaktadır.

Müsteşarlık tarafından koordine edilen ve tek bir sektör bazında gerçekleştirilen sekörel nitelikli ticaret heyeti programlarına iştirak etmeleri halinde katılım giderleri, şirketler için % 50, SDŞ'ler için % 60 oranında ve program başına en fazla 10.000 ABD Doları destek verilmektedir.

Ürünlerin yurtdışına yönelik olarak elektronik ortamda pazarlanabilmesi amacıyla Müsteşarlıkça uygun görülen ve nihai tüketiciye yönelik olmayan e- ticaret sitelerine üyelik giderleri, şirketler için % 50, SDŞ'ler için % 60 oranında ve yıllık en fazla 20.000 ABD Doları, destek sağlanmaktadır[155].

4.3.1.4. Eğitim ve Danışmanlık Yardımı

Türkiye'de sınai ve/veya ticari faaliyette bulunan şirketler ile yazılım sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin çalışmalarının kalite, verimlilik, yönetim teknikleri, tasarım, uluslararası pazarlama vb. ile dış ticaret işlemleri konusundaki eğitim giderleri ile bu konularda alınacak danışmanlık hizmetlerine ilişkin giderlerin ve ülkemizde düzenlenen tasarım yarışmalarında dereceye giren tasarımcıların, tasarım konusunda yurtdışı eğitim giderlerinin Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonundan (DFİF) karşılanması amaçlanmaktadır.

Danışmanlık hizmetlerine ilişkin giderlerin yıllık toplam 150.000 ABD Dolarını aşmamak kaydıyla % 75'i desteklenir. Danışmanlık hizmetleri bu destekten en fazla 3 yıl süreyle yararlanabilir. Yurtiçi eğitim giderleri ise % 90 oranında desteklenir[156].

---

[155] Yaser Gürsoy, a. g. e., s. 324.
[156] Mehmet Melemen, a. g. e., s. 369.

4.3.1.5. İstihdam Yardımı

Sektörel Dış Ticaret Şirketi (SDŞ) statüsüne haiz şirketlerin dış ticarete ilişkin işlemlerini yürütmek üzere konusunda tecrübeli ve yüksek öğrenimli yönetici ve eleman istihdamının sağlanmasıdır. Bu alanda destek oranı % 75'dir[157].

4.3.1.6. Ar-Ge Yardımları

Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından, sanayi kuruluşlarının sadece Ar- Ge projeleri kapsamında izlenip değerlendirilebilinen giderlerinin belirli bir oranın karşılanması veya bu projelere sermaye desteği sağlanması amaçlanmaktadır.

Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler (KOBİ): İmalat Sanayi Sektöründe faaliyette bulunan; bir (1) ile iki yüz (200) arasında işçi çalıştırdığı bağlı bulunduğu meslek kuruluşlarınca onaylanan; bilanço usulüne göre defter tutan, arsa ve bina hariç, mevcut sabit sermaye tutarı bilanço net değeri itibariyle, iki milyon ABD Doları karşılığı Türk Lirası'nı aşmayan işletmelerdir.

Sanayi Kuruluşları: Sanayi sicil belgesi olan kuruluşlar, yazılım geliştirmeye yönelik üretken hizmet alanında faaliyet gösteren kuruluşlar ile sektör ve büyüklüğe bakılmaksızın firma düzeyinde katma değer yaratan bütün kuruluşlardır[158].

Araştırma- Geliştirme Projeleri: Amacı, kapsamı, süresi, bütçesi, özel şartları, diğer kurum, kuruluş, gerçek ve tüzel kişilerce sağlanacak ayni veya nakdi destek miktarı,

Ürün kalitesi veya standardının yükseltilmesi,

Maliyet düşürücü ve standart yükseltici mahiyette yeni tekniklerin geliştirilmesi,

[157] Yaser Gürsoy, a. g. e., s. 328.
[158] Ferudun Kaya, a. g. e., s. 164.

Üretimle ilgili olarak yeni bir teknoloji geliştirilmesi konusunda bilimsel esaslara uygun ve araştırma- geliştirme faaliyetlerinin her safhasını belirleyecek mahiyette hazırlanacak ve sonuçlarının faydalı araç, gereç, malzeme, ürün, yöntem, sistem ve üretim tekniklerine dönüştürülmesi veya mevcut teknoloji ile iyileştirmeye yönelik çalışma ve teknoloji uygulanmasını ifade eder.

AR-GE faaliyetinde bulunan kuruluşların, belirtilen faaliyetlerine ilişkin harcamaları bu tebliğ kapsamında belirtilen temel destek oranı olarak; en fazla % 50 oranında ve ilave desteklerle beraber en fazla % 60 oranına kadar desteklenir. Destek süresi proje bazında en çok 3 (üç) yıldır. Bu süre zorunlu nedenlerle, TÜBİTAK'ın gerekçeli önerisi ve DTM'nin onayı ile en fazla bir dönem (6) ay uzatılabilir.

Kuruluşun yapmış olduğu faaliyetin AR- GE olup olmadığı, harcama miktarının söz konusu faaliyet ile uygunluğu ve destekleme oranı ile destekleme tutarı Dış Ticaret Müsteşarlığı'nca tespit edilecek kriterler çerçevesinde TÜBİTAK tarafından incelenip sonuçlandırılır.TÜBİTAK'ın konuyla ilgili olarak üstleneceği görevin diğer esas ve ayrıntıları Müsteşarlık ile TÜBİTAK arasında yapılacak protokolle belirlenir.

Kuruluşların gerek bünyelerinde yapacakları, gerek bünyeleri dışında üniversite veya benzeri kurumlara yaptıracakları AR- GE faaliyetlerinin desteklenebilmesi için söz konusu harcamaların ölçülebilir ve faturalandırılmış olması gerekmektedir[159].

[159] Mehmet Melemen, a. g. e., s. 366.

4.3.1.7. Türk Ürünlerinin Yurtdışında Markalaşması, Türk Malı İmajının Yerleştirilmesi ve TURQUALİTY Programının Desteklenmesi

TURQUALİTY Programı: Türkiye'nin rekabet avantajını elinde bulundurduğu markalaşma potansiyeli olan ürün gruplarının, üretimden pazarlamasına, satıştan satış sonrası verilen hizmetlere kadar bütün süreçleri kapsayan bir destek sistemidir. Program kapsamındaki şirket markalarının konumlarının güçlendirilmesi ve bu markalarının uluslararası pazarlara çıkışlarının hızlandırılması ile uluslararası pazarlarda " Türk Malı İmajı" oluşturulması ve yerleştirilmesini amaçlayan programdır[160]. Destekleme Fiyat İstikrar Fonundan karşılıksız olarak desteklenir.

Destekten yararlanacak kuruluşların; iştigal sahasına giren ürünlerinin yurtdışı pazarlarda markalaşması amacıyla gerçekleştirecekleri tanıtım, reklam ve pazarlama faaliyetlerine ilişkin harcamalar;

- İhracatçı Birlikler için; Yıllık 250.000 doların, % 80'i,
- Üretici Dernekleri ve Üretici Birlikleri için; Yıllık 100.000 doların, % 50'i,
- Şirketlerin marka tescil ve tescilin korunmasına ilişkin harcamaları için; 50.000 doların, % 50'i, oranında destek yapılır.
- Stratejik İş Planlarına göre yardım oranları tebliğde yayınlanan şekilde uygulanır[161].

4.3.1.8. Tarımsal Ürünlerde İhracat İadesi

İhracat potansiyeline sahip olan işlenmiş veya tarımsal ürünlerin ihracatının desteklenmesi amaçlanmaktadır. Tarımsal ürün ticareti yapan ve tarımsal ürün işleyen şirketler yararlanır.

---

[160] Yaser Gürsoy, a. g. e., s. 322.
[161] Ferudun Kaya, a. g. e., s. 169.

4.3.1.9. Patent, Faydalı Model Belgesi ve Endüstriyel Tasarım Yardımları

İhracat potansiyeli bulunan, teknoloji yoğun yeniliklerin, yeni ürünlerin ve yöntemlerin geliştirilmesinin desteklenmesi amaçlanmaktadır.

Türk Patent Enstitüsü'nün siciline kayıtlı patent vekilleri aracılığıyla veya doğrudan Türk Patent Enstitüsü'ne başvuran Türkiye'de yerleşik gerçek kişiler yararlanabilir.

DTSŞ, SDŞ ve şirketlerin yurtiçi marka tescil belgesine sahip oldukları markaların yurtdışında tescil ve korunmasına ilişkin giderleri, % 50 oranında ve yıllık en fazla 20.000 ABD Doları desteklenir[162].

4.3.1.10. Yurtdışı Fuar Katılımlarının Desteklenmesi

Yurtdışında gerçekleştirilen ticari nitelikli, Türk İhraç Ürünleri Fuarları, Sektörel Türk İhraç Ürünleri Fuarları ve Milli Katılım organizasyonlarına firmamızın iştiraki ile uluslararası sektörel nitelikli fuarlara bireysel katılımlarının sağlanması süretiyle ihracatımızın desteklenmesi amacıyla uygulanan bir destektir. Bireysel ve firma bazında katılımların yanında organizatör firmalarda bu destekten yararlanmaktadır.

DSŞ ve SDŞ'lerin ürünleriyle ilgili olarak yurtdışında gerçekleştireceği reklam, tanıtım ve pazarlama giderlerinin, yıllık en fazla 300.000 ABD dolarının, % 50'i oranında desteklenmektedir.

Yurtiçi marka tescil belgesi bulunmayan şirketlerin Türk ürünleriyle ilgili olarak yurtdışında gerçekleştireceği reklam, tanıtım ve pazarlama giderlerinin, yıllık en fazla 75.000 ABD dolarının, % 50 oranında destek sağlanmaktadır.

[162] Yaser Gürsoy, a. g. e., s. 328.

Yurtiçi marka tescil belgesine sahip şirketlerin ürünleriyle ilgili olarak yurtdışında gerçekleştireceği reklam, tanıtım ve pazarlama giderlerinin yıllık en fazla 150.000 ABD dolarının, % 50'i desteklenir.

Yurtdışı birimi bulunmayan, ancak yurtiçi ve tanıtım yapacağı ülkede marka tescil belgesine sahip DTSŞ, SDŞ ve şirketlerin ürünleriyle ilgili olarak yurtdışında gerçekleştireceği reklam tanıtım ve pazarlama giderinin, yıllık en fazla 50.000 ABD dolarının, % 50'i desteklenir[163].

4.3.1.11. Uluslar arası Nitelikteki Yurtiçi İhtisas Fuarlarının Desteklenmesi

Uluslararası nitelikteki yurtiçi ihtisas fuarlarının dış dünyaya tanıtımının yapılması ve söz konusu fuarlara uluslararası düzeyde katılımın arttırılması amacına yönelik bir destektir. Müsteşarlıkça belirlenecek kriterlere uygun yerli organizatörlerin fuar öncesinde ve esnasında gerçekleştirilecekleri ve promosyon faaliyetlerine ilişkin giderleri belli bir oranda Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu'ndan karşılanmaktadır[164].

Bu karar kapsamında; firmaların,

- İSO 9000 serisi kalite güvence sistemi belgelerini
- İSO 14000 çevre yönetim sistemi belgelerini,
- CE işaretini ve
- Uluslar arası nitelikteki diğer kalite ve çevre belgelerini alma masrafları karşılanacaktır
- İSO 22000 gıda güvenliği yöntemi sistemi belgeleri,
- Tarım ürünlerine ilişkin belgelendirme işlemleri ve olumlu sonuçlanmak kaydıyla laboratuar analiz raporlarını alma masrafları karşılanır.

[163] Mehmet Melemen , a. g. e., s. 356.
[164] Ferudun Kaya, a. g. e., s. 166.

- Şirketlerin, ilgili maddede belirtilen belgelendirme harcamaları belge başına % 50 oranında ve en fazla 50.000 ABD dolarına kadar desteklenir[165].

[165] Yaser Gürsoy, a. g. e., s. 323- 324.

SONUÇ

Farklı ülkelerde yaşayan ve birbirlerini tanımayan alıcı ve satıcı arasında satış sözleşmesinin yapılmasıyla başlayan dış ticaret işlemlerinin en önemli aşamalarından biri, sözleşmeye konu olan malın bedelinin ödenmesinde kullanılacak yöntemin belirlenmesidir. Dış ticarette kullanılan ödeme şekillerinin bazılarında ihracatçı avantajlı iken bazılarında ithalatçı avantajlı konumunda olmaktadır. İhracatçılar ödeme şekilleri sayesinde ihraç ettikleri mal bedelinin belirtilen sürede ödeneceğini bilmekte ve ithalatçılar da siparişe uygun malları teslim alacağından emin olmaktadır. Ödeme şekilleri, dış ticarette ortaya çıkabilecek risklerden tarafları koruyabilmektedir.

"Mal mukabili ödeme" şekli ithalatçı açısından cazip, ihracatçı açısından risklidir. Çünkü ihracatçı mallarını gönderir, ithalatçı malları gümrükten çeker ve mal bedelini sözleşmede belirlenen tarihte öder. İhracatçı tarafından ithalatçıya belirli bir vade için kredi açılmaktadır. İthalatçı mal bedelini zamanında ödeyemeyeceği gibi, hiç ödeme de yapmayabilir. Bu ödeme şekli ihracatçı için mal bedelinin ödeneceğine ilişkin bir güvence sağlamaktadır. İhracatçının böyle bir ödeme şeklini seçmesi için ithalatçıyı iyi tanımalı, ithalatçıya, ithalatçının ülkesindeki ticari ve siyasi istikrara güvenmelidir.

"Peşin ödeme" ise mal mukabili ödemenin aksine ithalatçı için risklidir. İthalatçı ithal edilecek malların teslim almadan evvel bedelini peşin olarak ihracatçıya ödemektedir. İhracatçı mal bedelini aldığı halde ihraç mallarını sözleşme şartlarına uygun şekilde ve zamanında göndermeyebilir. İthalatçının da peşin ödemeyi seçmesi için ihracatçıyı iyi tanımalı, ona tam olarak güvenmelidir.

"Vesaik mukabili ödeme" şeklinde banka mal bedelini tahsil ederek ya da vesaiklere ek olarak bir de göndermişse poliçenin kabulü karşılığında kendisine gönderilen vesaikleri ithalatçıya teslim eder. Bankalar mal bedelini tahsil etmeden ya da poliçe kabul edilmeden vesaikleri teslim etmediğinden vesaik mukabili ödeme ihracatçı için bu yönden bir güvence oluşturur.

En yaygın uygulama alanına sahip olan ise “akreditif ödeme” şeklidir. Hem ithalatçı hem de ihracatçı açısından en uygun ödeme şeklidir. Akreditif dış ticaret sürecinde karşılaşılan risklere karşı garanti güvencesi sağlamaktadır. Ayrıca bankaların devreye girmesi ithalatçı ve ihracatçı açısından riski azaltıcı yönde etki yarattığından dolayı diğer ödeme yöntemlerine oranla akreditif yöntemi daha çok tercih edilmektedir.

Dış ticaret yapan firmanın temel hedefi en düşük maliyetle en yüksek karı elde etmek ve dış pazarlarlardaki payını arttırmaktır. Diğer bir firma hedefi de ülke çıkarlarını korumaktır. Çünkü dış ticaret işleminin sonucunda ülkeden ya döviz çıkışı olmakta ya da ülkeye döviz girişi sağlanmaktadır. Ülke menfaatlerinin korunması için çalışmada incelenen yöntemler bu amaca hizmet edecek şekilde kullanılabilirler.

Bu çalışmada, dış ticarette kullanılan ödeme yöntemlerinin incelenmiş; en iyi ödeme şekli olarak akreditif ödeme şekli olduğu saptanmış ve dış ticareti oluşturan tarafların dış ticarette kullanılması gereken belgeler tanıtılmış sonuçta Türkiye mevzuatı açısından ihracat- ithalatta kullanılması gereken belgelere yer verilmiştir. Türkiye mevzuatında belirlenen teşvik ve devlet yardımlarının amacı ve türü açıklanmaya çalışılmıştır.

Ayrıca Bulgaristan’da kullanılan ödeme yöntemlerine ilişkin, yapmış olduğum anket sonucunda elde edilen verilere dayanarak en yaygın kullanıma sahip olan ödeme yöntemi “akreditif” olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Dış ticaret işlemi gerçekleştirmeden önce taraflar ülke mevzuatında düzenlenen dış ticaretle ilgili yasalar ve yeni düzenlemeler hakkında bilgi sahibi olmaları gerekmektedir. Çünkü dış ticarette kullanılan belgelerin ve formların küçük ayrıntılarında yapılan hatalar dahi şirketin altından kalkılamayacak kadar zor durumlarda kalmasına sebep olabilmektedir. Ayrıca tarafların en iyi ödeme şeklini seçmeleri de ileride karşılaşabilecekleri riskleri yönetmek açısından oldukça önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

Akın, Hakan (2008): ***Yeni İşimiz Dış Ticaret***, Güncellenmiş 7. basım, Elma Yayınevi, Türkiye.

Ataman, Ümit ve Sümer, Haluk (2006): ***Dış Ticaret İşlemleri ve Muhasebesi***, Yeni Mevzuata Göre Düzenlenmiş 9. baskı, Türkmen Kitapevi, İstanbul.

Akman, Sayit,***'' Türkiye'nin İthalat Politikası''***, http://www.genbilim.com/content/view/4008/89/, (20.09.2008).

Bağrıaçık Atilla (1995): ***Uygulamalı Dış Ticaret İşlemleri***, Bilim Teknik Yayınevi, İstanbul.

Çağlayan, Mehmet Zafer, ***''2008- 2012 Stratejik Planı''***, http://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:ncg92yQsI6AJ:www.sp.gov.tr/documents/planlar/KOSGEBSP0812.pdf+A, (22. 04. 2008).

Demir Turgay , ***''İthalatta Ticaret Politikası Araçları,''*** http://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:vwwY4RmzSeoJ:www.zucder.org.tr/zucder/docs/ithalat_araclari.pdf+ithalat%jxTq7WSsWQ, (28.09 2009).

Diriçöz, Ozan, ***''Dış Ticaret İşlemlerinde Kullanılan Belgeler''***, http://www.gumrukkontrolor.org.tr/Yayinlar/Dergiler/44/6.html, (08.06. 2009).

Doğanay, Kerim ,***''İhracata Yönelik Devlet Yardımları'',*** http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:efb341j725gJ:www.tobb.org.tr/abm/haberler/abdisbirligi/Kerim%2520Doganay, (28.01.2009).

Eker, Özgür, ***'' Akreditifli Ödemelerde Bankalar''***, http://www.akreditif.biz.tr/Akreditifli_Odemelerde_Bankalar.html, (26. 09. 2009).

Ekşioğlu, Ozan,***''TUBİTAK Ar- Ge Desteği''***, http://www.tumfonlar.com/index.php?option=com_content&task=view&id=58&Itemid=38, (22. 11. 2009).

Gürsoy, Yaser (2009): ***Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi***, Güncelleştirilmiş 5. baskı, Ekin Yayınevi, Bursa.

Kalınağaç, A. Kerim , ***'' Uluslararası Ticarette Mal Mukabili Ödeme'',*** http://www.huseyinust.com/Thread-Uluslararasi-Ticarette-Mal-Mukabili-Odeme?pid=37574#pid37574, (02. 24. 2009).

Kaya, Ferudun (2008): ***Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi***, Beta Yayınevi, İstanbul 2008

Melemen, Mehmet (2008): ***Uluslararası Ticaret İşlemleri***, Türkmen Kitapevi Yayınları, İstanbul.

Özalp, Abdurrahman (2009): ***UCP 600'ın Kullanılması ve Akreditif***, 3. Baskı, Türkmen Kitapevi Yayınları, İstanbul.

Özyavuz, Yalçın ,***'' Türkiye'de İthalat Uygulaması''***, http://www.google.com.tr/url?sa=t&source=web&c=res&cd=1&ved=0CBQQFjAA&url=http, (08. 12. 2009).

Pirinti, Ali Türker, ***''KOSGEB Tarafından Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi İşletmelerine Yapılan Desteklerin Değerlendirilmesi''***, http://www.alomaliye.com/ali_pirtini_kosgeb.htm, (28. 09. 2009).

Reisoğlu, Seza , ***''Hukuki Açıdan Akreditif ve Uygulama Sorunları''***, http://www.cu.edu.tr/insanlar/mceker/banka%2520hukuku/akreditif. tr, (07. 03. 2009).

Seyidoğlu,Halil (1994): ***Uluslararası Finans***, Güzem Yayınevi, İstanbul.

Şahin, Arif (2008): ***İhracatta Ödeme Şekilleri***, İGEME, Ankara.

Şahin, Arif (2007): ***İhracat Prosedürlerini Biliyor Musunuz?***, İGEME, Ankara.

Şanlı, Cemal (1996): ***Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları***, Beta Yayınevi, İstanbul.

Şen Esin (2009): ***İhracatta Kullanılan Uluslar arası Belgeler***, İGEME, Ankara.

Toroslu , M. Vefa (1999): ***Dış Ticaret İşlemleri ve Muhasebesi***, 3. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul.

Türker, Munise Tuba (2007): ***Dışa Açık Büyüme: Türkiye Örneği***, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

Yılanlı, E. Haydar (2003): ***Dış Ticaret İşlemleri***, Beta Yayınevi, İstanbul.

Yörük,Ahmet , ***''Elektronik Ticaret''***,
http://www.turkcebilgi.com/elektronik_ticaret/ansiklopedi,
(02. 11. 2006).